

FORMULAR ZA IZVJEŠTAJ O SPROVOĐENJU ARHUSKE KONVENCIJE

Sljedeći izvještaj se dostavlja u ime **CRNE GORE** u skladu sa odlukama I/8 i II/10 i IV/4

Ime odgovornog/e za dostavljanje nacionalnog izvještaja	Damjan Čulafić, ministar Ministarstvo ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera
Potpis:	
Datum:	

IZVJEŠTAJ O SPROVOĐENJU KONVENCIJE

Molimo da pružite sljedeće informacije o nastanku ovog izvještaja:

Strana	CRNA GORA
Nacionalna kontakt tačka	
Puni naziv institucije:	Ministarstvo ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera
Ime i zvanje službenika:	Maja Raičević, samostalna savjetnica I u Direktoratu za ekologiju
Poštanska adresa:	Cetinjski put bb 81000 Podgorica Crna Gora
Telefon:	+382 67 263 559
Faks:	
E-mail:	maja.raicevic@mers.gov.me
Kontakt službenik za nacionalni izvještaj (ako je neko drugi):	

Puni naziv institucije:	
Ime i zvanje službenika:	
Poštanska adresa:	
Telefon:	
Faks:	
E-mail:	

I. POSTUPAK IZRADE IZVJEŠTAJA

Molimo navedite ukratko informacije o postupku izrade ovog izvještaja, uključujući informacije o tome koje vrste organa javnih vlasti su konsultovane ili doprinijele njegovoj izradi, kako je konsultovana javnost i kako je ishod javnih konsultacija uzet u obzir, i koji je materijal uzet kao osnov za izradu izvještaja.

Odgovor:

Ministarstvo ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera (ranije Ministarstvo turizma, ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera ¹) u daljem tekstu: Ministarstvo, pokrenulo je postupak izrade V Nacionalnog Izvještaja o sprovođenju Konvencije o dostupnosti informacija, učešću javnosti u donošenju odluka i pravu na pravnu zaštitu u pitanjima životne sredine (Arhuska konvencija), u skladu sa obavezama koje Crna Gora ima kao članica Konvencije. Izvještaj obuhvata podatke o sprovođenju Arhuske konvencije za period 2021- 2024.godine.

Izvještaj je pripremio Ministarstvo, u saradnji sa nadležnim organima i organizacijama. U cilju izrade što kvalitetnijeg Izvještaja, a polazeći od potrebe da se obezbijedi što veći stepen transparentnosti i omogući prethodno učešće zainteresovane javnosti u početnoj fazi pripreme Izvještaja, ovo Ministarstvo je 23.04.2024.godine uputilo javni poziv za učešće u konsultacijama organima, organizacijama, udruženjima i pojedincima, u cilju dostavljanja predloga za koje smatraju da je potrebno unijeti u Izvještaj. Javne konsultacije su trajale do 10.05.2024.godine. U ostavljenom roku nije bilo inicijativa, predloga i sugestija od strane zainteresovane javnosti. Pri navedenom ukazujemo da je Ministarstvo na svojoj web stranici i Portalu e-Uprave 23.04.2024.godine objavilo Javni poziv za predlaganje predstavnika/ce nevladine organizacije za rad u radnom tijelu za izradu V Nacionalnog izvještaja o sprovođenju Arhuske konvencije. Međutim, na javnom pozivu se nije prijavila nijedna nevladina organizacija.

¹ Izmjenama i dopunama Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave („Sl.list CG“ br. 98/23, 102/23, 113/23, 71/24), u julu 2024.godine, došlo je do reorganizacije državne uprave, a samim tim i do promjene u nazivu ministarstava

Nakon izrade Predloga izvještaja, isti je poslat svim nadležnim institucijama na davanje mišljenja, primjedbi i sugestija. Takođe, Predlog izvještaja je objavljen na portalu e-Uprave, na sajtu Ministarstva, Agencije za zaštitu životne sredine i NVO Ozon-Arhus centar, sa pozivom javnosti, nevladinim organizacijama i ostalim subjektima da dostave svoja mišljenja i primjedbe. Javna rasprava o Predlogu izvještaja trajala je od 25.oktobra do 25.novembra 2024.godine. Sve sugestije i pristigli komentari su integrisani u Izvještaj.

Za izradu izvještaja korišćeni su različiti materijali kao što su: važeći propisi Crne Gore, prilozi i mišljenja nadležnih organa i organizacija, strateški dokumenti usvojeni od strane nadležnih organa i organizacija, izvještaji o radu nadležnih organa i institucija, izvještaji o stanju životne sredine u Crnoj Gori i dr.

II. POSEBNE OKOLNOSTI BITNE ZA RAZUMIJEVANJE IZVJEŠTAJA

Navedite sve posebne okolnosti koje su bitne za razumijevanje izvještaja, npr. da li je struktura odlučivanja federalna i/ili decentralizovana, da li odredbe Konvencije imaju direktno pravno dejstvo nakon stupanja na snagu, odnosno da li finansijska ograničenja predstavljaju značajnu prepreku za sprovođenje Konvencije (opcionarno).

Odgovor:

Izvještaj o sprovođenju Arhuske konvencije se priprema po peti put. Crna Gora je ratifikovala Konvenciju o dostupnosti informacija, učešću javnosti u donošenju odluka i pravu na pravnu zaštitu u pitanjima životne sredine („Sl.list CG –Međunarodni ugovori“, br. 03/09) i članica je Arhuske konvencije od 02. novembra 2009. godine. Arhuska konvencija je stupila na snagu 02.02.2010. godine.

Crna Gora nije članica GMO amandmana na Konvenciju (Almati, 2005).

Crna Gora je potvrdila Protokol o registrima ispuštanja i prenosa zagađujućih materija-PRTR Protokol u julu 2017. godine („Sl. list CG-Međunarodni ugovori“, br. 6/17).

Shodno odredbi člana 9 Ustava Crne Gore („Sl. List CG“ br. 01/07, 38/13) propisano je da su potvrđeni i objavljeni međunarodni ugovori i opšte prihvaćena pravila međunarodnog prava sastavni dio unutrašnjeg pravnog poretka, imaju primat nad domaćim zakonodavstvom i neposredno se primjenjuju kada odnose uređuju drukčije od unutrašnjeg zakonodavstva.

Članom 51 Ustava definisano je da svako ima pravo pristupa informacijama u posjedu državnih organa i organizacija koje vrše javna ovlašćenja. Pravo pristupa informacijama može se ograničiti ako je to u interesu: zaštite života; javnog zdravlja; morala i privatnosti; vođenja krivičnog postupka; bezbjednosti i odbrane Crne Gore; spoljne, monetarne i ekonomske politike.

U Crnoj Gori je na zadovoljavajućem nivou sprovođenje Arhuske konvencije, s tim što treba i dalje unaprjeđivati administrativne kapacitete i obezbijediti finansijska sredstva potrebna za njenu punu implementaciju.

III. ZAKONODAVNE, REGULATORNE I DRUGE MJERE ZA SPROVOĐENJE OPŠTIH ODREDBI STAVOVA 2, 3, 4, 7 I 8 ČLANA 3

Navedite zakonodavne, regulatorne i druge mjere kojima se realizuju opšte odredbe stavova 2, 3, 4, 7 i 8 člana 3.

Odgovor:

Transpozicija i sprovođenje odgovarajućih odredaba stava 3 Arhuske konvencije obezbijedena je kroz veći broj propisa u Crnoj Gori i to:

- Ustav Crne Gore („Sl. list CG“ br. 01/07, 38/13)
- Zakon o slobodnom pristupu informacijama („Sl. list CG“, br.44/12,30/17)
- Zakon o elektronskoj upravi („Sl.list CG“ br.72/19)
- Zakon o državnoj upravi („Sl.list CG“, br .78/18, 70/21,52/22)
- Zakon o upravnom postupku („Sl.list CG“,br. 56/14, 20/15,40/16, 37/17)
- Zakon o lokalnoj samoupravi ("Sl list CG", br. 2/18, 34/19, 38/20,50/22, 84/22)
- Zakon o državnim službenicima i namještenicima ("Sl. list CG", br. 2/18, 34/19, 8/21,37/22)
- Zakon o životnoj sredini („Sl. list CG“ broj 52/16, 73/19)
- Zakon o predškolskom vaspitanju i obrazovanju ("Sl. list RCG", br. 64/02, 49/07, 80/10, 40/16)
- Zakon o osnovnom obrazovanju i vaspitanju ("Sl. list RCG", br. 64/02, 49/07, "Sl. list Crne Gore", br. 45/10, 39/13,47/17, 59/21, 3/23)
- Zakon o obrazovanju odraslih ("Sl. list CG", br. 20/11, 47/17).
- Zakon o nevladinim organizacijama ("Sl. list CG", br. 39/11, 37/17).
- Zakon o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore („Sl.list CG 42/11, 32/14, 21/17)

Objasnite na koji način se ovi stavovi sprovode. Opišite, naročito:

(a) u vezi sa stavom 2, mjere koje su preduzete kako bi se osiguralo da službenici i organi vlasti pružaju pomoć i daju potrebna uputstva;

Odgovor:

Zakonom o državnoj upravi, u članu 6 utvrđeno je da je „rad organa državne uprave javan“ i da su organi državne uprave dužni da obavještavaju javnost o svom radu preko sredstava javnog informisanja, kao i na drugi odgovarajući način. Što se tiče odnosa državne uprave i građana utvrđenih odredbama članova 51-59 ovog zakona propisano je da su organi državne uprave i nosioci javnih ovlašćenja dužni da imaju službenu internet stranicu, na kojoj objavljuju informacije o svom radu; da na zakonit način i blagovremeno, postupaju po zahtjevima građana i pravnih lica i daju potrebne podatke, obavještenja i objašnjenja i pružaju odgovarajuću stručnu pomoć; da su dužni da obezbijede službenu adresu elektronske pošte, kao i knjigu ili sanduče gdje stranke mogu da saopštavaju predloge, primjedbe, pohvale i pritužbe na rad organa državne uprave ili nepravilan odnos službenika.

Zakonom o elektronskoj upravi, koji je donešen 2019.godine, dodatno je uređen zakonski okvir za sigurnu i efikasnu elektronsku upravu koja je okrenuta građanima i privredi, a koji pored Zakona o elektronskom dokumentu, Zakona o informacionoj bezbjednosti, Zakona o elektronskoj identifikaciji i elektronskom potpisu i dr., čini pravni okvir elektronske uprave u Crnoj Gori. Osnovni cilj zakonskog uređivanja oblasti elektronske uprave je da se podstakne efikasnije i ekonomičnije poslovanje organa javne uprave, koje će omogućiti građanima i privredi lakši, brži i sigurniji pristup uslugama organa, elektronskim putem.

Osnovni instrument za uređenje pitanja pristupa informacijama u crnogorskom zakonodavstvu je **Zakon o slobodnom pristupu informacijama**.

Zakonom o slobodnom pristupu informacijama definisano je da se pristup informacijama u posjedu organa vlasti- zasniva na načelima slobodnog pristupa informacijama, transparentnosti rada organa vlasti, prava javnosti da zna, ravnopravnosti i jednakosti i ostvaruje se na nivou standarda koji su sadržani u potvrđenim međunarodnim ugovorima o ljudskim pravima i slobodama i opšte prihvaćenim pravilima međunarodnog prava.

Svako domaće i strano fizičko i pravno lice ima pravo na pristup informacijama, bez obaveze da navodi razloge i objašnjava interes traženja informacija.

Podnosilac zahtjeva ima pravo da izabere način na koji želi da ostvari pristup traženoj informaciji. Dalje je ovim zakonom definisano da je organ vlasti dužan da omogući pristup informaciji na način koji je tražio podnosilac zahtjeva, osim ako zahtijevani način pristupa tehnički nije moguć.

Organ vlasti dužan je da sačini, objavi i redovno ažurira vodič za pristup informacijama u svom posjedu, koji sadrži katalog vrsta dokumenata uključujući i javne registre i javne evidencije, adresu i e-mail adresu za podnošenje zahtjeva, kontakt telefon, podatke o odgovornim licima, troškovima pristupa informacijama i druge podatke koji su od značaja za ostvarivanje pristupa informacijama koje posjeduje organ vlasti.

Zakon o životnoj sredini sadrži odredbe koje se odnose na pristup informacijama, učešće javnosti i pravu na pravnu zaštitu, i u potpunosti su usklađene sa odredbama Arhuske konvencije.

Posebnu ulogu u ostvarivanju pravne zaštite u pitanjima životne sredine ima i institucija **Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore**. Naime, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore (Ombudsman) je nezavisna i samostalna institucija, čiji je zadatak da preduzima mjere za zaštitu ljudskih prava i sloboda, kad su povrijeđena aktom, radnjom ili nepostupanjem državnih organa, organa državne uprave, organa lokalne samouprave i lokalne uprave, javnih službi i drugih nosilaca javnih ovlaštenja kao i mjere za sprječavanje mučenja i drugih oblika nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja i kažnjavanja i mjere za zaštitu od diskriminacije. Pored ove funkcije Zaštitnik ima i širu misiju, a to je stvaranje svijesti o potrebi vladavine prava; o potpunoj i dosljednoj zaštiti sloboda i prava građana i uopšte, stvaranja pravne sigurnosti građana; zakonitog i nepristrasnog rada svih državnih organa, pred kojima građani ostvaruju svoja prava, slobode, obaveze i pravne interese.

(b) u vezi sa stavom 3, mjere koje su preduzete u cilju promovisanja obrazovanja i svijesti o pitanjima životne sredine;

Odgovor:

U Ustavu Crne Gore kao najvišem pravnom aktu jedne države u članu 23 propisano je da „svako ima pravo na zdravu životnu sredinu i na blagovremeno i potpuno obavješćavanje o stanju životne sredine, na mogućnost uticaja prilikom odlučivanja o pitanjima od značaja za životnu sredinu i na pravnu zaštitu ovih prava, kao i da je svako, a posebno država obavezan da čuva i unapređuje životnu sredinu; dok je u članu 51 propisano, između ostalog, da “svako ima pravo pristupa informacijama u posjedu državnih organa i organizacija koja vrše javna ovlaštenja”.

Zakonom o predškolskom vaspitanju i obrazovanju u članu 4 definisano je da cilj predškolskog vaspitanja i obrazovanja između ostalog čini i razvijanje pozitivnog odnosa prema prirodi i zaštiti životne sredine.

Takođe je Zakonom o osnovnom obrazovanju i vaspitanju u članu 2 propisano da cilj osnovnog obrazovanja i vaspitanja, između ostalog, čini i formiranje i podsticanje zdravog načina života i odgovornog odnosa prema životnoj sredini.

Zakonom o obrazovanju odraslih u članu 3 utvrđeno je da je jedan od ciljeva obrazovanja odraslih podizanje nivoa znanja, vještina i kompetencija iz oblasti građanske demokratije i zaštite životne sredine.

Ministarstvo, Agencija za zaštitu životne sredine i Arhus centri u Crnoj Gori, u saradnji sa nadležnim institucijama, nevladinim organizacijama i međunarodnim organizacijama, su tokom ovog perioda organizovali razne edukativne radionice, seminare i slične događaje na temu zaštite životne sredine i sprovedili brojne aktivnosti u cilju promovisanja obrazovanja i svijesti o pitanjima životne sredine.

Pored navedenog, svake godine organizuju se prigodne aktivnosti kojima se obilježavaju značajni **ekološki datumi**, kao što su: 26.januar Svjetski dan obrazovanja o zaštiti životne sredine, 2.februar Svjetski dan močvarnih područja, 21.mart Svjetski dan šuma, 22.mart Svjetski dan voda, 22.april Dan planete Zemlje, 4.maj Međunarodni dan ptica, 22. maj Svjetski dan zaštite biodiverziteta, 29.maj Svjetski dan vidre, 5.jun Svjetski dan zaštite životne sredine, 16.septembar Međunarodni dan zaštite ozonskog omotača, 20.septembar Dan proglašenja Crne Gore ekološkom državom, 4.oktobar Svjetski dan zaštite životinja i dr.

U nastavku slijede neke od ekoloških aktivnosti sprovedenih u izvjestajnom periodu: 2022.godine

- 20. aprila, Ministarstvo je obilježilo Međunarodni dan zaštite od buke, i organizovalo radionice u cilju edukacije i informisanja javnosti sa zakonskim mjerama i implementacijom propisa iz oblasti zaštite od buke u životnoj sredini;
- 21.aprila. u susret Danu planete zemlje, u Institutu za biologiju mora u Kotoru, organizovan je događaj za studente sa smjerova biologija i zaštita životne sredine posvećen promociji zaštićenih morskih područja u Crnoj Gori u okviru Strategije EU za Jadransko-jonski region (EUSAIR). Događaj su organizovali Kancelarija za evropske integracije i Ministarstvo;
- Povodom 5. juna, Svjetskog dana životne sredine i 8. juna Svjetskog dana okeana, Ministarstvo je za djecu iz Osnovne škole iz Petrovca, organizovalo kreativne radionice nadomak Parka prirode Katič, koji je drugo po redu proglašeno morsko zaštićeno područje u Crnoj Gori. Cilj radionice je da djeca, kroz kreativnost i umjetnost, podignu svijest o značaju i njihovoj ulozi u zaštiti prirode i životne sredine;
- NVO Crnogorsko društvo ekologa organizovalo je radionicu uz podršku Ministarstva na temu uspostavljanja ekološke mreže u Crnoj Gori;
- Ministarstvo je pomoglo realizaciju BirdSaltPeople:FEST, ekološki festival sa raznovrsnim programom koji se održava u Parku prirode Ulcinjska solana. Festival je posvećen održivom razvoju i promociji zaštićenih područja u svakom segmentu povezuje kulturu, umjetnost, lokalne proizvode sa ocharavajućom ljepotom Ulcinjske solane, a ima za cilj da inspiriše održive inovativne ideje i akcije u cilju zaštite i očuvanja životne sredine;
- U okviru Projekta "Za ljepšu i zdraviju Crnu Goru" Agencija za zaštitu životne sredine je u ovom izvještajnom periodu organizovala brojne promotivne aktivnosti o značaju zaštite ozonskog omotača (predavanja, animirani filmovi, igrice, podjela promotivnog tematskog materijala) i to u: Opštim bolnicama Pljevlja i

Berane, srednjim i osnovnim školama. Akcijom je obuhvaćeno niz akcija ozelenjavanja površina, učešće u brojnim ekološkim akcijama čišćenja, kao i edukativnim aktivnostima. <https://epa.org.me/za-ljepsu-i-zdraviju-crnu-goru/>

2023.godine

- 24.04. u susret obilježavanju "Dana planete Zemlje", Ministarstvo je u saradnji sa NVO CZIP, organizovalo posjetu zaštićenom području Parka prirode "Ulcinjaska Solana" za djecu iz JU "Ljubica Popović" i JU "Đina Vrbica". Ideja je bila da se djeci predškolskog uzrasta, kroz edukativno druženje, skrene pažnja na značaj očuvanja prirode i njenih bogatstava;
- Povodom obilježavanja Dana ekološke države, Ministarstvo je 19.09.2023. godine, u saradnji sa Regionalnom razvojnom agencijom Bjelasica, Komovi i Prokletije, a uz podršku GEF 7 projekta „Integrisanje biodiverziteta u sektorske politike i prakse i jačanje ključnih tačaka biodiverziteta u Crnoj Gori” u Andrijevi, organizovalo radionicu na temu „Biodiverzitet kao osnov za održivi ruralni razvoj“. Cilj radionice je podizanje svijesti lokalnih proizvođača i pružaoaca turističkih usluga o značaju očuvanja biodiverziteta kao preduslova za održivi ruralni razvoj, a u kontekstu razvijanja fondova podrške za proizvođače u (budućim) zaštićenim područjima;
- 02.06.2023. godine, organizovana je projekcija edukativnog filma "Da li ti nedostajem?" u Podgorici. Film ima za cilj da mlađe generacije, ali i cjelokupno društvo, podsjeti na blagodeti prirode i njen značaj. Događajima i aktivnostima kao što je ova, Ministarstvo nastoji da podstakne brigu o prirodnim bogatstvima, biodiverzitetu i prostoru Crne Gore. Takođe film je predstavljen i na Green Montenegro International Film Fest (GMIFF- u).
- Agencija za zaštitu životne sredine je tokom 2023.godine nizom ekoloških akcija, obilježila ekološke datume;
- Agencija je u saradnji sa Zavodom za školstvo i brendom IDEA realizovala ekološku akciju "Zajedno za idealnu okolinu", dok je u saradnji sa NLB bankom organizovala donacije sadnica za obrazovne ustanove širom Crne Gore;
- krajem 2023. godine, Ministarstvo je u saradnji sa renomiranom konsultantskom kućom Green Environment Services i kreativnim timom agencije Design Box izradilo paket informatora vezanih za zagađenje vazduha i uticaj zagađenja na zdravlje ljudi namjenjen široj javnosti. Ovaj informativni paket usmjeren je na nekoliko ključnih pitanja koja postaju aktuelna svake zime, kada se kvalitet vazduha u Crnoj Gori, naročito u sjevernoj regiji naglo pogorša uslijed povećane potrebe za grijanjem domaćinstava koja u najvećem broju za grijanje koriste čvrsta goriva. Informatori su pisani na jednostavan način i sadrže brojne ilustracije kako bi pružena informacija bila jasna i cjelovita. Na ovaj način Ministarstvo želi da dodatno motiviše učešće građana u donošenju odluka u oblasti zaštite životne sredine i ukaže na potrebe dugoročnog planiranja i promjene navika i odgovornog ponašanja.

2024. godina:

- Za potrebe Kancelarije za evropske integracije, a u saradnji sa Ministarstvom, CEZAM je izradio dokumentarno-promotivni film „Povratak moru“ za zaštićena

- morska područja u Crnoj Gori u okviru Strategije EU za Jadransko-jonski region (EUSAIR). Film je sniman u opštinama Bar, Budva i Ulcinj i Kotor, a prikazivan je u Opštini Ulcinj- Stari grad, Opštini Plav, Kulturnom centru Ribnica, kao i na Green Montenegro International Film Fest (GMIFF- u);
- Pripremljen je i predstavljen video edukativnog karaktera u cilju podizanja svijesti o važnosti močvarnog područja za ljude i zemlju, objavljen 02.02.2024 za Međunarodni dan zaštite močvara i močvarnih područja. U pripremi videa su učestvovali upravljači zaštićenih područja koja su ujedno i Ramsar područja i NVO CZIP-.
 - 29.04. Ministarstvo je održalo inicijalnu radionicu povodom početka projekta izrade Nacionalne strategije biodiverziteta sa akcionim planom. Radionici su prisustvovali predstavnici relevantnih institucija, organizacija, opština i NVO-a.
 - U saradnji sa NVO Centar za zaštitu i proučavanje ptica raspisan je konkurs „Kuća koju krasi laste“. Konkurs je trajao u periodu od 05. do 15.06.2024. Pravo učešća su imala fizička i pravna lica sa teritorije Crne Gore koja na svojoj kući, stanu, objektu ili posjedu imaju minimum jedno nastanjeno gnijezdo neke vrste laste;
 - u martu 2024. godine, u sklopu EU4GREEN projekta (2022-2025), Ministarstvo je organizovalo radionicu sa partnerima iz Austrijske Agencije za životnu sredinu. na temu "Metodologije monitoringa Direktiva EU o staništima i njihova implementacija u Crnoj Gori", je okupila predstavnike nevladinog sektora: NVO CZIP, Asocijacija Parkova Dinarida: mreža zaštićenih područja Dinarida i Crnogorsko društvo ekologa;
 - Ministarstvo i Agencija za zaštitu životne sredine su na Dan planete Zemlje organizovali niz različitih inicijativa: čišćenje korita rijeke Cijevne od otpadnih guma, na rijeci Zeti izvršili mapiranje ispusta otpadnih voda, očistili i ozelenili dvorište ispred zgrade Ministarstva i Agencije; ozelenjavali dvorišta obrazovnih ustanova u nekoliko opština i edukovali đake o važnosti očuvanja planete;
 - 20.septembra 2024.godine, Ministarstvo, Agencija, Eko fond i Javno preduzeće za nacionalne parkove Crne Gore povodom obilježavanja dana ekološke države Crne Gore organizovali program posvećen djeci, kako bi se od malih nogu podstakla njihova svijest o zaštiti životne sredine;
 - U organizaciji Agencije za zaštitu životne sredine održano je više okruglih stolova na teme iz oblasti životne sredine, „Klimatske promjene u Crnoj Gori“; Uticaj buke na životnu sredinu“; Jame i pećine Crne Gore – potencijal, upravljanje i problem očuvanja“; „Morski ekosistem – monitoring i zaštita“; „Alergeni polen – monitoring, stanje i uticaj na zdravlje ljudi“;
 - organizovana je Akcija sakupljanja otpadnog papira zaposlenih u Agenciji za zaštitu životne sredine, Zavodu za hidrometeorologiju i seizmologiju i Upravi za saobraćaj. Tom prilikom sakupljeno je ukupno 660 kg otpadnog papira, koji je dalje predat sakupljaču i obrađivaču otpada. Time se dao primjer dobre prakse.
 - Na poziv vaspitnih jedinica iz Programa Eko škole, JPU „Đina Vrbica“ – Podgorica, a povodom 05. juna Svjetskog dana zaštite životne sredine, predstavnici Agencije za zaštitu životne sredine su posjetili i bili edukatori u pomenutoj vaspitno-obrazovnoj ustanovi.
 - 1. novembra 2023. godine održana je konferencija na temu „Cirkularna ekonomija u Eko-školama“ u organizaciji Zavoda za školstvo Crne Gore, kao dio

aktivnosti Međunarodnog programa Eko-škole. Projekat cirkularne ekonomije u Eko-školama pokrenut je sa ciljem podizanja svijesti kod djece u vaspitno-obrazovnim institucijama o važnosti cirkularne ekonomije i njene povezanosti sa globalnim ciljevima održivog razvoja, uključujući borbu protiv klimatskih promjena, očuvanje biodiverziteta i smanjenje zagađenja životne sredine.

- **01.07-12.07.2024.godine** organizovan je **Arhus karavan**, projekat koji je pokrenulo Ministarstvo, u saradnji sa Eko fondom, Agencijom za zaštitu životne sredine i Arhus centrima. Karavan, koji je trajao dvije sedmice, prošao je svih 25 opština u Crnoj Gori, gdje je kroz razgovore sa građanima, predstavnicima javnog i privatnog sektora, prezentovan dosadašnje rezultate ovih institucija. U ime Ministarstva predstavljen je novi **Zakon o upravljanju otpadom** koji je usvojen u aprilu 2024. godine. Glavne odrednice na koje Zakon obavezuje su uspostavljanje sistema proširene odgovornosti proizvođača, a od 20.oktobra 2024.godine zabranjena je upotreba laganih plastičnih kesa (debljine zida od 15 do 50 mikrona), kao i zabrana određene plastike za jednokratnu upotrebu. Ministarstvo je organizovalo višenedeljnu kampanju u predstavljanju ovog Zakona i podzakonskih akata, s ciljem što detaljnijeg upoznavanja javnosti i svih subjekata o navedenim zabranama i ostalim propisanim novinama. Tokom trajanja Arhus karavana podijeljeni su platneni cegeri, a sve u cilju smanjenja upotrebe plastičnih kesa. Ciljne grupe koje su dale doprinos i pokazale zainteresovanost u realizaciji Arhus karavana su predstavnici opština, komunalnih preduzeća, novinari, predstavnici nevladinih i turističkih organizacija, kao i zainteresovani građani.
- 3-6 oktobar 2024 Agencija za zaštitu životne sredine je u saradnji sa UNIDOom, kao implementirajućom agencijom, organizovala obuku za profesore SSŠ „Ivan Uskokovic“ Podgorica i Srednje mješovite škole „Mladost“ Tivat koje realizuju programe obrazovanja vezane za rashladnu i klimatizacionu tehniku. Obuka je organizovana kao dio aktivnosti predviđenih projektom „Plan eliminacije HCFC supstanci (faza II) sa ciljem uspostavljanja održivog sistema obuke i sertifikacije servisnih tehničara za pravilno rukovanje i servisiranje rashladnih i klima uređaja. Za potrebe obuke pripremljeni su priručnici „Dobra servisna praksa u rashladnoj tehnici i klimatizaciji“ i „Priručnik za servisere rashladnih i klima uređaja“. Ranije, tokom septembra mjeseca, Agencija je izvršila dodatno opremanje ovih škola i dodijelila im na korišćenje opremu (uređaj za prikupljanje, vakuum pumpa, vaga, komplet za tvrdo lemljenje, manometarska grupa, detektor curenja, idr.), a sa školama su zaključeni Ugovori o poslovno tehničkoj saradnji.
- novembar 2024.godine Ministarstvo je organizovalo manifestaciju „Zelene igre“ za učenike osnovnih i srednjih škola, sa ciljem promovisanja kulture ispravne reciklaže otpada, koja se iz škole prenosi na porodicu i civilno društvo.

Javno preduzeće za nacionalne parkove Crne Gore i Fond za zaštitu životne sredine (Eko fond) su takođe u izvještajnom periodu realizovali veliki broj edukativnih radionica, namijenjenih prevashodno predškolskom uzrastu, učenicima u osnovnim i srednjim školama, kao i studentima, s ciljem promovisanja zaštite životne sredine.

(c) u vezi sa stavom 4, mjere preduzete kako bi se osiguralo odgovarajuće priznavanje i podrška za udruženja, organizacije ili grupe koje se bave unapređivanjem zaštite životne sredine;

Odgovor:

U Crnoj Gori pitanje osnivanja nevladinih organizacija uređeno je **Zakonom o nevladinim organizacijama**. Ovim zakonom uređuje se način osnivanja, upisa i brisanja iz registra, status, organi, finansiranje i druga pitanja od značaja za rad i djelovanje nevladinih organizacija. Nevladina organizacija ima svojstvo pravnog lica koje stiče danom upisa u registar, i rad nevladinih organizacija je javan (član 6). Ovim zakonom je takođe utvrđeno da država pruža podršku nevladinim organizacijama obezbjeđivanjem finansijskih sredstava za podršku u budžetu, kao i uvođenjem poreskih i drugih povlastica nevladinim organizacijama. (član 31). Naime, u godišnjem zakonu o budžetu Crne Gore obezbjeđuju se sredstva za projekte i programe u oblastima od javnog interesa koje realizuju nevladine organizacije, u koje između ostalih spada i oblast zaštite životne sredine (član 32).

U skladu sa navedenim, Vlada Crne Gore, svake godine donosi **Odluku o utvrđivanju prioriternih oblasti od javnog interesa i visini sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija**, kojom se utvrđuju prioritetne oblasti od javnog interesa u kojima će se iz Budžeta Crne Gore finansirati projekti i programi koje realizuju nevladine organizacije i visina sredstava za finansiranje tih projekata i programa.

Shodno Zakonu o nevladinim organizacijama, nadležni organi državne uprave, do 1.juna tekuće za narednu godinu, dostavljaju ministarstvu nadležnom za poslove uprave obrazložene predloge prioriternih oblasti od javnog interesa i potrebnih sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija u tim oblastima. Predlozi se sačinjavaju na osnovu utvrđenih strateških i planskih dokumenata i nakon sprovedenih konsultacija sa zainteresovanim nevladinim organizacijama koje djeluju u odgovarajućoj oblasti od javnog interesa. O raspodjeli sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija, odlučuje komisija za raspodjelu sredstava nevladinim organizacijama, koju obrazuje organ državne uprave nadležan za tu oblast, na osnovu javnog konkursa.

Zakonom o životnoj sredini u članu 8 definisano je da zaštitu životne sredine, u okviru svojih prava i obaveza, obezbjeđuju: državni organi, organi državne uprave, jedinice lokalne samouprave, domaća i strana pravna i fizička lica, nevladine organizacije, građani i udruženja građana. Dalje je u članu 14 propisano da nevladine organizacije učestvuju u očuvanju životne sredine u skladu sa svojim programima i na način utvrđen posebnim propisima, kao i da država podstiče učešće nevladinog sektora u donošenju i realizaciji odluka od značaja za zaštitu životne sredine. Takođe je u članom 78 ovog zakona propisano da se sredstva za zaštitu životne sredine koriste, između ostalog, i za sufinansiranje organizovanih aktivnosti u preduzimanju mjera iz oblasti životne sredine u okviru ekoloških nevladinih organizacija.

Na osnovu **Zakona o nevladinim organizacijama**, a u vezi sa Odlukom o utvrđivanju prioriternih oblasti od javnog interesa i visine sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija, Ministarstvo je **u 2021.godini** odobrilo: (1) finansiranje 7 projekata/programa NVO radi sprovođenja edukativnih kampanja u oblasti bezbjednog upravljanja hemikalijama, u iznosu od 50,000.00 eura; i (2) finansiranje 20 projekata/programa NVO, u iznosu od 80.000 €, radi sprovođenja aktivnosti na realizaciji projekata sa ciljem jačanja ekološke svijesti o odvojenom sakupljanju komunalnog otpada, upravljanju organskim otpadom i kompostiranju otpada, kao i eliminisanju

plastičnih kesa i drugih plastičnih materijala iz otpada. Takođe, u toku 2021. godine Ministarstvo je izvršilo nabavku 150 kanti za selektivno sakupljanje otpada (papir i plastika) za osnovne i srednje škole u Crnoj Gori.

Tokom **2022. godine**, na osnovu ugovora Ministarstva sa nevladinim organizacijama, sprovedene su aktivnosti na realizaciji projekata sa ciljem jačanja ekološke svijesti u oblasti upravljanja otpadom, kada je potpisan 21 ugovor sa NVO sektorom, u ukupnom iznosu od 120.000€.

U 2023. godini, Ministarstvo je podržalo 28 projekata/programa nevladinih organizacija u oblasti životne sredine, i to: 21 projekat/program NVO iz oblasti upravljanja otpadom u ukupnom iznosu od 150.000,00€, i 7 projekata/programa nevladinih organizacija iz oblasti hemikalija, u ukupnom iznosu od 50.000,00€.

Projekti/programi nevladinih organizacija iz oblasti hemikalija odnosili su se na sprovođenje edukativnih kampanja o opasnostima izlaganja živi i živinim jedinjama. Cilj realizacije ovih projekata je poboljšanje dostupnosti informacija o živi, kao i podizanje javne svijesti o uticaju žive na zdravlje ljudi.

Projekti iz oblasti upravljanja otpadom odnosili su se na jačanje ekološke svijesti, posebno na produžavanje vijeka trajanja sanitarnih deponija, na odbacivanje otpada na nepropisnim mjestima i na proširenu odgovornost proizvođača posebnih vrsta otpada.

Ministarstvo će, u saradnji sa Ministarstvom javne uprave, i u narednom periodu, nastaviti saradnju sa nevladinim organizacijama, u cilju jačanja ekološke svijesti.

Pored navedenog, **Fond za zaštitu životne sredine** (Eko fond) ima aktivnu saradnju sa nevladinim organizacijama. Eko fond svake godine organizuje **Javni konkurs za dodjelu bespovratnih sredstava (subvencija)** za projekte zaštite, očuvanja i unapređenja životne sredine **nevladinim organizacijama** (organizacije civilnog društva). Javni konkurs se objavljuje u štampanim medijima i na internet stranici Eko-fonda <http://www.eko-fond.co.me/>. Cilj Javnog konkursa je pružanje finansijske podrške nevladinim organizacijama u realizaciji projekata iz oblasti zaštite, očuvanja i unapređenja stanja životne sredine, kao i borbe protiv klimatskih promjena.

Tako je po ovom Javnom konkursu **u 2023.godini**, ukupna vrijednost projekta bila 60.000,00€, a visina subvencije do 80% prihvatljivih troškova odnosno do 12.000,00€. Po ovom javnom konkursu 6 nevladinih organizacija dobilo je nepovratna sredstva (subvencije). Izvršni direktor potpisuje ugovore sa korisnicima sredstava, nakon čega se otpočinje sa realizacijom projekta i izvještavanju o realizovanim aktivnostima na mjesečnom nivou.

Isti javni konkurs raspisan je i u julu **2024.godine**, a opredijeljeni iznos sredstava iznosi 100.000,00 eura, odnosno 20.000,00 eura po korisniku. Eko fond će dodijeliti bespovratna finansijska sredstva (subvencije) za projekte u okviru sledećih tema: Mapiranje nelegalnih deponija u lokalnim samoupravama i izrada softverskog rješenja; Analiza stanja privremenih odlagališta u Crnoj Gori; Promocija novih tehnologija u postupku upravljanja otpadom; Plan generalne regulacije Sistema zelenih površina kao planski osnov za nove zelene površine u urbanim sredinama; Nefinansijsko izvještavanje privrednih subjekata u kontekstu uticaja na klimatske promjene.

U julu 2024.godine došlo je do reorganizacije državne uprave kada je osnovano posebno ministarstvo za saradnju sa nevladinim organizacijama - Ministarstvo regionalno-investicionog razvoja i saradnje sa nevladinim organizacijama, što će doprinijeti jačanju saradnje organa državne uprave i nevladinih organizacija.

(d) u vezi sa stavom 7, mjere preduzete u cilju promovisanja principa Konvencije

na međunarodnom planu uključujući:

- (i) mjere preduzete u cilju koordinacije aktivnosti unutar pojedinačnih i između ministarstava na informisanju službenika koji su uključeni u druge relevantne međunarodne forume o članu 3 stav 7 i o smjernicama iz Almatija, navodeći da li su mjere koordinacije i dalje u toku;
- (ii) mjere preduzete kako bi se osiguralo da na nacionalnom nivou postoji pristup informacijama o međunarodnim forumima, uključujući faze u kojima se obezbjeđuje pristup informacijama;
- (iii) mjere preduzete sa ciljem da se unaprijedi i omogući učešće javnosti na nacionalnom nivou kada je riječ o međunarodnim forumima (npr. poziv članovima NVO da učestvuju u delegacijama Strane na međunarodnim pregovorima o pitanjima životne sredine ili uključivanje NVO u formiranje zvaničnog stava Strane za takve pregovore), uključujući faze u kojima je obezbijeđen pristup informacijama;
- (iv) mjere preduzete u cilju promovisanja principa Konvencije u procedurama drugih međunarodnih foruma;
- (v) mjere preduzete u cilju promovisanja principa Konvencije u radnim programima, projektima, odlukama i drugim značajnim dokumentima koji su rezultat rada međunarodnih foruma;

Odgovor:

Principi Arhuske konvencije promovišu se kroz saradnju sa međunarodnim organizacijama i institucijama, kao i učešćem naše države na raznim konferencijama, radionicama, seminarima i dr.

Tokom 2022. godine otpočela je realizacija **regionalnog projekta EU4Green – Podrška implementaciji Zelene agende za Zapadni Balkan**, u kojem učestvuje i Crna Gora. Projekat finansira Evropska komisija dok je za implementaciju zadužena Agencija za zaštitu životne sredine Republike Austrije. EU4Green ima za cilj da podrži održivi oporavak i zeleni ekonomski rast u kontekstu pandemije nakon COVID-19, te da jača komunikaciju i saradnju između donosilaca odluka, ključnih regionalnih institucija i zainteresovanih strana. Ključni ciljevi EU4Green, između ostalog, odnose se na: **Uključivanje civilnog društva i ostalih zainteresovanih strana:** EU4Green ima za cilj unapređenje znanja organizacija civilnog društva o stubovima Zelene agende i podsticanje značajnog uključivanja ekspertize ovih organizacija u procese donošenja odluka; **Unaprjeđenje razumevanja Zelene agende kroz komunikacione aktivnosti:** Cilj EU4Green je podizanje svijesti javnosti i razumijevanja značaja i ciljeva Zelene agende, kroz naglašavanje koristi Zelene agende i primjere najbolje prakse za njenu implementaciju; **Jačanje zelenog obrazovanja:** Biće uvedene inovativne metode nastave, a posebno razvoj modula za mikro kredencijale, u saradnji sa Inicijativom za reformu obrazovanja u Jugoistočnoj Evropi. Ovi moduli su osmišljeni tako da razviju najznačajnije zelene vještine, uključujući i ključne oblasti kao što su ekološka svijest, energetska efikasnost i održiva poljoprivreda. Delegacija Ministarstva učestvovala je na prvoj Ministarskoj konferenciji o Zelenoj agendi za Zapadni Balkan, 7-8 oktobar 2024. Hamburg, Njemačka.

U decembru 2022. počela je implementacija **projekta “Jačanje sinergije između Bazelske, Roterdamske, Stokholmske i Minamata konvencije”** koji ima za cilj unapređenje saradnje između ministarstava i agencija, industrije, naučnih instituta i organizacija civilnog društva u oblasti upravljanja hemikalijama i otpadom kroz: izradu dokumenata, izgradnju kapaciteta i aktivnosti podizanja svijesti i uspostavljanje

efikasnog nacionalnog mehanizma za izvještavanje za Bazelsku, Rotterdamsku, Stokholmsku i Minamata konvencije. Kroz ovaj projekat u julu 2024.godine "objavljen je javni poziv za NVO pod nazivom "Awareness Campaign on Chemicals and Waste Management". Cilj poziva je unapređenje javne svijesti, odnosno angažmana NVO u vezi sa upravljanjem hemikalijama i otpadom, i korišćenja kapaciteta NVO i njihovih kanala za distribuciju relevantnih informacija, posebno prema ranjivim grupama, naučnoj i poslovnoj zajednici, što većem broju stanovnika, uz istovremeno unapređenje znanja i interesovanja NVO za hemikalije.

Tokom 2023 godine Crna Gora aktivno učestvuje u aktivnostima **Pan-Evropskog programa za zdravlje, životnu sredinu i saobraćaj vezanim za utvrđivanje sadržaja regionalne strategije održivog saobraćaja**. PEP – Pan evropski program je jedinstven model koordinacije međusektorske politike u oblasti transporta, zdravstva i životne sredine i platforma za međunarodnu saradnju i razmenu dobrih praksi, koju su zajedno osnovali Ekonomska komisija Ujedinjenih nacija za Evropu (UNECE) i Regionalna kancelarija za Evropu Svjetske zdravstvene organizacije. Cilj programa je da se pomogne zemljama članicama UNECE i WHO, kao i drugim zainteresovanim stranama, u razvoju i sprovođenju održivih politika saobraćaja koje akcenat stavlja na zdravlje i uticaj saobraćaja na životnu sredinu.

U projektu Agencije za zaštitu životne sredine Švedske, Crna Gora je izabrana za pilot-projekat regionalnog programa za **kvalitet vazduha** za Zapadni Balkan. Projekat ima nekoliko komponenti koje se odnose na unapređenje izvještavanja o kvalitetu vazduha, jačanje kapaciteta, kako na nacionalnom tako i na lokalnom nivou, jačanje regionalne saradnje i razmjene iskustva u ovoj oblasti. Takođe su izrađena sljedeća dokumenta: ▪ Vodič za djecu i mlade - upoznavanje sa osnovnim principima praćenja i očuvanja kvaliteta vazduha; ▪ Smjernice za rodno osvijestenu politiku kvaliteta vazduha u Crnoj Gori; ▪ Analiza dostupnih podataka o uticaju zagađenja vazduha na zdravlje ljudi. Priručnik sa katalogom mjera za jedinice lokalne samouprave za smanjenje zagađenja vazduha.

U okviru Projekta "**Plan za Implementaciju Kigali Amandmana**" tokom 2023. godine u saradnji sa UNIDOom kao implementacionom agencijom pripremljen je Plan za Implementaciju Kigali Amandmana (Plana za smanjenje potrošnje HFC sustanci)".

Plan je pripremljen u skladu sa "Uputstvom za pripremu Plana za smanjenje potrošnje HFC sustanci" odobrenim od strane ExComa Multilateralnog fonda za implementaciju Montrealskog protokola, i upućen je na dalju proceduru i usvajanje na 94 ExCOM sastanku (27- 31. maj 2024. god.). Takođe, u okviru Projekta u periodu 29-30. novembra organizovana je radionica „Kigali amandman - Plana za smanjenje potrošnje HFC sustanci u Crnoj Gori“. Cilj radionice je bio da se relevantnim zainteresovanim stranama prezentuju informacije o obavezama Crne Gore prema Kigali amandmanu; prikaz potrošnje i upotrebe HCFC/HFC rashladnih sredstava u Crnoj Gori; da se upoznaju sa nacionalnim zakonodavstvom i novom regulativom EU za smanjenje potrošnje HFC rashladnih sredstava u Evropskoj uniji. Radionici su prisustvovali predstavnici: državnih institucija, uvoznika opreme i rashladnih fluida, predstavnici sektora rashladnih i klima uređaja, i obrazovnih institucija, itd.

U okviru ovog Plana, pripremljena je brošura "Smanjenje potrošnje HFC rashladnih fluida u Crnoj Gori - Mapa puta". Obzirom da je ovaj stručni skup još jedna je prilika da se ukaže na značaj Montrealskog protokola o supstancama koje oštećuju ozonski omotač u oporavku ozonskog omotača i na njegov doprinos klimatskim akcijama, a za potrebe skupa Agencija je pripremila i brošuru „Doprinos Montrealskog protokola u ostvarivanju ciljeva održivog razvoja“.

Od 8. do 12. jula 2024. godine, u Montrealu, Kanada, se održao **46. sastanak Otvorene radne grupe Montrealskog protokola**. Na sastanku su, učestvovali predstavnici Agencije za zaštitu životne sredine koji su održali prezentaciju na temu "Iskustvo zemlje u upravljanju registrom podataka opreme koja sadrži kontrolisane supstance i korištenje dobijenih podataka", organizovanog u okviru Cool Up programa. Cilj sastanka je bio da se da ukaže na značaj implementacije registara opreme koji sadrže podatke u vezi sa opremom, kao i korištenje podataka iz registra za potrebe planova za implementaciju Kigalija (KIP), nacionalnih inventara GHG prema UNFCCC , i sl. Registar podataka (baza podataka) za Crnu Goru je urađena kao dio aktivnosti u okviru Projekta Plan eliminacije HCFC supstanci (I faza) i sadrži podatke o evidenciji opreme, vlasnicima opreme, servisnim preduzećima, uvozima/izvozima supstanci i proizvoda, i dr. Unošenje podataka u softver se vrši kontinuirano.

Različiti projekti, finansirani iz državnog budžeta i međunarodnih fondova, ranije su započeli sa aktivnostima prikupljanja i analize relevantnih podataka za uspostavljanje ekološke mreže Natura 2000 u Crnoj Gori. Ovi napori se nastavljaju kroz projekat koji finansira EU „**Podrška u uspostavljanju područja ekološke mreže Natura 2000 u Crnoj Gori**“, koji je počeo sa realizacijom 29. maja 2024. godine, sa periodom implementacije od 3 godine. Ovaj projekat će doprinijeti poboljšanju informacija o vrstama i staništima navedenim u direktivama iz ove oblasti i prisutnim u Crnoj Gori, sprovođenjem aktivnosti mapiranja i prikupljanja podataka u odabranim područjima zemlje. U tom cilju, kao i radi povećanja kapaciteta Crne Gore u ovoj oblasti, Agencija za zaštitu životne sredine je u julu 2024.godine objavila Javni poziv za prijavu zainteresovanih stručnjaka za uključivanje u ekspertske tim projekta. To uključuje učešće u obuci fokusiranoj na metodologije za prikupljanje i obradu podataka radi identifikacije potencijalnih područja ekološke mreže Natura 2000. Ocjenu prijava će sprovesti ključni stručnjaci EU projekta i članovi korisnika projekta, Ministarstvo i Agencija za zaštitu životne sredine.

Ministarstvo kontinuirano sprovodi **saradnju sa NVO iz oblasti životne sredine, u kontekstu pregovaračkog procesa sa EU**. Vlada Crne Gore je u februaru 2024. godine donijela novu Odluku o obrazovanju Radne grupe za pripremu pregovora o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji za oblast pravne tekovine EU koja se odnosi na Pregovaračko Poglavlje 27–Životna sredina i klimatske promjene, a u kojoj su uključene dvije NVO iz oblasti životne sredine, na koji način je nevladinim organizacijama data mogućnost učestvovanja u pregovaračkom procesu za pristupanje Crne Gore Evropskoj uniji.

Tokom ovog izvještajnog perioda, održavani su redovni sastanci Radne grupe za Poglavlje 27, gdje su predstavnici nevladinih organizacija, kao članovi Radne grupe imali priliku da učestvuju u radu ovog Poglavlja. Dodatno, zapisnici sa sastanaka Radne grupe, kao i sva relevantna dokumenta, se objavljuju na websajtu: www.eu.me Koalicije 27.² je organizovala predstavljanje Izvještaja iz sjenke za Poglavlje 27: „Kap progressa u moru obaveza“ koje se održalo 30.maja 2024.godine, u Podgorici. Izvještaj iz sjenke imao je za cilj da predstavi sveukupnu sliku napretka Crne Gore u procesu

² **Koalicija 27** je neformalna mreža nevladinih organizacija Crne Gore koja je formirana u cilju praćenja i učešća organizacija civilnog društva u procesu zastupanja i promovisanja evropskih tekovina u oblasti životne sredine i klimatskih promjena u Crnoj Gori. Misija koalicije je da zagovara i podstiče učešće javnosti u procesu pristupnih pregovora Crne Gore sa EU i predlaže rješenja koja će doprinijeti zaštiti i unaprijeđenju životne sredine i kvalitetu života građana o stanju životne sredine. (više informacija na sajtu <http://koalicija27.me/>).

pristupanja EU za period od juna 2023. do maja 2024., u pogledu unaprijeđenja stanja u oblasti zaštite životne sredine i klimatskih promjena.

Pored navedenog predstavnici **nevladinih organizacija** su učestvovali na brojnim konferencijama, sastancima i radionicama, kao što su: NVO Udruženja vodovoda Crne Gore, u periodu 2021-2024 godine, u saradnji sa Zajednicom opština redovno učestvuje u organizaciji **Međunarodne Konferencije o vodama**. Konferencija se bavi aktuelnim temama u oblasti vodosnabdijevanja i odvođenja otpadnih voda u Crnoj Gori, regionu i šire, a o njima diskutuju domaći i međunarodni eksperti koji svojim učešćem doprinose kvalitetnoj razmjeni iskustava i najboljih praksi u ovom sektoru. Peta međunarodna *Konferencija o vodama – Crna Gora*, u organizaciji Udruženja vodovoda Crne Gore i Zajednice opština Crne Gore je održana u Budvi od 9. do 11. oktobra 2024.godine.

NVO Centar za zaštitu i proučavanje ptica -CZIP organizovao je **Međunarodnu konferenciju o zaštiti Skadarskog jezera**, 13. decembra 2023. godine u Podgorici. Cilj konferencije je bio diskusija o problematici zaštite Skadarskog jezera na nacionalnom i međunarodnom nivou. Konferencija se održala u okviru projekta "SOS Skadar lake-Keeping the Montenegrin Wilderness Wild" kojeg je finansijski podržao Partnerski fond za ugrožene ekosisteme (CEPF);

U okviru projekta **“Integrisanje biodiverziteta u sektorske politike i prakse i jačanje zaštite ključnih tačaka biodiverziteta u Crnoj Gori” (GEF 7)** koji sprovodi Ministarstvo u Podgorici je od 18-20. septembra 2024, u saradnji sa NVO Program za životnu sredinu (EnvPro) organizovan trodnevni seminar razmjene znanja na temu rezervata biosfere. Poseban fokus seminara bio je na uspostavljanju prekograničnog rezervata biosfere Sliv Skadarskog jezera, kao i unapređenju upravljanja Rezervatom biosfere basena Tare. Kroz ovaj projekat kreiran je sajt (<https://biodiversitymontenegro.me/>), na kojem postoji interaktivna karta koja prikazuje konzervaciono najznačajnija područja koje karakteriše prisustvo velikog broja vrsta i staništa odlične i dobre reprezentativnosti; kao i mape i informacije o područjima sa međunarodnim statusom zaštite u Crnoj Gori. Ova interaktivna mapa je dostupna javnosti.

Promovisanje principa Arhuske konvencije vrši se i kroz projekat **„Promovisanje upravljanja zaštićenim područjima kroz integrisanu zaštitu morskih i priobalnih ekosistema u obalnom području Crne Gore“**, koji realizuje Ministarstvo u saradnji sa Programom Ujedinjenih nacija za životnu sredinu – UNEP, u cilju uspostavljanja zaštićenih područja prirode u obalnom području Crne Gore.

Kroz realizaciju **UNESCO programa "Čovjek i biosfera" (MAB)-basen rijeke Tare**, posredstvom Crnogorske nacionalne komisije za UNESCO, postoji kontinuirana komunikacija sa nadležnim tijelima UNESCO-a u cilju njihovog informisanja o stanju izuzetne univerzalne vrijednosti NP „Durmitor“.

U kontekstu sprovođenja Konvencije o procjeni uticaja na životnu sredinu u prekograničnom kontekstu–**Espoo konvencije**, kao i **Protokola** o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu, sprovedena je razmjena informacija u prekograničnom kontekstu, koja se uglavnom odnosila na hidroenergetske objekte u susjednim zemljama, odnosno zemljama Zapadnog Balkana. Tako su npr. u toku prekogranične konsultacije sa Republikom Srbijom za nacrt Prostornog plana područja posebne namjene sistema reverzibilne hidroelektrane „Bistrica“ i hidroelektrane „Potpeć“. U cilju obavještanja i

konsultovanja javnosti na sajtu Ministarstva može se naći predmetna dokumentacija:
<https://www.gov.me/clanak/prekogranicne-konsultacije>

U toku su i Prekogranične konsultacije sa Republikom Srbijom za Nacrt strategije razvoja energetike Republike Srbije do 2040.godine sa projekcijama do 2050. godine <https://www.gov.me/clanak/prekogranicne-konsultacije-sa-republikom-srbijom-za-nacrt-strategije-razvoja-energetike-republike-srbije-do-2040godine-sa-projekcijama-do-2050-godine>, kao i prekogranične konsultacije sa Bosnom i Hercegovinom za prethodnu procjenu uticaja na životnu sredinu izgradnje HE Buk Bijela, opština Foča, Republika Srpska, Bosna i Hercegovina, instalisane snage 118,10 MW.
<https://www.gov.me/clanak/prekogranicne-konsultacije-sa-bosnom-i-hercegovinom>.

(e) u vezi sa stavom 8, mjere preduzete kako bi se osiguralo da lica koja ostvaruju svoja prava po osnovu Konvencije neće biti kažnjena, proganjana ili šikanirana.

Odgovor:

Upućujemo na član 23 i 51 Ustava Crne Gore.

IV. PREPREKE U SPROVOĐENJU ČLANA 3

Opišite sve prepreke na koje nailazite u sprovođenju bilo kojeg od stavova člana 3 koji se navode u daljem tekstu.

Odgovor:

- Opšti nivo društvene svijesti o potrebi zaštite životne sredine, kao i nivo ekološke kulture potrebno je dalje unapređivati u Crnoj Gori, jer se kompleksnost problematike zaštite životne sredine mora rješavati sistemski i potrebu očuvanja i zaštite životne sredine neophodno je razvijati i ugrađivati u svijest čovjeka od ranog školskog uzrasta.

U prethodnom periodu, u okviru školskih programa sve više se poklanja pažnja ekološkom vaspitanju i obrazovanju učenika.

Takođe, posebno mjesto i misiju u ekološkom osvješćivanju imaju mediji. Uloga medija je više nego važna u sprovođenju politike životne sredine, jer oni utiču kako na razvijanje ekološke svijesti i kulture pojedinca, tako i na podizanje nivoa ekološke svijesti i kulture cjelokupnog društva u Crnoj Gori. Potrebno je preduzeti dodatne mjere kako bi se doprinijelo da angažovanje medija u razvoju ekološke svijesti i kulture našeg društva bude sistematizovano, osmišljeno i svrsishodno.

Dakle, možemo reći da je u Crnoj Gori posljednjih godina izražen trend jačanja ekološke svijesti građana i sve više se pitanja zaštite životne sredine postavljaju u centar donošenja odluka u svim politikama.

V.DALJE INFORMACIJE O PRAKTIČNOJ PRIMJENI OPŠTIH ODREDBI ČLANA 3

Pružite dalje informacije o praktičnoj primjeni opštih odredbi člana 3.

Odgovor:

Najznačajnije aktivnosti koje su urađene na pripremi i jačanju kapaciteta Crne Gore za sprovođenje Arhuske konvencije, u proteklom periodu su: regionalno povezivanje i razmjena iskustava, održavanje treninga za službenike javne uprave, predstavnike civilnog sektora i medija i sl.

Kao jedna od značajnijih aktivnosti za sprovođenje Arhuske konvencije, je **osnivanje Arhus centara**. Projekat su pokrenuli Ministarstvo i Agencija za zaštitu životne sredine u saradnji sa OEBS Misijom u Crnoj Gori.

U Crnoj Gori su, uz podršku OEBS-a, otvorena tri Arhus centra:

- 15. aprila 2011.godine - Arhus centar Podgorica (organizaciona jedinica AZŽS)
- 11. novembra 2011. godine - Arhus centar Nikšić (dio NVO „Ozon“)
- 21. septembra 2012. godine-Arhus centar Berane (organizaciona jedinica AZŽS)

U maju 2014.godine ekološko društvo „Breznica“ otvorilo je regionalni Arhus centar u Pljevljima, koji koriste građani Pljevalja, Mojkovca, Bijelog Polja, Prijepolja, Priboja, Čajniča i Goražda.

Takođe, je otvoren i Arhus centar u Kolašinu, koji je osnovala NVO „Natura“ .

Osnivanje Arhus centara predstavlja jedan od preduslova za pravno i institucionalno sprovođenje Arhuske konvencije, odnosno izgradnju kapaciteta na administrativnom i institucionalnom nivou. Takođe, predstavlja i izgradnju sistema koji će biti na raspolaganju građanima, NVO sektoru, privrednim subjektima i svim drugim zainteresovanim subjektima.

Aktivnosti Arhus centara:

- promovisanje odgovarajućeg zakonodavstva i praksi u vidu pristupa informacijama, učestvovanje javnosti i pristup pravdi u oblasti životne sredine
- poboljšanje informisanosti i znanja zainteresovane javnosti o zaštiti životne sredine
- omogućavanje pristupa informacijama iz oblasti životne sredine
- podsticanje učešća javnosti, kroz aktivno učešće građana, udruženja građana i zainteresovane javnosti u planiranju i donošenju odluka iz oblasti zaštite životne sredine
- organizovanje javnih rasprava, okruglih stolova i tribina o temama iz oblasti zaštite životne sredine
- organizovanje treninga i seminara za predstavnike javne uprave, civilnog sektora, medija, ekoloških i drugih udruženja o implementaciji Arhuske konvencije
- organizovanje medijskih kampanja u cilju poboljšanja informisanosti javnosti o zaštiti životne sredine i rješavanja problema zaštite životne sredine;
- pružanje besplatnih pravnih konsultacija za građane i NVO iz oblasti životne sredine,
- uspostavljanje saradnje i umrežavanje lokalnih samouprava - službi zaštite životne sredine, kao i pojedinaca koji se bave zaštitom životne sredine
- učešće javnosti tokom pripreme zakonski obavezujućih normativnih instrumenata.

Aktivnosti Arhus centara su u periodu 2021-2024. god. bile usmjerene na obezbjeđivanju pouzdanih i pravovremenih informacija iz oblasti životne sredine, razmjeni informacija sa relevantnim institucijama kao i pružanju podrške zainteresovanoj javnosti i NVO sektoru u pitanjima koja se odnose na životnu sredinu i zdravlje ljudi.

2021.god

- Organizovana posjeta učenika završnih razreda Gimnazije „Panto Mališić“ Berane Arhus biblioteci.Ovom prilikom, učenici su imali priliku da se upoznaju sa stručnom literaturom iz oblasti zaštite životne sredine kao i mogućnost korišćenja iste prilikom njihovog daljeg obrazovanja.

- Obilježavanje 5.juna- Svjetskog dana zaštite životne sredine. Arhus centar Berane u saradnji sa Opštinom Berane i JP Vodovod i kanalizacija, organizovao je posjetu Postrojenju za prečišćavanje otpadnih voda- Berane za učenike ekološke sekcije I razreda Gimnazije „ Panto Mališić”- Berane.
- Rodna ravnopravnost, uloga žena, životna sredina - učesnik panelista, predstavnik Arhus centra Berane;
- Akcija čišćenja rijeke Lim- Ministarstvo– Agencija za zaštitu životne sredine- Arhus centar Berane- Opština Berane
- VII sjednica sastanka stranaka Arhuske konvencije- on line učesce- predstavnici Arhus centra Berane.Odjeljenje koordinatora OEBS- za ekonomska pitanja i pitanja životne sredine, preuzeo je proces izrade strategije i akcionog plana za Arhus centre.
- Obuka predstavnika Arhus centra – Uprava za kadrove- Rodna ravnopravnost
- Učešće- Godišnji sastanak Arhus centara – on line sastanak. Godišnji sastanak za 2021.god. okupio je predstavnike Arhus centara, nacionalne kontakt osobe za Arhusku konvenciju, kao i predstavnike nevladinih organizacija, međunarodnih organizacija OEBS-a, s ciljem diskusije i unaprjeđenja uključenosti Arhus centara u podršku upravljanja životnom sredinom.
- Učešće predstavnika Arhus centra akciji donacije 100 sadnica maslina – za djecu Mrkojevica- Bar

2022.god

- Sprovedena akcija ozelenjavanja –JPU "Boško Buha" Rožaje- zasadjeno 70 sadnica (Donacija Agencije za zaštitu životne sredine i Uprave za šume)
- Obilježavanje ekološkog datuma 22.aprila-Dana planete Zemlje u JU OŠ "Radomir Mitrović" u Beranama.
- Obilježavanje 5.juna, Svjetskog dana zaštite životne sredine. Posjeta učenika JU OŠ "Vuk Karadžić" kancelarijama Arhus centra, posjeta i učlanjenje u Arhus biblioteku, upoznavanje sa radom i nadležnostima Agencije. Povodom ovog datuma, u prostorijama je bila omogućena posjeta zainteresovanim građanima eksponata prve bijele rode, koja se nakon 116 god nastanila u Crnoj Gori, tačnije u Beranama.
- učešće na vanrednoj sjednici stranaka Arhuske konvencije UNECE – Zoom platforma. Sjednica je održana u Ženevi 22.24.06.2022.god.
- Podrska NVO završetku projekta koji (Tika) Turska agencija za međunarodnu saradnju i NVO Euro most organizuju sa ciljem povezivanja studenata dvije zemlje i upoznavanje sa kulturom i prirodnim ljepotama Crne Gore i Turske.
- Povodom 20.septembra dana ekološke CG, učešće u akciji čišćenja puta Danilovgrad-Nikšić-Šavnik-Žabljak
- 10-11.10.učešće na Desetom sastanku Radne grupe za uključivanje javnosti u donošenju odluka prema Arhuskoj konvenciji. Zoom platforma
- 19-20.10.Godišnji sastanak Arhus centara- Beč – Strateski okvir Arhus centara 2022-2027.god.
- Edukativne radionice-posjete školama
- Nedelja novogodišnjih ekoloških radionica u cilju podizanja nivoa svijesti o reciklaži u prostorijama Arhus centra Beranama -Izrada novogodišnjih ukrasa od recikliranih materijala.

2023.god

- 17- 18.februara u sklopu projekta "Jačanje mreže Arhus centara u Crnoj Gori", NVO Natura je organizovala dvodnevnu obuku u Bijelom Polju na temu "Jačanje kapaciteta za predstavnike Arhus centara i ekoloških organizacija – Primjena Arhus konvencije u Crnoj Gori ".Obuka je obuhvatila teme poput: ostvarivanja ljudskih prava u okviru Arhuske konvencije, mjesto i uloga nevladinih organizacija u primjeni Arhuske konvencije, odnosu sa lokalnom samoupravom u tom procesu, učešće javnosti/nevladinih organizacija u procesima donošenja odluka i kreiranju politika. Ovaj projekat sprovode Centar za građansko obrazovanje (CGO), Friedrich-Ebert-Stiftung (FES), NVO Centar za zaštitu i proučavanje ptica Crne Gore (CZIP) i Politikon mreža. Projekat finansira Evropska unija, a kofinansira Ministarstvo javne uprave.
- Trening seminar- Bijelo Polje 17.02.2023. Značaj Arhuske konvencije u unaprijedjenju kvaliteta životne sredine u lokalnim zajednicama u organizaciji NVO Natura-Kolašin.
- 06.03. -Prisustvo završnoj Konferenciji projekta "Udružimo se radi očuvanja životne sredine", koju NVO"Centar ekoloških inicijativa" sprovodi kao dio Regionalnog programa lokalne demokratije na zapadnom Balkanu.
- 05.06.- Obilježavanje Svjetskog dana zaštite životne sredine-Akcija ozelenjavanja u saradnji sa opštom Berane, NVO Centar ekoloških inicijativa-Donacija Agencije je 25 sadnica- bijele japanske tresnje
- 06.06.- Donacija sadnica JPU "Radmila Nedić" Berane
- 13.06.-Učešće na sastanku Komiteta za usaglasenost povodom 25 godisnjice usvajanja Arhuske konvencije- Ženeva – putem Zoom platforme
- 20-22.06. - Učešće na dvodnevnoj Medjunarodnoj konferencija –Zelena agenda za zapadni Balkan- Beograd – učešće puzem Zoom platforme
- 26-28.06. - Dvadeset sedmi sasatanak Radne grupe stranaka Arhuske konvencije –učešće putem Zoom platforme.
- 17-18.09. - Godišnji sastanak Arhus centara – Tadžikistan
- 07.10.– Učešće na Medjunarodnom sajmu poljoprivrede u Beranama organizovanjem ekološke akcije –"Plastikom do začinskog bilja", sa ciljem podizanje nivoa ekološke svijesti o selektivnom odlaganju otpada. Tokom akcije prikupljena je znatna količina PET ambalaže, a vrijedne sugradjanke i sugrađane nagradili sadnicama začinskog bilja.
- 08 -11.09. Obuka- Beograd- Trening seminar u organizaciji OEBS-a –Mehanizmi usklađenosti prema Arhuskoj konvenciji
- 09- 10.11. -VIII sastanak Radne grupe za pristup informacijama i radionica o informacijama o proizvodima- Zoom platforma-Unaprjeđenje javnog pristupa informacijama o proizvodima u vezi sa životnom sredinom
- 06.12.– Arhus centar Berane - Organizovanje Trening seminara – Značaj informisanja građana o Arhuskoj konvenciji – učesnici - predstavnici Mjesnih zajednica i zainteresovani građani. Upoznavanje sa načelima Arhuske konvencije i pravima koja iz nje proizilaze kao i način podnošenja Zahtjeva za Slobodan pristup informacijama
- 28.12.– Godišnji sastanak Arhus centara Crne Gore- Podgorica, u organizaciji Agencije za zaštitu životne sredine CG. Memorandumom o formiranju Mreže Arhus centara Crne Gore institucionalno utemeljeni kao dio vladinih i nevladinih organizacija, Arhus centri su se obavezali zajednički djelovati i doprinijeti unaprijedjenju stanja životne sredine u Crnoj Gore.

2024.god

- Kampanja - Promocija publikacija –Zaštićena područja Crne Gore i Crvene liste zaštićenih vrsta u cilju podizanja nivoa svijesti o očuvanju prirode i zaštiti životne sredine. Ciljne grupe- prosvjetne zajednice-posjeta školama
- 08.04.–Radionica – "Posadi i posmatraj "- za učenike nižih razreda OŠ – "Radomir Mitrović" –Berane – Ovo je bila prilika da se djeca edukuju o važnosti odlaganja otpada na propisan način, ali i to kako različite akcije poput čišćenja predstavljaju važnu kariku za zdrav i kvalitetan život sadašnjih i budućih generacija.
- 22.04. Obilježavanje Dana planete Zemlje – posjeta školama i održavanje radionica o važnosti očuvanja planete Zemlje sa akcentom na klimatske promjene, a organizovana je i sadnja drveća – donacija NLB banke u Crnoj Gori.
- 05.06. Obilježavanje 5 juna, Svjetskog dana zaštite životne sredine
- U saradnji sa Opstinom Berane čišćenje i ozelenjavanje zelenih površina.

Započet je projekat izrade **redizajn sajta Arhus centara**, kao i kreiranje sajta www.arhuscentri.me na kojem će se nalaziti informacije o aktivnostima svih Arhus centra u Crnoj Gori, kao i poboljšana anonimna konekcija (po zahtjevu) sa zainteresovanim stranama sa prijavom problema sa kojima se susreću u životnoj sredini.

Realizacija programa i projekata iz oblasti životne sredine, klimatskih promjena i energetske efikasnosti na državnom i lokalnom nivou, sprovodi se kroz **Eko fond**, kao važan mehanizam za prikupljanje finansijskih sredstava.

Kroz Eko fond shodno principu „zagađivač plaća“ prikupljaju se sredstva od zagađivača koji obavljaju aktivnosti koje zagađuju životnu sredinu, a takođe se, u cilju osiguravanja dodatnih izvora finansiranja radi i na ostvarivanju saradnje sa međunarodnim institucijama i organizacijama. Na ovaj način, sufinansiranjem projekata u oblasti zaštite životne sredine i klimatsko-energetske oblasti, Eko fond djeluje kao jedan od pokretača privrednog i infrastrukturnog razvoja Crne Gore, a što ima pozitivne efekte na stvaranje novih zelenih poslova i održivo korišćenje prirodnih resursa, a sve u skladu sa najvišim standardima zaštite životne sredine. Eko fond takođe organizuje programe edukacije o zaštiti životne sredine i klimatskim promjenama namijenjene građanima, privredi, institucijama, medijima, nevladinim organizacijama.

VI. WEBSITE ADRESE BITNE ZA SPROVOĐENJE ČLANA 3

Navedite relevantne web site adrese, ako ih ima:

Ministarstvo ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera: <https://www.gov.me/mers>

Agencija za zaštitu životne sredine: <http://www.epa.org.me/>

Vlada Crne Gore: <http://www.gov.me/>

E-Uprava Crne Gore <https://www.euprava.me/>

Skupština Crne Gore: <http://www.skupstina.me/>

Ministarstvo pravde: <https://www.gov.me/mpa>

Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava: <https://www.gov.me/mmp>

Ministarstvo vanjskih poslova: <https://www.gov.me/mvp>

Ministarstvo evropskih poslova: <https://www.gov.me/mep>

Ministarstvo javne uprave: <https://www.gov.me/mju>

Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija: <https://www.gov.me/mps>

Ministarstvo kulture i medija: <https://www.gov.me/mku>

Ministarstvo regionalnog-investicionog razvoja i saradnje sa nevladinim organizacijama <https://www.gov.me/mirn>
 Ministarstvo ekonomskog razvoja: <https://www.gov.me/mek>
 Ministarstvo energetike: <https://www.gov.me/men>
 Ministarstvo odbrane: <https://www.gov.me/mod>
 Ministarstvo prostornog planiranja, urbanizma i državne imovine: <https://www.gov.me/mdup>
 Ministarstvo saobraćaja i pomorstva: <https://www.gov.me/msp>
 Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede: <https://www.gov.me/mpsv>
 Ministarstvo zdravlja: <https://www.gov.me/mzd>
 Ministarstvo socijalnog staranja, brige o porodici i demografije: <https://www.gov.me/mssd>
 Ministarstvo sporta i mladih: <https://www.gov.me/ms>
 Ministarstvo unutrašnjih poslova: <https://www.gov.me/mup>
 Ministarstvo finansija: <https://www.gov.me/mif>
 Zavod za hidrometeorologiju i seizmologiju <http://www.meteo.co.me/>
 Javno preduzeće za nacionalne parkove Crne Gore: <http://www.nparkovi.me/>
 Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama <http://www.azlp.me/index.php/me/>
 DOO Centar za ekotoksikološka ispitivanja Crne Gore: <http://www.ceti.co.me/>
 OSCE u Crnoj Gori: <http://www.osce.org/montenegro>
 Službeni list Crne Gore: <http://www.slistcg.me>
 Ozon <http://www.ozon.org.me/category/arhus-info-centar/>
 Arhus centri Crne Gore: <https://arhus-centri.org.me/>
 Zaštitnik/ca ljudskih prava i sloboda: <https://www.ombudsman.co.me/index.php>
 Program Ujedinjenih nacija za razvoj: <https://www.me.undp.org/content/montenegro/sr/home.html>
 Fond za zaštitu životne sredine: <https://eko-fond.co.me/>
 Resursna ekološka zajednica: <http://recmontenegro.org/me/projekti/>
 NVO Natura <http://nvonatura.me/>
 Uprava za vode <https://www.gov.me/uprava-za-vode>
 Uprava za šume <http://upravazasume.me/prva.php>
 Kancelarija za održivi razvoj Vlade Crne Gore <https://www.gov.me/vlada-crne-gore/odrzivi-razvoj>

VII. ZAKONODAVNE, REGULATORNE I DRUGE MJERE ZA SPROVOĐENJE ODREDBI O PRISTUPU INFORMACIJAMA O ŽIVOTNOJ SREDINI IZ ČLANA 4

Navedite zakonodavne, regulatorne i druge mjere kojima se realizuju odredbe o pristupu informacijama o životnoj sredini iz člana 4.

Odgovor:

Transpozicija odredaba o pristupu informacijama o životnoj sredini iz člana 4 Arhuske konvencije obezbjeđuje se kroz veći broj propisa u CG i to:

- Ustav Crne Gore („Sl. list CG“, broj 01/07,38/13)
- Zakon o slobodnom pristupu informacijama (“Sl. list CG”, br.44/12,30/17)
- Zakon o elektronskoj upravi (“Sl.list CG”, br .72/19)
- Zakon o državnoj upravi (“Sl.list CG”, br .78/18, 70/21,52/22)
- Zakon o upravnom postupku (“Sl.list CG”,br. 56/14, 20/15,40/16,37/17)
- Zakon o lokalnoj samoupravi (“Sl list CG”, br. 2/18, 34/19, 38/20, 50/22, 84/22)

- Zakon o životnoj sredini („Sl. list CG“ broj 52/16,73/19)
- Zakon o procjeni uticaja na životnu sredinu („Sl.list CG“ br. 75/18),
- Zakon o industrijskim emisijama („Sl. list CG“, br. 17/19, 3/23, 34/24),
- Zakon o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu („Sl.list RCG“, br. 80/05, „Sl.list CG“ br. 73/10, 59/11,52/16),
- Zakon o zaštiti prirode („Sl.list CG“, broj 54/16,18/19),
- Zakon o genetički modificovanim organizmima ("Sl. list Crne Gore", br. 22/08),
- Zakon o hemikalijama („Sl.list CG“, br. 51/17),
- Zakon o zabrani diskriminacije ("Sl. list Crne Gore", br. 46/10, 18/14,42/17)
- Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom ("Sl. list Crne Gore", br. 35/15, 44/15)
- Zakon o medijima ("Sl. list CG“, br. 54/24)
- Zakon o tajnosti podataka ("Sl. list CG", br. 14/08, 76/09... 48/15,74/20)
- Uredba o naknadi troškova u postupku za pristup informacijama ("Sl. list Crne Gore", br. 66/16,121/21).

Opišite na koji načine se sprovodi svaki stav člana 4. Opišite transponovanje relevantnih definicija iz člana 2 i zahtjeva u pogledu nediskriminacije iz člana 3, stav 9.

Odgovor:

Upućujemo na čl. 23 i 51 Ustava Crne Gore.

a) Zakonom o slobodnom pristupu informacijama u članu 9 date su, između ostalog, sljedeće definicije:

- 1) organ vlasti je državni organ (zakonodavni, izvršni, sudski, upravni), organ lokalne samouprave, organ lokalne uprave, ustanova, privredno društvo i drugo pravno lice čiji je osnivač, suosnivač ili većinski vlasnik država ili lokalna samouprava, pravno lice čiji se rad većim dijelom finansira iz javnih prihoda, kao i fizičko lice, preduzetnik ili pravno lice koje vrši javno ovlaštenje ili upravlja javnim fondom;
- 2) informacija u posjedu organa vlasti je faktičko posjedovanje tražene informacije od strane organa vlasti (sopstvena informacija, informacija dostavljena od drugog organa vlasti ili od trećeg lica), bez obzira na osnov i način sticanja;

Zakonom o životnoj sredini u članu 7 date definicije informacije o životnoj sredini i javnosti po kome je:

- informacija o životnoj sredini u posjedu organa državne uprave, organa uprave ili organa lokalne uprave je informacija koju je organ pripremio ili dobio od drugog organa ili od trećeg lica;
- Informacija o životnoj sredini je svaka informacija u pisanom, vizuelnom, audio, elektronskom ili bilo kom drugom dostupnom obliku koja se odnosi na životnu sredinu.
- Javnost je jedno ili više fizičkih ili pravnih lica, njihova udruženja, asocijacije, organizacije ili grupe;
- zainteresovana javnost je javnost na koju utiče ili se očekuje da će uticati postupak odlučivanja u pitanjima životne sredine, uključujući i nevladine organizacije koje se bave zaštitom životne sredine.

U Zakonu o procjeni uticaja na životnu sredinu u članu 6 date su definicije: javnosti, zainteresovane javnosti i zainteresovanih organa i organizacija. Ove definicije su date i u Zakonu o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu (član 7) i Zakonu o industrijskim emisijama (član 5).

Ustavom Crne Gore članom 8 propisuje se zabrana svake neposredne ili posredne diskriminacije, po bilo kom osnovu.

Takođe, Zakonom o zabrani diskriminacije, kojim se uređuje pitanje zabrane i zaštite od diskriminacije, propisano je da je zabranjen svaki oblik diskriminacije, po bilo kom osnovu (član 1).

Zakonom o slobodnom pristupu informacijama u članu 2 propisano je da se pristup informacijama u posjedu organa vlasti zasniva se na načelima slobodnog pristupa informacijama, transparentnosti rada organa vlasti, prava javnosti da zna, ravnopravnosti i jednakosti i ostvaruje se na nivou standarda koji su sadržani u potvrđenim međunarodnim ugovorima o ljudskim pravima i slobodama i opšte prihvaćenim pravilima međunarodnog prava. U članu 6 ovog zakona je utvrđeno da su organi vlasti dužni da svakom fizičkom i pravnom licu omoguće pristup informacijama na ravnopravnoj osnovi i pod jednakim uslovima, ako ovim zakonom nije drukčije određeno.

Takođe opišite, naročito:

(a) u vezi sa stavom 1, mjere koje su preduzete kako bi se osiguralo:

(i) da svako lice može da pristupi informacijama, a da ne navodi razlog interesovanja;

Odgovor:

Svako domaće i strano fizičko i pravno lice ima pravo na pristup informacijama, bez obaveze da navodi razloge i objašnjava interes traženja informacija (član 3 Zakona o slobodnom pristupu informacijama).

(ii) da kopije stvarne dokumentacije koja sadrži ili obuhvata tražene informacije budu dostavljene;

Odgovor:

Shodno odredbi člana 21 stav 1 Zakona o slobodnom pristupu informacijama propisano je da podnosilac zahtjeva ima pravo da izabere način na koji želi da ostvari pristup traženoj informaciji, i to:

- 1) neposrednim uvidom u original ili kopiju informacije u prostorijama organa vlasti;
- 2) prepisivanjem ili skeniranjem informacije od strane podnosioca zahtjeva u prostorijama organa vlasti;
- 3) dostavljanjem kopije informacije podnosiocu zahtjeva od strane organa vlasti, neposredno, putem pošte ili elektronskim putem.

(iii) da se informacije dostavljaju u formi koja je tražena;

Odgovor:

Shodno odredbi člana 21 st. 2 i 3 Zakona o slobodnom pristupu informacijama propisano je da je organ vlasti dužan da omogući pristup informaciji na način za koji se podnosilac zahtjeva opredijelio, osim ako zahtijevani način pristupa tehnički nije moguć.

Radi omogućavanja pristupa informacijama na način koji podnosilac zahtjeva želi, organ vlasti dužan je da, kada je to moguće i primjereno, izvrši konvertovanje postojećeg formata informacije u elektronsku, odnosno analognu formu (skeniranje, kopiranje).

Zakonom o životnoj sredini, u članu 69 stav 5 utvrđeno je da se informacija o životnoj sredini, po mogućnosti daje u obliku u kojem to zahtijeva podnositelj zahtjeva.

(b) mjere koje su preduzete kako bi se osiguralo da se rokovi iz stava 2 poštuju;

Odgovor:

Zakonom o slobodnom pristupu informacijama propisano je da je organ vlasti dužan da o zahtjevu za pristup informaciji donese rješenje i dostavi ga podnosiocu zahtjeva u roku od 15 dana od dana podnošenja urednog zahtjeva. Ovaj rok će se produžiti za 8 dana ako se traži pristup izuzetno obimnoj informaciji, zatim ako informacija koja sadrži podatak koji je označen stepenom tajnosti; i ako pronalaženje tražene informacije zahtijeva pretraživanje većeg broja informacija, zbog čega se značajno otežava redovni rad organa vlasti. U ovim slučajevima organ vlasti dužan je da, u roku od tri dana od dana podnošenja zahtjeva, u pisanoj formi, obavijesti podnosioca zahtjeva o produženju roka za rješavanje po zahtjevu. Ako se pristup informaciji traži radi zaštite života ili slobode lica, organ vlasti dužan je da rješenje o zahtjevu donese i dostavi ga podnosiocu zahtjeva u roku od 48 časova od časa podnošenja zahtjeva.

Novim **Zakonom o životnoj sredini**, odredbama člana 69 takođe je utvrđeno da se pristup informacijama o životnoj sredini obezbjeđuje na osnovu zahtjeva koji se podnosi organu državne uprave, organu uprave i organu lokalne uprave i koji ne mora da sadrži razloge za traženje informacija. Dalje je ovim članom utvrđeno da se o zahtjevu odlučuje u roku od 15 dana od dana njegovog podnošenja u skladu sa zakonom kojim je uređen slobodan pristup informacijama, te da se rok može produžiti za 8 dana, ako se traži pristup izuzetno obimnoj i složenoj informaciji o životnoj sredini. U ovom slučaju podnositelj zahtjeva se obavještava, u pisanoj formi, o produženju roka za rješavanje po zahtjevu i o razlozima produženja u roku od pet dana od dana podnošenja zahtjeva.

(c) u vezi sa stavom 3 i 4, mjere koje su preduzete kako bi se:

(i) predviđela izuzeća u odnosu na zahtjeve;

Odgovor:

Zakonom o slobodnom pristupu informacijama je utvrđeno kada se ograničava pristup informacijama, i to u cilju zaštite sljedećih interesa:

- zaštite privatnosti od objelodanjivanja podataka predviđenih zakonom kojim se uređuje zaštita podataka o ličnosti;
- bezbjednosti, odbrane, spoljne, monetarne i ekonomske politike Crne Gore, u skladu sa propisima kojima se uređuje tajnost podataka, označeni stepenom tajnosti;
- prevencije istrage i gonjenja izvršilaca krivičnih djela;
- vršenja službene dužnosti;
- zaštite trgovinskih i drugih ekonomskih interesa od objavljivanja podataka koji se odnose na zaštitu konkurencije i poslovnu tajnu u vezi sa pravom intelektualne svojine.

Takođe je ovim zakonom definisano da će se zahtjev za pristup informaciji odbaciti ako je nepotpun ili nerazumljiv. Ovo se dešava u slučajevima kada je organ vlasti tražio od podnosioca zahtjeva dodatne informacije, a isti ih nije dostavio u ostavljenom roku, ili je dostavio nepotpune informacije. Ukoliko organ vlasti nije u posjedu tražene informacije

dužan je da, bez odlaganja, ako zna koji je organ nadležan za postupanje po zahtjevu za pristup informaciji, uputi zahtjev nadležnom organu vlasti, i da o tome obavijesti podnosioca zahtjeva.

Zakonom o životnoj sredini u članu 70 utvrđeno je da će se zahtjev odbiti:

- u slučajevima utvrđenim zakonom kojim je uređen slobodan pristup informacijama;
- ako se zahtjev odnosi na informacije, dokumente ili druge podatke koji su u fazi izrade, uz navođenje organa koji priprema informaciju, dokument ili druge podatke, kao i vrijeme potrebno za njihov završetak.

Zakonom o procjeni uticaja na životnu sredinu u članu 31 utvrđeno je da je nadležni organ na zahtjev (u pisanoj ili elektronskoj formi), zainteresovanim organima i organizacijama i zainteresovanoj javnosti, dužan da omogući uvid u dokumentaciju o sprovedenom postupku procjene uticaja, osim dokumenata koji su označeni odgovarajućim stepenom tajnosti u skladu sa zakonom. Dokumentacija koja se odnosi na emisije štetnih materija, rizike od udesa, rezultate monitoringa i inspeksijski nadzor ne može biti označena stepenom tajnosti.

Odredbe o povjerljivosti (tajnosti) podataka sadrže i sljedeći zakoni iz oblasti životne sredine: u članu 102 Zakona o zaštiti prirode, članu 23 Zakona o genetički modificovanim organizmima, u članu 10 Zakona o industrijskim emisijama.

Zakon o tajnosti podataka reguliše postupak za pristup tajnim podacima koji se odnose na odbranu, javnu bezbjednost i inostrane poslove, a čijim bi otkrivanjem mogle da nastupe štetne posljedice za bezbjednost Crne Gore ili za njene političke ili ekonomske interese.

(ii) osiguralo da je primijenjen test javnog interesa naveden na kraju stava 4;

Odgovor:

Zakonom o slobodnom pristupu informacijama propisano je da će se pristup informaciji ograničiti ukoliko bi objelodanjivanje informacije značajno ugrozilo prethodno navedene interese, odnosno ukoliko postoji mogućnost da bi objelodanjivanje informacije izazvalo štetne posljedice po interes koji je od većeg značaja od interesa javnosti da zna tu informaciju, osim ako postoji preovlađujući javni interes.

Preovlađujući javni interes za objelodanjivanjem informacije ili njenog dijela postoji kada tražena informacija sadrži podatke koji osnovano ukazuju na ugrožavanje životne sredine(član 17 tačka 7).

(d) u vezi sa stavom 5, mjere koje su preduzete kako bi se osiguralo da će organ javne vlasti koji ne posjeduje tražene informacije o životnoj sredini preduzeti neophodne radnje;

Odgovor:

Odredbama člana 20 stav 4 Zakona o slobodnom pristupu informacijama propisano je da ukoliko organ vlasti nije u posjedu tražene informacije dužan je da, bez odlaganja, ako zna koji je organ nadležan za postupanje po zahtjevu za pristup informaciji, uputi zahtjev nadležnom organu vlasti i da o tome obavijesti podnosioca zahtjevu.

(e) u vezi sa stavom 6, mjere koje su preduzete kako bi se osiguralo da će biti sproveden zahtjev da se informacije izdvoje i stave na raspolaganje;

Odgovor:

Zakonom o slobodnom pristupu informacijama u članu 24 propisano je da ako je dijelu informacije pristup ograničen, organ vlasti će omogućiti pristup informaciji nakon brisanja dijela informacije kojem je pristup ograničen. Na dijelu informacije na kojem je pristup ograničen stavlja se napomena "izvršeno brisanje" i daje obavještenje o obimu izvršenog brisanja. Brisanjem informacije ne smije se uništiti ili oštetiti tekst informacije. Brisanje dijela informacije vrši se na način kojim se ne može uništiti ili oštetiti, odnosno sadržina informacije.

- (f) u vezi sa stavom 7, mjere koje su preduzete kako bi se osiguralo da odluke o odbijanju budu donesene u skladu sa predviđenim rokovima i ostalim zahtjevima koji se odnose na odbijanje;

Odgovor:

Zakonom o slobodnom pristupu informacijama u članu 30 utvrđeno je, da o zahtjevu za pristup informaciji ili ponovnu upotrebu informacija, organ vlasti odlučuje rješenjem, kojim dozvoljava pristup traženoj informaciji ili njenom dijelu ili zahtjev odbija. Rješenje kojim se odbija zahtjev za pristup informaciji, odnosno ponovnu upotrebu informacija, sadrži detaljno obrazloženje razloga zbog kojih se ne dozvoljava pristup traženoj informaciji, odnosno ponovna upotreba informacija.

Organ vlasti dužan je da o zahtjevu za pristup informaciji odnosno ponovnu upotrebu informacija, donese rješenje i dostavi ga podnosiocu zahtjeva, u roku od 15 dana od dana podnošenja urednog zahtjeva (član 31 stav 1). Izuzetno, u slučaju kada je to potrebno radi zaštite života ili slobode lica, organ vlasti dužan je rješenje donijeti i dostaviti ga podnosiocu zahtjeva odmah, a najkasnije u roku od 48 časova od podnošenja zahtjeva.

Protiv akta organa vlasti o zahtjevu za pristup informaciji podnosilac zahtjeva i drugo zainteresovano lice može izjaviti žalbu nezavisnom nadzornom organu nadležnom za zaštitu podataka o ličnosti i pristup informacijama, Agenciji za zaštitu podataka o ličnosti i pristup informacijama, preko organa vlasti koji je o zahtjevu rješavao u prvom stepenu (član 34).

Izuzetno, protiv rješenja kojim je odbijen zahtjev za pristup informaciji koja sadrži podatke koji su označeni stepenom tajnosti ne može se izjaviti žalba, već se može tužbom pokrenuti upravni spor.

- (g) u vezi sa stavom 8, mjere koje su preduzete kako bi se osiguralo da su ispunjeni zahtjevi o naplaćivanju naknade.

Odgovor:

Shodno **Zakonu o slobodnom pristupu informacijama** na zahtjev za pristup informaciji ne plaća se taksa.

Podnosilac zahtjeva snosi samo stvarne troškove organa vlasti koji se odnose na kopiranje, skeniranje i dostavljanje tražene informacije, što je uređeno Uredbom o naknadi troškova u postupku za pristup informacijama ("Sl.list CG" br. 66/16).

Ako je podnosilac zahtjeva lice sa invaliditetom i lice u stanju socijalne potrebe, troškove postupka za pristup informaciji snosi organ vlasti.

VIII. PREPREKE U SPROVOĐENJU ČLANA 4

Opišite sve prepreke na koje nailazite u sprovođenju bilo kojeg od stavova člana 4.

Odgovor:

Shodno zahtjevima koji su podneseni relevantnim institucijama u oblasti životne sredine za dostupnost informacija u oblasti životne sredine, ukazujemo da postoji veliko interesovanje po ovom pitanju, što iziskuje povećanje broja izvršilaca na vođenju postupka po podnesenim zahtjevima. Ovo iz razloga što pored navedenog jedan od problema koji se pojavljuje u sprovođenju ovog člana je i pretraživanje velikog broja dokumenata čime se ometa redovno poslovanje organa vlasti.

IX. DALJE INFORMACIJE O PRAKTIČNOJ PRIMJENI ODREDBI ČLANA 4

Pružite dalje informacije o praktičnoj primjeni odredbi o pristupu informacijama iz člana 4, npr. da li su na raspolaganju statistički podaci o broju primljenih zahtjeva, broju odbijenih zahtjeva i razlozima odbijanja?

Odgovor:

Ministarstvo i Agencija za zaštitu životne sredine redovno ažuriraju i vode statističke podatke o zahtjevima, broju odbijenih zahtjeva i razlozima odbijanja.

Shodno Zakonu o slobodnom pristupu informacijama **u Ministarstvu je u 2021. godini** primljeno ukupno 414 zahtjeva za slobodan pristup informacijama (zahtjevi iz oblasti ekologije, građevinarstva, prostornog planiranja). Rješavajući po predmetnim zahtjevima, ovo Ministarstvo je donijelo 243 rješenja kojim se dozvoljava pristup informacijama, 149 rješenja kojim se zahtjev odbija, 22 zahtjeva proslijeđena su nadležnom organu na odlučivanje.

U izvještajnom periodu **za 2022.godinu**, Ministarstvu je dostavljeno ukupno 259 zahtjeva za slobodan pristup informacijama, od čega se najveći broj zahtjeva odnosio na dostavljanje informacija iz oblasti rada urbanističko građevinske inspekcije (174 zahtjeva). Od ovog broja 19 zahtjeva se odnosilo na dostavljanje informacija iz oblasti životne sredine. Rješavajući po predmetnim zahtjevima 11 zahtjeva je odbijeno zbog neposjedovanja traženih informacija, 5 zahtjeva je usvojeno i dozvoljen pristup informacijama, dok su 3 zahtjeva proslijeđena nadležnim organima na dalje postupanje.

U izvještajnom periodu **za 2023.godinu**, Ministarstvu je dostavljeno ukupno 22 zahtjeva za slobodan pristup informacijama (zahtjevi iz oblasti ekologije i turizma). Rješavajući po predmetnim zahtjevima, ovo Ministarstvo je donijelo sedam rješenja kojima se usvaja zahtjev za slobodan pristup informacijama, djelimično usvojenih zahtjeva je bilo četiri, a donešeno je 11 rješenja kojima se zahtjev odbija.

U izvještajnom periodu **januar-oktobar 2024. godine**, dostavljeno je ukupno 12 zahtjeva za slobodan pristup informacijama kojim su tražene informacije iz oblasti životne sredine, od kojih je za 7 zahtjeva odobren pristup traženim informacijama, 3 zahtjeva su proslijeđena nadležnim organima, dok su 2 zahtjeva odbijena zbog neposjedovanja tražene informacije.

Svi zahtjevi i rješenja se mogu naći na sajtu Ministarstva: <https://www.gov.me/mers/slobodan-pristup-informacijama>

Agencija za zaštitu životne sredine je:

- 2021. godine primila 84 zahtjeva za slobodan pristup informacijama. Broj usvojenih zahtjeva 58, dok je broj odbijenih 26.

- 2022. godine primila 66 zahtjeva za slobodan pristup informacijama. Broj usvojenih zahtjeva 48, broj odbijenih 11, donešena su 3 obavještenja, 4 izjašnjenja shodno dopisima Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama.

- 2023. godine primila 66 zahtjeva za slobodan pristup informacijama. Broj usvojenih zahtjeva 44, broj odbijenih 13, nadležnim organima na dalje postupanje proslijeđeno je 4 zahtjeva, donešeno je 1 obavještenje, dok su 3 zahtjeva ostala neriješena.

-31.07.2024.godine primljeno je 26 zahtjeva za slobodan pristup informacijama. Broj usvojenih zahtjeva 18, broj odbijenih 6, nadležnim organima na dalje postupanje proslijeđen je 1 zahtjev, donijeto 1 obavještenje da je već postupljeno po istom zahtjevu. Sva rješenja donešena shodno zahtjevima unešena su na web aplikaciji Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama:

<https://www.azlp.me/me/informacioni-sistem>

Naime, radi praćenja stanja u oblasti pristupa informacijama, Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama vodi informacioni sistem pristupa informacijama, kojim se obezbjeđuje baza podataka o:

- 1) organima vlasti;
- 2) zahtjevima za pristup informacijama, po podnosiocima, organima vlasti, vrstama informacija i traženim načinima pristupa informacijama;
- 3) aktima organa vlasti po zahtjevima za pristup informacijama;
- 4) žalbama na akte po zahtjevima za pristup informacijama, po podnosiocima i organima vlasti;
- 5) tužbama protiv rješenja o zahtjevima za pristup informacijama, po podnosiocima tužbi i tuženim organima vlasti;
- 6) odlukama suda po tužbama na rješenja po zahtjevima za pristup informacijama;
- 7) mjerama protiv organa vlasti zbog nepostupanja u skladu sa ovim zakonom.

Organi vlasti dužni su da Agenciji dostavljaju podatke o podnescima, aktima i preduzetim mjerama, u roku od 10 dana od dana njihovog podnošenja, odnosno sačinjavanja ili preduzimanja.

Putem e-mail adrese epamontenegro@gmail.com aktivno se odgovara na zahtjeve za informacijama o životnoj sredini, a putem web portala www.epa.org.me obavještava se javnost o svim pitanjima koja se odnose na ovu oblast. Osim web portala značajno je istaći i elektronsku grupu „zastiti.me“, kao i društvene mreže putem kojih se javnost u najkraćem roku upoznaje sa informacijama i uključuje u rješavanje ekoloških problema.

X. WEBSITE ADRESE BITNE ZA SPROVOĐENJE ČLANA 4

Navedite relevantne web site adrese, ako ih ima:

Odgovor:

Upućujemo na internet adrese navedene za član 3.

XI. ZAKONODAVNE, REGULATORNE I DRUGE MJERE ZA SPROVOĐENJE ODREDBI O PRIKUPLJANJU I DISTRIBUIRANJU INFORMACIJA O ŽIVOTNOJ SREDINI IZ ČLANA 5

Navedite zakonodavne, regulatorne i druge mjere za sprovođenje odredbi o prikupljanju i distribuiranju informacija o životnoj sredini iz stava 5.

Odgovor:

Transpozicija odredaba o prikupljanju i distribuiranju informacija o životnoj sredini iz

člana 5 Arhuske konvencije obezbjeđuje se kroz veći broj propisa u CG i to:

- Ustav Crne Gore (Sl. List CG br. 01/07, 38/13)
- Zakon o slobodnom pristupu informacijama ("Sl. list CG", br.44/12,30/17)
- Zakon o državnoj upravi ("Sl.list CG", br.78/18, 70/21,52/22)
- Zakon o elektronskoj upravi ("Sl.list CG", br.72/19)
- Zakon o lokalnoj samoupravi („SL.list CG“ 2/18, 34/19, 38/20, 50/22, 84/22)
- Zakon o životnoj sredini („Sl. list CG“ broj 52/16, 73/19)
- Zakon o procjeni uticaja na životnu sredinu („Sl.list CG“ br. 75/18),
- Zakon o industrijskim emisijama („Sl. list CG“, br. 17/19, 3/23, 34/24),
- Zakon o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu („Sl.list RCG“, br. 80/05, „Sl.list CG“ br. 73/10, 59/11,52/16),
- Zakon o zaštiti prirode ("Sl.list CG", br 54/16,18/19),
- Zakon o genetički modificovanim organizmima ("Sl. list Crne Gore", br. 22/08),
- Zakon o upravljanju otpadom ("Sl. list CG", br. 34/24)
- Zakon o zaštiti vazduha ("Sl.list CG", br. 25/10, 43/15, 73/19)
- Zakon o hemikalijama ("Sl.list CG", br. 51/17),
- Zakonom o šumama ("Sl. list Crne Gore", br. 74/10, 47/15)
- Zakonom o vodama ("Sl. list RCG", br. 27/07, "Sl. list Crne Gore", br. 32/11...84/18)
- Zakon o zaštiti od jonizujućeg zračenja i radijacionoj sigurnosti ("Sl. list Crne Gore", br. 56/09, 58/09, 55/16, 84/24)
- Zakon o zaštiti od nejonizujućih zračenja ("Sl.list CG", br. 35/13),
- Zakon o zaštiti i spašavanju ("Sl. list Crne Gore", br. 13/07, 05/08, 86/09,32/11,54/16, 146/21, 3/23)
- Zakon o zaštiti od buke u životnoj sredini ("Sl. list Crne Gore", br. 28/11, 1/14)
- Zakon o infrastrukturi prostornih podataka („Sl.list CG“, br. 37/17)
- Zakon o stranim i invazivnim stranim vrstama biljaka, životinja i gljiva („Sl.list CG“, br.18/19)
- Zakon o biocidnim proizvodima („Sl.list CG“, br.54/16, 34/24)
- Zakon o zaštiti od negativnih uticaja klimatskih promjena ("Sl.list CG", broj 73/19),
- Zakon o zaštiti morske sredine ("Sl.list CG", broj 73/19),
- Pravilnik o bližem sadržaju i načinu vođenja katastra zagađivača životne sredine ("Sl. list CG", br. 45/17)
- Uredba o supstancama koje oštećuju ozonski omotač i alternativnim supstancama ("Sl. list Crne Gore", br. 79/21)

Objasnite kako se sprovodi svaki stav člana 5. Opišite transponovanje relevantnih definicija iz člana 2 i zahtjeva u pogledu nediskriminacije iz člana 3, stav 9.

Odgovor:

Odgovor kao u članu 4.

Takođe, opišite, naročito:

(a) u vezi sa stavom 1, mjere preduzete da se osigura:

(i) da organi javne vlasti posjeduju i ažuriraju informacije o životnoj sredini;

Odgovor:

Shodno **Zakonu o slobodnom pristupu informacijama** organ vlasti dužan je da sačini, objavi na svojoj internet stranici i redovno ažurira vodič za pristup informacijama u svom posjedu. Organ vlasti dužan je da vodič za pristup informacijama ažurira najmanje jednom godišnje, odnosno u roku od 30 dana od dana promjene vrsta informacija u njegovom posjedu i podataka od značaja za pristup informacijama.

Zakonom o životnoj sredini, odredbama člana 71 propisano je da su organi državne uprave, organi uprave i organi lokalne uprave, dužni da u okviru svoje nadležnosti, obezbijede da informacije o životnoj sredini koje su sačinili ili koje su sačinjene u njihovo ime, budu ažurne, tačne i uporedive.

Dalje, ovim zakonom je u članu 55 propisano da se praćenjem stanja životne sredine obezbjeđuje kontinuirana kontrola i praćenje stanja životne sredine- monitoring, u skladu sa ovim i posebnim zakonima. Monitoring je sastavni dio jedinstvenog Informacionog sistema životne sredine i sadrži programe monitoringa pojedinih segmenata životne sredine i područja donijetih na osnovu posebnih zakona.

Na osnovu programa monitoringa Agencija za zaštitu životne sredine sačinjava Informaciju o stanju životne sredine koja predstavlja osnovni dokument kojim se daje ocjena ukupnog stanja životne sredine u Crnoj Gori. Informaciju o stanju životne sredine, sa mjerama za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu i Akcionim planom za sprovođenje mjera, usvaja Vlada Crne Gore na predlog Ministarstva.

Informacija je bazirana na podacima i analizama koji se dobijaju realizacijom godišnjeg programa monitoringa za sve segmente životne sredine, koje realizuju ovlašćene institucije koje su izabrane u tenderskoj proceduri.

Ovako pripremljena informacija omogućava cjelokupnoj zainteresovanoj javnosti Crne Gore jasan i razumljiv uvid u stanje životne sredine u Crnoj Gori po svim segmentima.

Takođe je članom 4 Pravilnika o bližem sadržaju i načinu vođenja katastra zagađivača životne sredine propisano da je zagađivač dužan, da podatke za potrebe vođenja katastra zagađivača dostavlja najkasnije do 31. marta tekuće za prethodnu godinu.

(ii) da postoji adekvatan protok informacija prema organima javnih vlasti;

Odgovor:

Upućujemo na odredbe člana 67, 68, 71 i 72 Zakona o životnoj sredini.

Takođe, donošenjem Zakona o elektronskoj upravi utvrđeno je da organi javne vlasti koriste informaciono-komunikacione tehnologije kad u vršenju svojih nadležnosti ostvaruju komunikaciju sa građanima, privrednim društvima, drugim pravnim licima. Ovim zakonom propisan je i način elektronske razmjene podataka, kao i elektronska komunikacija organa i drugih subjekata. Elektronska uprava funkcioniše preko jedinstvenog informacionog sistema organa i informaciono-komunikacione mreže organa i sistema za elektronsku razmjenu podataka, kao i preko informacionih sistema koje uspostavljaju organi i drugi subjekti. Svako ima pravo da koristi uslugu elektronske uprave, na jednak način i pod jednakim uslovima, u skladu sa ovim zakonom.

(iii) da se, u vanrednim situacijama, odgovarajuće informacije distribuiraju odmah i bez odlaganja;

Odgovor:

Zakonom o životnoj sredini u članu 68 stav 3 propisano je da je Agencija za zaštitu životne sredine dužna da bez odlaganja obavijesti javnost putem elektronskih medija ili

na drugi odgovarajući način u slučajevima neposredne opasnosti za zdravlje ljudi i/ili životnu sredinu, bez obzira da li je opasnost uzrokovana ljudskom djelatnošću ili prirodnim pojavama. Odredbom stava 4 ovog člana utvrđeno je da su Agencija i zagađivači dužni, odmah po saznanju, bez odlaganja, da obavijeste javnost o prekoračenjima propisanih graničnih vrijednosti emisija u životnoj sredini.

Zakonom o zaštiti od jonizujućeg zračenja i radijacionoj sigurnosti u članu 34 propisano je da svako ko dođe do saznanja o postojanju opasnosti o povećanom izlaganju jonizujućem zračenju stanovništva i životne sredine dužan je da o tome, bez odlaganja, obavijesti ministarstvo nadležno za vanredne situacije i civilnu bezbjednost, Agenciju i druge nadležne organe. Dalje je članom 35 definisano da radi ranog otkrivanja radijacionog udesa koji može proizvesti vanredno stanje, a ugrožava ili može ugroziti život i zdravlje ljudi i životnu sredinu, ministarstvo nadležno za vanredne situacije i civilnu bezbjednost uspostavlja sistem rane najave koji obezbjeđuje neprekidno mjerenje jačine ambijentalne ekvivalentne doze gama zračenja u vazduhu.

Takođe upućujemo na odredba člana 10, 21, 22 Zakona o zaštiti i spašavanju.

(b)u vezi sa stavom 2, mjere preduzete da se osigura da je način na koji organi javnih vlasti stavljaju podatke o životnoj sredini na raspolaganje javnosti transparentan i da su informacije o životnoj sredini efektivno pristupačne;

Odgovor:

Zakonom o slobodnom pristupu informacijama u članu 12 takođe je utvrđena obaveza da je organ vlasti dužan da na svojoj internet stranici objavi sljedeće informacije:

- 1) vodič za pristup informacijama;
- 2) javne registre i javne evidencije;
- 3) programe i planove rada;
- 4) izvještaje i druga dokumenta o radu i stanju u oblastima iz svoje nadležnosti;
- 5) nacрте, predloge i konačne tekstove strateških dokumenata i planova i programa za njihovo sprovođenje;
- 6) nacрте i predloge zakona i drugih propisa, kao i mišljenja eksperata na te propise;
- 7) pojedinačne akte i ugovore o raspolaganju finansijskim sredstvima iz javnih prihoda i državnom imovinom;
- 8) spisak državnih službenika i namještenika, sa njihovim službeničkim i namješteničkim zvanjima;
- 9) spisak javnih funkcionera i liste obračuna njihovih zarada i drugih primanja i naknada u vezi sa vršenjem javne funkcije;
- 10) rješenja i druge pojedinačne akte koji su od značaja za prava, obaveze i interese trećih lica;
- 11) informaciju kojoj je po zahtjevu pristup odobren.

Organ vlasti dužan je da navedene informacije objavi u roku od 15 dana od dana njihovog sačinjavanja ili donošenja, odnosno usvajanja.

Zakonom o životnoj sredini u članu 5 kao jedan od osnovnih principa zaštite životne sredine je i Princip pristupa informacijama i učešća javnosti kojim je definisano da svako ima pravo da bude obaviješten o stanju životne sredine i da učestvuje u procesu donošenja odluka čije bi sprovođenje moglo da utiče na životnu sredinu. Podaci o stanju životne sredine su javni.

Zakonom o životnoj sredini članom 68 propisano je da se informacije o životnoj sredini objavljuju se u skladu sa ovim zakonom, putem elektronskih baza podataka ili putem medija.

Ovim zakonom je propisano da je Agencija za zaštitu životne sredine dužna da na svojoj internet stranici objavljuje:

- tekstove međunarodnih ugovora, konvencija ili sporazuma i pravo Evropske unije;
- propise koji se odnose na životnu sredinu;
- strategije, planove, programe i druge dokumente koji se odnose na životnu sredinu;
- izvještaje o stanju životne sredine;
- podatke dobijene praćenjem stanja životne sredine;
- izvještaje o sprovođenju međunarodnih ugovora iz oblasti životne sredine, uključujući sprovođenje međunarodnih ugovora i strateških dokumenata, planova i programa iz oblasti životne sredine;
- dozvole/saglasnosti koje imaju značajan uticaj na životnu sredinu; i
- druge podatke od značaja za zaštitu životne sredine.

Upućujemo na odredbe sledećih zakona:

Zakon o zaštiti vazduha, član 25 i 43; (informisanje javnosti o kvalitetu vazduha)

Zakon o procjeni uticaja na životnu sredinu, član 10, 28, 31 (informacije o EIA)

Zakon o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu, član 13, 24 (informacije o SEA)

Zakon o zaštiti prirode, član 102 (dostavljanje javnosti podataka o stanju prirode)

Zakon o genetički modifikovanim organizmima, član 9, 25, 35, 58, 60 (informacije o GMO)

Zakon o hemikalijama, član 62, 64 (informisanje javnosti o rizicima od upotrebe hemikalija)

Zakon o infrastrukturi prostornih podataka, član 2 (uspostavljanje Geoportala)

Zakon o upravljanju otpadom, član 26,30,40, 78,79

Zakon o vodama, član 109 (monitoring)

Zakon o šumama, član 47 (monitoring, obaveštavanje javnosti)

Zakon o divljači i lovstvu, član 30 (obaveštavanje javnosti)

(c) u vezi sa stavom 3, mjere preduzete da se osigura da informacije o životnoj sredini progresivno postaju raspoložive u elektronskim bazama podataka kojima javnost može lako da pristupi preko javnih telekomunikacionih mreža;

Odgovor:

Ministarstvo redovno ažurira web sajt <https://www.gov.me/mers> na kome se nalaze svi važeći propisi, planski i strateški dokumenti, rješenja po zahtjevima za slobodan pristup informacijama, izvještaji sa održanih javnih rasprava i druge informacije od značaja za građane.

Agencija za zaštitu životne sredine redovno ažurira web sajt <http://www.epa.org.me> na kome se nalaze izvještaji o stanju životne sredine, podaci dobijeni monitoringom, izdate dozvole, saglasnosti i druga upravna akta, obavještenja o procjeni uticaja na životnu sredinu, odluke o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu i druge informacije iz okvira svojih nadležnosti.

Pored navedenog na sajtu Agencije su dostupne sledeće aplikacije:

- Monitoring kvaliteta vazduha: <http://www.epa.org.me/vazduh/>
- Mjerne stanice za polen: <https://polenmontenegro.wixsite.com/polenepa/home>, gdje se mogu naći informacije o praćenju koncentracija alergenog polena na teritoriji Crne Gore.

- Nacionalno zaštićena područja: <https://cloud.gdi.net/smartPortal/zppCG>, prikaz nacionalnih zaštićenih područja sa geoprostornom funkcionalnošću
- Help desk: <https://epa.org.me/help-desk/> informacije o hemikalijama i biocidnim proizvodima.

U Zakonu o životnoj sredini u poglavlju X Informacioni sistem zaštite životne sredine i informisanje javnosti u članu 62 propisano je da se informacioni sistem zaštite životne sredine uspostavlja u cilju efikasnog identifikovanja, klasifikovanja, obrade, praćenja i evidencije prirodnih resursa i upravljanja životnom sredinom. Informacioni sistem sadrži podatke i informacije o stanju životne sredine, opterećenjima i uticajima na životnu sredinu (član 63). Informacioni sistem vodi Agencija i njime se obezbjeđuje pristup drugim informacionim sistemima i harmonizacija svih relevantnih informacija i podataka na nacionalnom i međunarodnom nivou.

Izveštaji o stanju životne sredine dostupni su na sajtu Agencije za zaštitu životne sredine: <http://www.epa.org.me/index.php/me/sektor-za-monitoring-analizu-i-izvjetavanje>
Tekstovi propisa u oblasti životne sredine dostupni su na sajtu Agencije: <http://www.epa.org.me/index.php/me/regulativa>.

Na sajtu Agencije mogu se pronaći i ostale informacije koje olakšavaju primjenu nacionalnih propisa kojim se sprovodi Arhuska konvencija (izdate saglasnosti na Elaborate procjene uticaja na životnu sredinu

<http://www.epa.org.me/index.php/me/component/content/article/152-dozvole-za-eia-procjena-uticaja-na-zivotnu-sredinu>).

Donošenjem **Zakona o elektronskoj upravi** pojednostavljena je komunikacija sa državnim organima, i istim je uređen način elektronske komunikacije organa javne vlasti sa građanima, privrednim društvima, drugim pravnim licima i preduzetnicima.

Tako, komunikacija sa državnom upravom može biti ostvarena putem elektronske pošte ili preko Portala e-uprave koji predstavlja centralnu tačku pristupa uslugama državne administracije. Dakle, da bi efikasno i brzo ostvarili svoja prava ovaj koncept garantuje korisnicima usluga državne administracije da jednostavno i brzo, posredstvom portala e-uprave, kontaktiraju željenu instituciju i komuniciraju elektronskim putem.

Takođe, što se tiče elektronske komunikacije između organa državne uprave, koristi se informacioni sistem za upravljanje dokumentima (IS edms) posredstvom kojeg se vrši prijem, razvrstavanje i dostavljanje dokumenata između organa državne uprave. Naime, sistem za upravljanje dokumentima trenutno je razvijen za potrebe ministarstava i Vlade Crne Gore. U cilju stvaranja pretpostavki za korištenje već razvijenih funkcionalnosti ovog sistema i snižavanja troškova rada državne administracije ideja je da posredstvom pomenutog informacionog sistema organi državne uprave razmjenjuju dokumenta. Za sprovođenje ove zakonske cjeline neophodno je sistem implementirati u organima uprave.

Procesi digitalne transformacije javne uprave i uvođenje elektronskih servisa predstavljaju važan dio procesa reforme javne uprave u Crnoj Gori.

Krajem 2021.godine Vlada Crne Gore je donijela **Strategiju digitalne transformacije Crne Gore 2022-2026**, koja predstavlja krovni strateški dokument u sferi digitalizacije, čiji se definisani prioriteti detaljno razrađuju u nizu sektorskih dokumenata javne politike.

Takođe ukazujemo na odredbe sledećih zakona:

Zakon o zaštiti vazduha, član 42, 44, 46 (informacije o kvalitetu vazduha, informacioni sistem kvaliteta vazduha)

Zakon o procjeni uticaja na životnu sredinu, član 28 (objavljivanje informacija EIA elektronskim putem)

Zakon o zaštiti od buke u životnoj sredini, član 15 i 18 (dostupnost informacija o buci i učešće javnosti)

Zakon o šumama, član 25 (informacioni sistem za šume i šumarstvo)

Zakon o vodama, član 159 (vodni informacioni sistem)

Zakon o hemikalijama, član 61 (informacioni sistem za hemikalije)

Od 31.05.2023.godine uspostavljena je Platforma „Ekološke crne tačke“ <https://www.crnetacke.com/>, koja ima za cilj da objedini sve ekološke probleme, obradi ih odgovarajući na pitanja šta su uzroci, problemi, rješenja ali i čija je odgovornost taj problem. Takođe, građani Crne Gore mogu putem nje slati predloge za crne ekološke tačke i pratiti situaciju putem ovog portala. Ova platforma nastala je saradnjom koalicije NVO, platforme Zumiraj.me, Organizacije KOD, Eko tima, Mreže za omladinski aktivizam uz podršku NDI-a. Osnivači platforme su istakli da im je cilj da mapiraju cijelu Crnu Goru, ali i da nakon nekog perioda prošire platformu regionalno.

(d) u vezi sa stavom 4, mjere preduzete da bi se nacionalni izvještaji o stanju životne sredine objavili i distribuirali;

Odgovor:

Shodno odredbama člana 55 **Zakona o životnoj sredini** obezbjeđuje se kontinuirana kontrola i praćenje stanja životne sredine (monitoring), u skladu sa ovim i posebnim zakonima iz oblasti životne sredine.

Program monitoringa sadrži programe monitoringa pojedinih segmenata životne sredine. Na osnovu programa monitoringa Agencija za zaštitu životne sredine sačinjava godišnju Informaciju o stanju životne sredine koja predstavlja osnovni dokument kojim se daje ocjena ukupnog stanja životne sredine u Crnoj Gori. Informaciju o stanju životne sredine, sa mjerama za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu i Akcionim planom za sprovođenje mjera, usvaja Vlada Crne Gore na predlog Ministarstva.

Informacija je bazirana na podacima i analizama koji se dobijaju realizacijom godišnjeg programa monitoringa za sve segmente životne sredine, koje realizuju ovlaštene institucije koje su izabrane u tenderskoj proceduri.

OVAKO pripremljena informacija omogućava cjelokupnoj zainteresovanoj javnosti Crne Gore jasan i razumljiv uvid u stanje životne sredine u Crnoj Gori po svim segmentima. Informacije o stanju životne sredine su dostupne na sajtu Agencije: <https://epa.org.me/informacije-o-stanju-zivotne-sredine/>

Na sajtu Agencije su dostupni i Izvještaji o stanju životne sredine na bazi indikatora, koji se donose na period od 4 godine:

<https://epa.org.me/izvjestaj-o-stanju-zivotne-sredine-na-bazi-indikatora/>

Naime, odredbama člana 60 Zakona o životnoj sredini, propisano je da Agencija izrađuje Izvještaj o stanju životne sredine Crne Gore, za period od četiri godine, a na osnovu Nacionalne liste indikatora zaštite životne sredine, koju utvrđuje Vlada. Sastavni dio Izvještaja o stanju životne sredine je Akcioni plan za unaprjeđenje stanja životne sredine sa predlogom mjera. Izvještaji o stanju životne sredine baziraju se na indikatorskom pristupu sagledavanja problematike zaštite životne sredine na sažet, jednostavan, razumljiv i uporediv način, kojim se prikazuje trenutno stanje, kao i trendovi promjena u životnoj sredini.

Na sajtu Agencije je objavljen i vodič “Korak po korak” za izradu indikatora životne sredine, koji je osmišljen tako da pruži informacije o indikatorima životne sredine, kao i o izvještavanju o životnoj sredini. Glavna svrha ovog dokumenta je da provede čitaoca kroz opšti proces koji se mora sprovesti kako bi se obezbijedila precizna procjena

trenutnog stanja životne sredine. Vodič za izradu indikatora životne sredine namijenjen je vladinim službenicima, članovima akademske zajednice, privatnom sektoru i ostalim pojedincima zainteresovanim za životnu sredinu.

Takođe Izvještaj koji se dostavlja Evropskoj agenciji za životnu sredinu i drugim međunarodnim institucijama u skladu sa međunarodnim obavezama i konvencijama priprema se u odgovarajućim zahtijevanim formama.

(e) mjere koje se preduzimaju za distribuciju informacija iz stava 5

Odgovor:

Upućujemo na odredbe člana 4, čl. 51-58 Zakona o državnoj upravi.

Zakonom o životnoj sredini propisano je da je Agencija za zaštitu životne sredine dužna da prikuplja i objavljuje informacije koje se posebno odnose na:

- tekstove međunarodnih ugovora, konvencija ili sporazuma i pravo Evropske unije;
- propise koji se odnose na životnu sredinu;
- strategije, planove, programe i druge dokumente koji se odnose na životnu sredinu;
- izvještaje o stanju životne sredine;
- podatke dobijene praćenjem stanja životne sredine;
- izvještaje o sprovođenju međunarodnih ugovora iz oblasti životne sredine,

uključujući sprovođenje međunarodnih ugovora i strateških dokumenata, planova i programa iz oblasti životne sredine;

- dozvole/saglasnosti koje imaju značajan uticaj na životnu sredinu; i
- druge podatke od značaja za zaštitu životne sredine.

U tom cilju, Agencija redovno ažurira web sajt na kome nalaze izvještaji o stanju životne sredine, podaci dobijeni monitoringom, izdate dozvole, obavještenja o procjeni uticaja na životnu sredinu, odluke o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu i druge informacije iz okvira svojih nadležnosti. Takođe, Ministarstvo redovno ažurira web sajt na kome se nalaze svi važeći propisi, planski i strateški dokumenti, i druge informacije.

(f) u vezi sa stavom 6, mjere koje su preduzete kako bi se operateri čije aktivnosti imaju značajan uticaj na životnu sredinu podstakli da redovno informišu javnost o uticaju njihovih aktivnosti i proizvoda na životnu sredinu;

Odgovor:

Upućujemo na odredbe člana 43 Zakona o životnoj sredini, koje se odnose na EMAS-sistem upravljanja životnom sredinom i odredbe člana 44 koje se odnose na ekološki znak.

Ekološki znak utvrđuje se i za proizvode i usluge koji manje zagađuju životnu sredinu.

(g) mjere za publikovanje i pružanje informacija iz stava 7;

Odgovor:

Upućujemo na odredbe čl. 67 i 68 Zakona o životnoj sredini; odredbe čl.42, 44 i 46 Zakona o zaštiti vazduha; odredbe člana 28 Zakona o procjeni uticaja na životnu sredinu; odredbe čl. 15 i 18 Zakona o zaštiti od buke u životnoj sredini.

(h) u vezi sa stavom 8, mjere preduzete za razvijanje mehanizama čiji je cilj da

se osigura da javnost ima na raspolaganju dovoljno informacija o proizvodima;

Odgovor:

Upućujemo na odredbe sledećih propisa:

Zakon o životnoj sredini, član 43 i 44

Zakon o hemikalijama, čl. 62,64, 65

Zakon o biocidnim proizvodima čl. 32,33,34,36

Zakon o upravljanju otpadom, čl. 14, 15, 16, 17

Uredba o supstancama koje oštećuju ozonski omotač i alternativnim supstancama, član 19,

S ciljem davanja informacija i stručnih smjernica, osnovana je Služba za pružanje stručne pomoći (helpdesk), zainteresovanim stranama koje stavljaju hemikalije i biocidne proizvode u promet i upotrebu na tržište Crne Gore i tržište Evropske unije. Zainteresovane strane mogu postaviti pitanja na e-mail adresu: help-desk@epa.org.me.

U cilju unapređenja rada Nacionalnog help-deska u saradnji sa Evropskom agencijom za hemikalije/ECHA na sajt Agencije 2021. postavljena su tri linka koja pojašnjavaju razliku između starog i novog označavanja hemikalija i to: poštanska kartica sa novim piktogramima: https://epa.org.me/wp-content/uploads/2020/06/CLPCARD_EN_2019_ME_DTP_COR-.pdf, kviz u cilju provjere

znanja u označavanju hemikalija <https://echa.europa.eu/hr/regulations/clp/clp-quiz>, kao i kratak video u kojem se gledaoci upoznaju kakve nesreće može izazvati nepravilno označavanje hemikalija <https://chemicalsinourlife.echa.europa.eu/understand-the-labels>.

Isti su dostupni na web-sajtu Agencije www.epa.org.me.

Tokom 2022-2023, u cilju podizanja svijesti o hemikalijama i načinima za minimizaciju njihovih štetnih efekata po zdravlje ljudi i životnu sredinu, u saradnji sa Univerzitetom Crne Gore (Metalurško - tehnološki fakultet) i Ministarstvom izrađeno je 6 informativnih materijala koje se mogu naći na sajtu Agencije, <https://epa.org.me/help-desk/> i to: 1) Pazi šta kupuješ; 2) Živa u kući bezbjedno rukovanje; 3) Šta je VOC; 4) Za bezbjednu dječiju igru (ftalati u igračkama); 5) Da rastemo zdravo u svijetu hemikalija; 6) Da bezbjedno plaćamo račune (Bisfenol A u termalnom papiru). Takođe, odrađeno je i Uputstvo namijenjeno operaterima i reciklerima otpada o rizicima koje nosi rukovanje otpadom koji sadrži PBDEs, HBB i HBCD hemikalije.

U okviru **Projekta “Plan eliminacije HCFC supstanci”** urađen je **softver** koji pored evidencije o opremi sadrži i evidencije o: supstancama, vlasnicima opreme, servisnim preduzećima, godišnjim izvještajima o uvozu/izvozu supstanci, prikupljenim količinama supstanci i postupanju sa njima, i dr., a shodno Uredbi o supstancama koje oštećuju ozonski omotač i alternativnim supstancama. Unošenje podataka u softver se vrši kontinuirano. Tokom ovog izvještajnog perioda organizovane su obuke i radionice za ekološku i tržišnu inspekciju i carinske službenike; pripremljeni su: Priručnik za obuku carinskih službenika; brošure „Informacija za servisere rashladnih i klima uređaja i preduzeća koja rade sa opremom koja sadrži rashladne fluide, i „Informacija za uvoznike i izvoznike rashladnih fluida i proizvoda i opreme koji ih sadrže”; i drugi promotivni materijali. i dr. U narednom periodu planirane su aktivnosti koje se odnose na podizanje svijesti javnosti (priprema priručnika, flajera, brošura), kontinuirana obuka i sertifikacija serviseri rashladne i klima tehnike, kao i poboljšanje opremljenosti u servisnom sektoru/ centrima za obuku.

Zakonom o zaštiti od negativnih uticaja klimatskih promjena dat je osnov za uspostavljanje Nacionalnog sistema za monitoring, izvještavanje i verifikaciju emisija gasova s efektom staklene bašte, sistema za trgovanje emisijskim jedinicama i obezbijedena sektorska podjela napora za smanjenje emisija, koje su izvan sistema trgovanja emisijama.

(i) u vezi sa stavom 9, mjere preduzete da se uspostavi nacionalni sistem inventara ili registra zagađivača;

Odgovor:

Zakonom o životnoj sredini u članu 65 definisano je da katastar zagađivača životne sredine sadrži podatke o izvorima, vrsti, količini, načinu i mjestu ispuštanja, prenosa i odlaganja zagađujućih materija i otpada u životnu sredinu. Katastar zagađivača vodi Agencija za zaštitu životne sredine i zagađivači su dužni da joj dostavljaju podatke.

Pravilnikom o bližem sadržaju i načinu vođenja katastra propisan je bliži sadržaj i način vođenja katastra zagađivača, obveznici, način i rokovi prikupljanja i dostavljanja podataka o emisijama, odnosno ispuštanju i drugi podaci od značaja za vođenje katastra.

Crna Gora je učestvovala u regionalnom projektu „**Unaprjeđenje registara ispuštanja i prenosa zagađujućih materija u zemljama Zapadnog Balkana i Republici Moldaviji**“, sa ciljem unaprjeđenja dostupnosti podataka o eventualnim zagađenjima životne sredine kako donosiocima odluka za izradu politika, planova i programa tako i javnosti. Ovaj projekt je finansijski podržalo Savezno ministarstvo za životnu sredinu, zaštitu prirode i nuklearnu sigurnost Njemačke i Njemačka savezna agencija za životnu sredinu u okviru Programa savjetodavne pomoći za zaštitu životne sredine u zemljama srednje i istočne Evrope, Kavkaza i Srednje Azije. Kroz projekat je krajem 2023.godine urađena Nacionalna procjena pravnih, institucionalnih i tehničkih potreba, kao i potreba izgradnje kapaciteta, u cilju uspostavljanja registra zagađivača u Agenciji, kao i Finalni nacrt Projektnog zadatka za uspostavljanje PRTR registra u Crnoj Gori, koji predviđa postojanje 6 međusobno povezanih komponenti (6 podsistema) koje će činiti budući PRTR sistem, kao i druge specifikacije.

Kreiranje aplikacije, koja će se dobiti kao rezultat Regionalnog projekta čiji je korisnik rezultata i Agencija za zaštitu životne sredine, je u testnoj fazi i u **narednom periodu zapoćeće se instalacija Registra ispuštanja i prenosa zagađujućih materija** (PRTR sistem).

Agencija za zaštitu životne sredine je tokom 2021-2022 sproveda twinning light projekat „**Nadogradnja integrisanog alata i ažuriranje inventara emisija zagađujućih materija u vazduh za period 2011-2019**“, koji finansira EU. U okviru projekta sprovedene su aktivnosti koje se odnose na: izradu web stranice projekta (<http://emimontenegro.eu/>); formiranje inventarskog tima za GHG emisije; intezivna obuka zaposlenih za korišćenje softverskog alata za ažuriranje i izvještavanje o emisijama zagađujućih materija u vazduh i GHG emisija, kalkulaciju i dr. Projekat je obuhvatio i izradu softverskog alata zasnovanog na Excel-u za objedinjeno prikupljanje podataka o GHG i emisijama zagađujućih materija u vazduh.

Agencija za zaštitu životne sredine kontinuirano sprovodi aktivnosti na **uspostavljanju 3R registra otpada** donirane projektom Svjetske banke. Svrha sistema 3R registar otpada će unaprijediti system prikupljanja podataka u oblasti upravljanja otpadom i tako omogućiti da se ovoj platformi pristupa elektronski, te svim zakonskim obveznicima olakšati ispunjavanje svojih obaveza, a Agenciji efikasniji vid upravljanja podacima <https://public-3r-epa.gov.me/>. Kroz sistem je uspostavljena direktna komunikacija sa Upravom za katastar i državnu imovinu (pristup katastarskim podacima), Ministarstvom unutrašnjih poslova (pristup Centralnom registru stanovništva) i Upravom prihoda i carina (Pristup Centralnom registru privrednih subjekata).

XII. PREPREKE U SPROVOĐENJU ČLANA 5

Opišite sve prepreke na koje nailazite u sprovođenju bilo kojeg od stavova člana 5.

Odgovor:

Nedostatak integrisanog, sveobuhvatnog i efikasnog informacionog sistema o životnoj sredini koji bi povezao sve podatke o životnoj sredini, obezbijedio jačanje saradnje i razmjene informacija između različitih institucija.

Zakonom o životnoj sredini definisano je da Agencija za zaštitu životne sredine uspostavlja i vodi informacioni sistem na nacionalnom nivou. Informacioni sistem zaštite životne sredine će unaprijediti i olakšati donošenja odluka koje se tiču upravljanja životnom sredinom (poboljšanje kvaliteta strateških i planskih dokumenata, unapređivanje procesa odlučivanja o davanju saglasnosti na izvještaje o strateškoj procjeni uticaja i procjeni uticaja na životnu sredinu, poboljšanje rada inspeksijskih organa itd.) kao i unaprijediti proces izvještavanja o stanju životne sredine ka nacionalnim i međunarodnim institucijama i javnosti.

U Crnoj Gori se radi na uspostavljanju informacionog sistema. Naime, Informacioni sistem EIS se nalazio na serveru Agencije za zaštitu životne sredine i korisnici su ka istom imali pristup putem interneta, ali od cyber napada 2022 nije u funkciji. Za njegovo ponovno stavljanje u funkcionisanje potrebno je, pored određenih tehničkih zahtjeva, odvojiti dodatna materijalna sredstva.

Pravilnikom o bližem sadržaju i načinu vođenja katastra zagađivača propisano je da se podaci iz katastra zagađivača, moraju učiniti dostupni javnosti, kao i da se katastar zagađivača vodi u elektronskoj formi na način koji omogućava unos, obradu i prikaz podataka.

Crna Gora sprovodi aktivnosti na uspostavljanju funkcionalnog PRTR registra zagađivača. Kao rezultat gore pomenutog regionalnog projekta „Unapređenje registara ispuštanja i prenosa zagađujućih materija u zemljama Zapadnog Balkana i Republici Moldaviji“, u **narednom periodu zapoćeće se instalacija Registra ispuštanja i prenosa zagađujućih materija** (PRTR sistem).

XIII. DALJE INFORMACIJE O PRAKTIČNOJ PRIMJENI ODREDBI ČLANA 5

Pružite dodatne informacije o praktičnoj primjeni odredbi o prikupljanju i distribuiranju informacija o životnoj sredini iz člana 5, npr. da li postoje statistički podaci o objavljenim informacijama?

Odgovor:

Ministarstvo redovno ažurira web sajt na kome se nalaze svi važeći propisi, planski i strateški dokumenti, <https://www.gov.me/mers> izvještaji sa održanih javnih rasprava, informacije o saradnji sa nevladinim organizacijama, i druge informacije od značaja za građane.

Agencija za zaštitu životne sredine redovno ažurira web sajt <http://www.epa.org.me/> na kome se nalaze izvještaji o stanju životne sredine, podaci dobijeni monitoringom, izdate dozvole, obavještenja o procjeni uticaja na životnu sredinu, odluke o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu i druge informacije iz okvira svojih nadležnosti.

Spisak dozvola (dozvole za uvoz/izvoz supstanci koje oštećuju ozonski omotač i proizvode koje sadrže te supstance ili su pomoću njih proizvedeni, dozvole za EIA-procjena uticaja na životnu sredinu, dozvole za CITES (prekokogranički promet ugroženih biljnih i životinjskih vrsta), dozvole za uvoz otpada, dozvole za tranzit otpada, dozvole za izvoz otpada, dozvole za uvoz hemikalija, dozvole za sakupljanje, otkup i promet biljaka i životinja, saglasnost na izvještaje o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu (SEA), dozvole za sakupljanje i transport opasnog otpada nalaze se na sljedećem veb sajtu Agencije: <http://www.epa.org.me/index.php/me/dozvole>

Širenje informacija iz oblasti životne sredine vrši se i preko Portala e-Uprave (<http://www.euprava.me/>), sajtova lokalnih organa i Arhus centara.

Takođe je rađeno na godišnjem održavanju aplikacija - „Vazduh”, kao i novokreiranog sajta projekta Remedijacija lokacija zagađenih industrijskim otpadom. U samom procesu izdavanja dozvola redovno se ažurira baza podataka RAIS kao i baza podataka o profesionalno izloženim licima.

Pored ovoga, nastavljeno je i sa prikupljanjem svih izdatih dozvola od početka rada Agencije u bazi podataka „Izdate dozvole”, a uspostavljena je i mreža za mjerenje radioaktivnosti na teritoriji Crne Gore (5 mjernih mjesta.)

Takođe, na sajtu Agencije za zaštitu životne sredine klikom na aplikaciju “Monitoring kvaliteta vazduha” <http://www.epa.org.me/vazduh/> građani Crne Gore, kao i sva ostala zainteresovana javnost, imaju uvid u podatke o kvalitetu vazduha u realnom vremenu. Podaci se registruju na 9 automatskih mjernih stanica širom Crne Gore na kojima se u skladu s evropskim i domaćim zakonodavstvom prati kvalitet vazduha. Pored apsolutnih vrijednosti koncentracija izraženih prosječnim vrijednostima za satne koncentracije, kvalitet vazduha je prikazan spektrom boja, od svijetlo zelene do tamno crvene, povezanim sa evropskim indeksom kvaliteta vazduha koji je prijemčiviji za širu javnost i pojašnjen odgovarajućim savjetima Instituta za javno zdravlje koji se odnose na preporučeno ponašanje u slučajevima narušenog kvaliteta vazduha. Pored podataka u realnom vremenu, na web-portal Agencije dostupni su i mjesečni izvještaji o kvalitetu vazduha sa validiranim podacima, kao i Godišnji izvještaji o kvalitetu vazduha. Kroz saradnju sa Zavodom za hidrometeorologiju i seizmologiju, kada za to postoji potreba, stanovništvo se obavještava i o prognozi kvaliteta vazduha za naredni dan, na osnovu korišćenja prognostičkih modela.

Pored prepoznavanja značaja kvaliteta vazduha za zdravlje ljudi, Agencija takodje pruža informacije o koncentracijama alergenog polena na portalu <https://polenmontenegro.wixsite.com/polenepa> gdje se kroz mjerenje koncentracije polena na 5 lokacija u Crnoj Gori svake godine izradjuje polenski kalendar, kao i nedjeljni izvještaji o koncentracijama alergenog polena, kako bi se velikoj populaciji koja je osjetljiva na alergeni polen pružile osnovne informacije o vrstama alergenih biljaka, periodima sa najvišim očekivanim koncentracijama i na taj način pružila pomoć u prevazilaženju neprijatnih simptoma alergije na polen.

Kroz projekat GEF 7 „Integrisanje biodiverziteta u sektorske politike i prakse i jačanje zaštite ključnih tačaka biodiverziteta u Crnoj Gori“, kreiran sajt (<https://biodiversitymontenegro.me/>) na kojem postoji interaktivna karta koja prikazuje konzervaciono najznačajnija područja koje karakteriše prisustvo velikog broja vrsta i staništa odlične i dobre reprezentativnosti; kao i mape i informacije o područjima sa međunarodnim statusom zaštite u Crnoj Gori. Ova interaktivna mapa je dostupna javnosti.

U 2023. godini NVO Program za životnu sredinu (EnvPro) je kroz implementaciju projekta "Vode Balkana: bioindikatori, edukacija i turizam", kreirao aplikaciju. <https://biomonitoring.me/>, za sprovođenje biomonitoring programa u Parku prirode Rijeka Zeta.

Web portal "Nacionalno zaštićena područja" se sastoji od mape nacionalno zaštićenih područja, baze podataka i dokumenata za svako zaštićeno područje sa ciljem pružanja tačnih i pouzdanih podataka o nacionalno zaštićenim područjima u Crnoj Gori. link: <http://www.prirodainfo.me/>. Naredne faze razvoja portala biće usmjerene na izradi drugih tematskih baza podataka shodno međunarodnim i nacionalnim obavezama (flora, fauna, gljive, staništa, međunarodno zaštićena područja, područja pod preventivnom zaštitom, invazivne strane vrste, speleološki katastar itd.).

Takođe je ažurirana Baza podataka za **Naturu 2000**, koja ima za cilj čuvanje, pregled i upravljanje podacima o rasprostranjenju i stanju staništa i vrsta na teritoriji Crne Gore koji služe u svrhu budućeg određivanja potencijalnih područja Nature 2000. Sistem omogućava upravljanje podacima koje podržava GIS tehnologiju. Baza je u fazi razvoja u smislu integracije do sada dostupnih podataka o rasprostranjenju staništa i vrsta sakupljenih u skladu sa metodologijom Nature 2000.

Ministarstvo u saradnji sa Mediteranskim akcionim planom UN-a za životnu sredinu i njegovim centrima sprovodi projekat „Primjena ekosistemskog pristupa u Jadranskom moru kroz planiranje prostora morskog područja" (GEF Adriatic). Tokom 2021. godine uspostavljena je web aplikacija za unošenje, provjeru i obradu okeanografskih parametara sa bazom podataka za izvještavanje o stanju morske sredine kroz projekat GEF Adriatic. Naime, Od velike važnosti za sve zemlje Mediterana koje su potpisnice Barselonske konvencije je da posjeduju informacione sisteme koji su kompatibilni s IMAP Info sistemom - Informacioni sistem Barselonske konvencije. Osim za samo skladištenje podataka, baza je neophodna i za kreiranje izvještaja prema međunarodnim tijelima kao što su Barselonska konvencija i Evropska agencija za životnu sredinu. U sistem su unešeni svi podaci prikupljeni kao rezultat monitoringa morskog ekosistema za oblasti eutrofikacija, kontaminanti, morski otpad, staništa (morska trava i koral) i invazivne vrste. U narednom periodu nastaviće se aktivnosti na održavanju ove baze

podataka. Više informacija na linku: <https://www.adriatic.eco/albanian-and-montenegrin-national-imap-info-systems/>

Ministarstvo je u saradnji sa Programom UN za razvoj u februaru 2022.godine otpočelo sa implementacijom projekta „Jačanje crnogorskog Nacionalno utvrđenog doprinosa (NDC) i akcija adaptacije u okviru transparentnosti” kroz inicijativu za izgradnju kapaciteta za transparentnost – CBIT. Cilj projekta je unaprjeđenje izvještavanja o gasovima sa efektom staklene bašte kroz saradnju institucija i samim tim umanjeње emisije štetnih gasova na nivou Crne Gore, kao i podrška akciji prilagođavanja i ublažavanja klimatskih promjena. Značajan dio projekta je posvećen većoj transparentnosti i efikasnom protoku podataka, kao i uspostavljanju sistema za monitoring, izvještavanje i verifikaciju podataka. Projekat se finansira od strane Globalnog fonda za životnu sredinu (GEF), a implementira Ministarstvo, uz pomoć kancelarije UNDP-ja u Crnoj Gori. Takođe, u sklopu projekta “Četvrta nacionalna komunikacija i Prvi dvogodišnji izvještaj o transparentnosti Crne Gore ka okvirnoj konvenciji Ujedinjenih nacija o promjeni klime - FNC/BTR”, Agencija za zaštitu životne sredine će ažurirati **inventar GHG** do 2021.

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i Uprava za vode su krajem 2023.godine predstavili novi **Vodni informacioni sistem (VIS)** - jedinstvenu bazu podataka o površinskim i podzemnim vodama, kojim se želi obezbijediti čvrsta osnova za održivo upravljanje vodnim resursima u Crnoj Gori (<https://vis.gov.me>) Baza podataka o vodnim tokovima, rijekama, prisustvu podzemnih voda i drugim hidrološkim karakteristikama autorizovanim korisnicima omogućava da dobiju informacije o konkretnim lokacijama, identifikuju rizike od poplava, zone zaštite izvorišta, položaj i uticaj industrijskih objekata i deponija. U narednom periodu obezbijediće se automatizacija razmjene podataka sa institucijama u Crnoj Gori nakon koje će VIS biti dostupan i široj javnosti.

Na web sajtu Uprave za vode <https://www.gov.me/uprava-za-vode/vodna-knjiga> mogu se naći podaci o izdatim vodnim aktima koji se registruju u vodnoj knjizi.

Na web sajtu Zavoda za hidrometeorologiju i seizmologiju <https://www.meteo.co.me/> dostupni su podaci o površinskim i podzemnim vodama (hidrološki podaci sa automatskih hidroloških stanica Zavoda).

Na web sajtu Vlade - Kancelarije za održivi razvoj <https://www.sdgmontenegro.me/goals/> mogu se naći podaci o ciljevima održivog razvoja, odnosno klikom na određeni cilj data je statistika za globalne indikatore ciljeva održivog razvoja za Crnu Goru. Ova stranica je zasnovana na platformi otvorenog koda Open SDG.

XIV. WEBSITE ADRESE BITNE ZA SPROVOĐENJE ČLANA 5

Navedite relevantne web site adrese, ako ih ima:

Odgovor:

<https://www.gov.me/mers>

<https://www.gov.me/mers/ekologija>

<https://www.gov.me/mers/slobodan-pristup-informacijama>

<https://www.gov.me/mers/saradnja-sa-nvo>

<http://www.epa.org.me/>

<http://www.epa.org.me/index.php/dokumenti/izdate-dozvole>

<http://www.epa.org.me/index.php/dokumenti/>
<http://www.epa.org.me/index.php/dokumenti/izvjestaji-2>
<http://www.epa.org.me/index.php/dokumenti/regulativa>
http://www.epa.org.me/index.php?option=com_content&view=article&id=388:izvjestaj-o-stanju-zivotne-sredine-na-bazi-indikatora&catid=87:azzs
<http://www.epa.org.me/index.php/dokumenti/obavjestenja-eia>
<http://www.epa.org.me/index.php/dokumenti/javna-knjiga-eia>
<http://www.epa.org.me/index.php/dokumenti/obavjestenja-sea>
<http://www.epa.org.me/index.php/component/content/article/87-azzs/281-proaktivni-pristup-informacijama>
<http://www.ozon.org.me/category/arhus-info-centar/>
<http://www.euprava.me/>

XV. ZAKONODAVNE, REGULATORNE I DRUGE MJERE ZA REALIZACIJU ODREDBI O UČEŠĆU JAVNOSTI U ODLUKAMA O SPECIFIČNIM AKTIVNOSTIMA IZ ČLANA 6

Navedite zakonodavne, regulatorne i druge mjere za realizaciju odredbi o učešću javnosti u odlukama o specifičnim aktivnostima iz člana 6.

Objasnite kako se sprovodi svaki stav člana 6.

Odgovor:

Transpozicija odredaba o učešću javnosti u donošenju odluka o specifičnim aktivnostima iz člana 6 Arhuske konvencije obezbjeđuje se kroz propise navedene za član 5.

Opišite transponovanje odgovarajućih definicija iz člana 2 i zahtjev u pogledu nediskriminacije iz člana 3, stav 9.

Odgovor kao u članu 4.

Takođe opišite, naročito:

(a) u vezi sa stavom 1, mjere koje su preduzete da se osigura:

(i) da se odredbe člana 6 primjenjuju u vezi sa odlukama o tome da li da se da saglasnost za predložene aktivnosti koje su navedene u aneksu I uz Konvenciju;

Odgovor:

Zakonom o procjeni uticaja na životnu sredinu u članu 7 stavu 1 definisano je da se propisom Vlade utvrđuju: projekti za koje je obavezna izrada elaborata procjene i projekti za koje se može zahtijevati izrada elaborata procjene. Nadležni organ odlučuje o potrebi izrade elaborata u svakom pojedinačnom slučaju za projekte za koje se može zahtijevati izrada elaborata.

U Uredbi o projektima za koje se vrši procjena uticaja na životnu sredinu projekti za koje je obavezna procjena uticaja na životnu sredinu utvrđeni su u Listi I ove uredbe, a projekti za koje se može zahtijevati procjena uticaja na životnu sredinu utvrđeni su u Listi II ove uredbe.

Zakonom o industrijskim emisijama u članu 6 propisano je da se vrste aktivnosti, postrojenja i granični kapaciteti u okviru svake vrste aktivnosti za koje se izdaje dozvola određuju propisom Vlade.

Uredbom o vrstama aktivnosti i postrojenja za koje se izdaje integrisana dozvola propisuju se vrste aktivnosti, postrojenja i granični kapaciteti u okviru svake vrste aktivnosti, za koje se izdaje integrisana dozvola.

(ii) da se odredbe člana 6 primjenjuju na odluke o predloženim aktivnostima koje nijesu navedene u aneksu I, a koje mogu da imaju značajan uticaj na životnu sredinu;

Odgovor:

Upućujemo na odredbe člana 7 stav 1 Zakona o procjeni uticaja na životnu sredinu . U Uredbi o projektima za koje se vrši procjena uticaja na životnu sredinu projekti za koje je obavezna procjena uticaja na životnu sredinu utvrđeni su u Listi I ove uredbe, a projekti za koje se može zahtijevati procjena uticaja na životnu sredinu utvrđeni su u Listi II ove uredbe.

(b) mjere koje su preduzete sa ciljem da se obezbijedi da je zainteresovana javnost informisana, rano u postupku donošenja odluka u oblasti životne sredine, i na adekvatan, blagovremen i efektivan način, za pitanja koja su navedena u stavu 2;

Odgovor:

Zakonom o životnoj sredini članom 5 definisan je princip pristupa informacijama i učešća javnosti po kome svako ima pravo da bude obaviješten o stanju životne sredine i da učestvuje u procesu donošenja odluka čije bi sprovođenje moglo da utiče na životnu sredinu. Podaci o stanju životne sredine su javni. Pri tome je u članu 72 ovog zakona propisano da su organi državne uprave, organi uprave i organi lokalne uprave nadležni za poslove zaštite životne sredine, dužni su da blagovremeno obavještavaju javnost i zainteresovanu javnost o postupcima odlučivanja u pitanjima životne sredine koja se odnose na: stratešku procjenu uticaja planova i programa na životnu sredinu; procjenu uticaja na životnu sredinu; postupak izdavanja dozvole za integrisano sprječavanje i kontrolu zagađivanja kroz odobravanje rada novih, odnosno postojećih postrojenja; strategije, planove, programe i ostala dokumenta iz oblasti zaštite životne sredine; i druga pitanja iz oblasti životne sredine u skladu sa posebnim propisima.

Za sve projekte koji se planiraju i izvode, a koji mogu značajno da utiču na životnu sredinu shodno odredbama Zakona o procjeni uticaja na životnu sredinu propisano je, između ostalog, da nadležni organ obavještava zainteresovanu javnost radi davanja mišljenja u postupku odlučivanja o potrebi izrade elaborata člana 13 stav 1; odlučivanja o zahtjevu za određivanje obima i sadržaja elaborata (član 16 stav 4 i stav 8); odlučivanja o zahtjevu za davanje saglasnosti na elaborat (član 20 stav 1 i član 24 stav 5).

Zakonom o industrijskim emisijama propisano je da nadležni organ obavještava zainteresovane organe, organizacije i javnost o sadržaju zahtjeva za izdavanje integrisane dozvole; o nacrtu dozvole i o mogućnosti uvida u prateću dokumentaciju; o rješenju o izdavanju dozvole, odnosno o odbijanju zahtjeva za izdavanje dozvole (član 12, 13, 16).

Zakonom o procjeni uticaja na životnu sredinu u članu 29 uređeno je pitanje obavještavanja druge države o prekograničnom uticaju, odnosno ako projekat može imati značajan uticaj na životnu sredinu druge države ili ako država čija životna sredina

može biti značajno ugrožena to zatraži, organ državne uprave nadležan za poslove zaštite životne sredine, u što kraćem roku, a najkasnije u rokovima za obavještanje svoje javnosti, dostavlja drugoj državi obavještenje.

Zakonom o industrijskim emisijama u članu 31 propisano je da ako rad nekog postrojenja može imati značajan negativan uticaj na životnu sredinu druge države ili ako država čija životna sredina može biti značajno ugrožena to zatraži, organ državne uprave nadležan za poslove zaštite životne sredine dostavlja drugoj državi na mišljenje informacije.

(c) mjere koje su preduzete sa ciljem da se osigura da vremenski rokovi u procedurama učešća javnosti poštuju zahtjeve iz stava 3;

Odgovor:

Zahtjevi koji se odnose na učešće javnosti prije donošenja administrativnih odluka kojima se dozvoljavaju aktivnosti koje će vjerovatno imati značajan uticaj na životnu sredinu definisani su u odredbama Zakona o procjeni uticaja na životnu sredinu (član 13, 16, 20, 21, 24).

U Zakonu o industrijskim emisijama odredbe o vremenskim rokovima o učešću javnosti date su u čl. 12, 13, 16.

(d) u vezi sa stavom 4, mjere koje su preduzete da se osigura učešće javnosti u ranoj fazi;

Odgovor:

Upućujemo na čl. 13,16,20 Zakona o procjeni uticaja na životnu sredinu i člana 12 Zakona o industrijskim emisijama.

(e) u vezi sa stavom 5, mjere koje su preduzete da se potencijalni podnosioci podstaknu da identifikuju zainteresovanu javnost, da učestvuju u diskusijama i da pružaju informacije o ciljevima svog zahtjeva i prije podnošenja zahtjeva za dobijanje dozvole;

Odgovor:

Zakonom o procjeni uticaja na životnu sredinu i Zakonom o industrijskim emisijama utvrđeno je da je nadležni organ dužan da prije svake faze u postupku obavijesti javnost i zainteresovanu javnost o planiranoj realizaciji projekta ili aktivnosti u cilju blagovremenog davanja mišljenja i sugestija. Obavještanje se vrši putem najmanje jednog lokalnog ili dnevnog lista koji izlazi na području koje će biti zahvaćeno uticajem planiranog projekta, kao i putem elektronskih medija.

Nadležni organ je dužan da, prilikom odlučivanja u svakoj fazi, razmotri mišljenja zainteresovanih organa i organizacija i javnosti i iste uzme u obzir prilikom odlučivanja.

(f) u vezi sa stavom 6, mjere koje su preduzete da se osigura:

(i) da su nadležni organi javnih vlasti dali zainteresovanoj javnosti sve informacije bitne za donošenje odluka iz člana 6 koje su bile na raspolaganju u vrijeme procedure učešća javnosti;

(ii) naročito, da su nadležni organi dali zainteresovanoj javnosti informacije navedene u ovom stavu;

Odgovor:

Upućujemo na odredbe čl. 13, 16, 20, 24, 28,29, 31 Zakona o procjeni uticaja na životnu sredinu.

Takođe upućujemo na odredbe čl. 12,13, 16, 26, 31 Zakona o industrijskim emisijama.

(g) u vezi sa stavom 7, mjere koje su preduzete da se osigura da procedure za učešće javnosti omogućavaju da javnost dostavlja komentare, informacije, analize ili mišljenja koja smatra relevantnim za predloženu aktivnost;

Odgovor:

U Zakonu o procjeni uticaja na životnu sredinu propisano je, između ostalog, da nadležni organ obavještava zainteresovanu javnost radi davanja mišljenja u postupku odlučivanja o potrebi izrade elaborata člana 13 stav 1; odlučivanja o zahtjevu za određivanje obima i sadržaja elaborata (član 16 stav 4 i stav 8); odlučivanja o zahtjevu za davanje saglasnosti na elaborat (član 20 stav 1 i član 24 stav 5).

Zakonom o industrijskim emisijama propisano je da nadležni organ obavještava zainteresovane organe, organizacije i javnost o sadržaju zahtjeva za izdavanje integrisane dozvole; o nacrtu dozvole i o mogućnosti uvida u prateću dokumentaciju; o rješenju o izdavanju dozvole, odnosno o odbijanju zahtjeva za izdavanje dozvole (član 12, 13, 16).

Nadležni organ je dužan da, prilikom odlučivanja u svakoj fazi, razmotri mišljenja zainteresovanih organa i organizacija i javnosti i iste uzme u obzir prilikom odlučivanja.

(h) u vezi sa stavom 8, mjere koje se preduzimaju da se osigura da se u odluci vodilo računa o ishodu učešća javnosti;

Odgovor:

Upućujemo na čl. 14 i 24 Zakona o procjeni uticaja na životnu sredinu i član 13 i 16 Zakona o industrijskim emisijama.

(i) u vezi sa stavom 9, mjere koje su preduzete da se osigura da je javnost odmah obaviještena o odluci u saglasnosti sa odgovarajućim procedurama;

Odgovor:

Upućujemo na član 24 Zakona o procjeni uticaja na životnu sredinu i član 13 Zakona o industrijskim emisijama.

(j) u vezi sa stavom 10, mjere koje su preduzete da se osigura da se, kada organ javne vlasti ponovo razmatra ili ažurira operativne uslove za neku aktivnost iz stava 1, primjenjuju odredbe stavova od 2 do 9 uz vršenje neophodnih promjena, gdje je to primjereno;

Odgovor:

Zakonom o procjeni uticaja na životnu sredinu u članu 25 propisano je da odluka o davanju saglasnosti na elaborat, kao i odluka da nije potrebna izrada elaborata, prestaje da važi, ako nosilac projekta ne pribavi građevinsku dozvolu ili podnese prijavu početka

građenja objekta ili odobrenje ili saglasnost za izvođenje projekta u roku od dvije godine od dana prijema odluke.

U Zakonu o industrijskim emisijama u članu 26 propisano je da se revizija dozvole obavezno vrši svakih pet godina od njenog izdavanja.

(k) u vezi sa stavom 11, mjere koje se preduzimaju da se odredbe člana 6 primijene na odluke o tome da li dozvoliti namjerno ispuštanje genetski modificovanih organizama u životnu sredinu.

Odgovor:

Zakonom o genetički modificovanim organizmima u Poglavlju VI uređeno je pitanje namjernog uvođenja GMO u životnu sredinu. Tako je članom 32 definisano da je podnosilac prijave dužan je da, prije namjernog uvođenja GMO, proizvoda koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO u životnu sredinu, pribavi odobrenje organa uprave nadležnog za zaštitu životne sredine (Agencija za zaštitu i životne sredine). Agencija, prije izdavanja odobrenja, od podnosioca prijave zahtijevati dostavljanje dodatnih podataka. Podnosilac prijave se u prijavi može pozvati i na podatke ili rezultate namjernog uvođenja GMO u životnu sredinu iz druge prijave podnesene organu uprave nadležnom za zaštitu životne sredine, ako ti podaci nijesu označeni kao tajna ili ako je pribavio pisanu saglasnost tog podnosioca. Odredbom člana 33 propisano je da je organ uprave nadležan za zaštitu životne sredine dužan da po prijavi odluči u roku od 90 dana od dana prijema uredne prijave. Organ uprave će podnosioca prijave kojem je odobreno namjerno uvođenje GMO, proizvoda koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO u životnu sredinu upisati u registar izdatih odobrenja namjernog uvođenja u životnu sredinu i, u roku od osam dana od dana upisa, podnosiocu prijave izdati rješenje o upisu. U članu 34 zabranjeno je uvođenje GMO u životnu sredinu u zaštićenim područjima, u područjima namijenjenim organskoj proizvodnji poljoprivrednih proizvoda i u područjima za razvoj ekoturizma. Takođe je odredbom člana 35 propisano da je podnosilac prijave dužan da, u toku postupka odobravanja uvođenja GMO u životnu sredinu, bez odlaganja, obavijesti nadležni organ o svakoj izmjeni uslova od uticaja na procjenu rizika, nenamjernoj promjeni ili novoj informaciji i da predvidi strožije mjere u cilju zaštite zdravlja ljudi i životne sredine koje su navedene u prijavi. Kada organu uprave nadležnom za zaštitu životne sredine postanu dostupni, koji mogu da imaju značajan uticaj na procjenu rizika za zdravlje ljudi i životnu sredinu, procijenice te podatke, dostaviti ih na uvid javnosti i naložiti podnosiocu prijave da prilagodi uslove namjernog uvođenja GMO u životnu sredinu ili obustavi namjerno uvođenje u životnu sredinu GMO i proizvoda koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO. Ukoliko u toku postupka uvođenja GMO u životnu sredinu subjekat u poslovanju GMO posumnja u postojanje višeg stepena rizika od procijenjenog, dužan je da, bez odlaganja, obustavi uvođenje GMO u životnu sredinu i obavijesti organ uprave (Agenciju). U članu 36 utvrđeno je da subjekat u poslovanju GMO dužan je da organu uprave nadležnom za zaštitu životne sredine dostavi izvještaj o toku namjernog uvođenja GMO u životnu sredinu, u roku od 60 dana od dana uvođenja, kao i da u rokovima utvrđenim odobrenjem podnosi periodične izvještaje u pisanoj ili elektronskoj formi.

XVI. PREPREKE U SPROVOĐENJU ČLANA 6

Opišite sve prepreke na koje nailazite u sprovođenju bilo kojeg od stavova člana 6.

Odgovor:

- Postojeće institucionalne i druge kapacitete u nadležnim organima lokalnih samouprava potrebno je intenzivnije jačati u narednom periodu, kako bi se ostvarila zadovoljavajuća implementacija navedenog člana.
- Nezadovoljstvo građana po pitanju izbora lokacije na kojoj se planira realizacija pojedinih projekata koji podliježu procjeni uticaja na životnu sredinu (npr. izgradnja malih hidroelektrana).
- Nedovoljno učešće javnosti. Iako se javnost obavještava u skladu sa propisima, i to u svim fazama, javnost nije dovoljno zainteresovana za učešće u postupku. Povremeno dolazi do naknadnog interesovanja javnosti kad je predmet već završen i kad su istekli rokovi za žalbu.

XVII. DALJE INFORMACIJE O PRAKTIČNOJ PRIMJENI ODREDBI ČLANA 6

Pružite dalje informacije o praktičnoj primjeni odredbi o učešću javnosti u odlukama o specifičnim aktivnostima iz člana 6, npr. da li postoje statistički podaci ili druge informacije o učešću javnosti u donošenju odluka o specifičnim aktivnostima ili o odlukama da se odredbe ovog člana ne primjenjuju na aktivnosti koje su predložene za svrhe nacionalne odbrane.

Shodno Zakonu o procjeni uticaja na životnu sredinu i Zakonu o integrisanom sprječavanju i kontroli zagađivanja životne sredine/Zakonu o industrijskim emisijama, Agencija za zaštitu životne sredine i organi lokalne uprave nadležni za poslove zaštite životne sredine, redovno sprovode postupak javne rasprave u postupku izdavanja ekološke saglasnosti i integrisane dozvole.

Tako je Agencija za zaštitu životne sredine sprovela u:

- 2021 godini -37 postupaka procjene uticaja na životnu sredinu (EIA)
- 2022.godini- 48 postupaka procjene uticaja na životnu sredinu (EIA)
- 2023.godini -68 postupaka procjene uticaja na životnu sredinu (EIA)
- 1.01-31.07. 2024.godine -34 postupaka procjene uticaja na životnu sredinu (EIA)

U postupku procjene uticaja na životnu sredinu redovno se sprovodi postupak javne rasprave, a javnost i zainteresovana javnost obavještavaju u svim fazama sprovođenja postupka.

U 2021. i 2022.godini nije bilo izdatih Integrisanih dozvola (IPPC postupaka), dok su u 2023.godini izdate 3 dozvole, a u 2024.godini 1 dozvola.

U skladu sa članom 4 stav 3 Zakona o procjeni uticaja na životnu sredinu, projekti namijenjeni odbrani ne podliježu postupku procjene uticaja.

XVIII. WEBSITE ADRESE BITNE ZA SPROVOĐENJE ČLANA 6

Navedite relevantne web site adrese, ako ih ima

Odgovor:

<https://www.gov.me/mers>

<https://www.gov.me/mers/ekologija>

<https://www.gov.me/mers/saradnja-sa-nvo>
<http://www.epa.org.me/>
<http://www.epa.org.me/index.php/dokumenti/izdate-dozvole>
<http://www.epa.org.me/index.php/dokumenti/>
<http://www.epa.org.me/index.php/dokumenti/izvjestaji-2>
<http://www.epa.org.me/index.php/dokumenti/regulativa>
http://www.epa.org.me/index.php?option=com_content&view=article&id=388:izvjestaj-o-stanju-zivotne-sredine-na-bazi-indikatora&catid=87:azzs
<http://www.epa.org.me/index.php/dokumenti/obavjestenja-eia>
<http://www.epa.org.me/index.php/dokumenti/javna-knjiga-eia>
<http://www.epa.org.me/index.php/dokumenti/obavjestenja-sea>
<http://www.epa.org.me/index.php/component/content/article/87-azzs/281-proaktivni-pristup-informacijama>
<http://www.ozon.org.me/category/arhus-info-centar/>
<https://arhus-centri.org.me/>
web sajt adrese organa lokalne uprave nadležnih za poslove zaštite životne sredine
Zajednica opština <http://uom.me/>

XIX. PRAKTIČNE I/ILI DRUGE ODREDBE O UČEŠĆU JAVNOSTI U TOKU IZRADE PLANOVA I PROGRAMA KOJI SE ODOSE NA ŽIVOTNU SREDINU NA OSNOVU ČLANA 7

Navedite odgovarajuće praktične i/ili druge odredbe koje omogućavaju učešće javnosti u toku pripreme planova i programa koji se odnose na životnu sredinu, shodno članu 7. Opišite transponovanje relevantnih definicija iz člana 2 i zahtjeva u pogledu nediskriminacije iz člana 3, stav 9.

Odgovor:

Transpozicija odredaba o učešću javnosti u toku pripreme planova i programa koji se odnose na životnu sredinu iz člana 7 Arhuske konvencije obezbjeđuje se kroz veći broj propisa u CG i to:

- Ustav Crne Gore (Sl. List CG br. 01/07, 38/13)
- Zakon o životnoj sredini („Sl. List CG“ broj 52/16,73/19)
- Zakon o procjeni uticaja na životnu sredinu („Sl.list CG“ br. 75/18),
- Zakon o industrijskim emisijama („Sl. list CG“, br. 17/19, 3/23, 34/24),
- Zakon o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu („Sl.list RCG“, br. 80/05, „Sl.list CG“ br. 73/10, 59/11,52/16),
- Zakon o zaštiti prirode (“Sl.list CG”, br 54/16,18/19),
- Zakonom o šumama ("Sl. list Crne Gore", br. 74/10, 47/15)
- Zakon o divljači i lovstvu ("Sl. list Crne Gore", br. 52/08, 48/15)
- Zakonom o vodama ("Sl. list RCG", br. 27/07, "Sl. list Crne Gore", br 32/11, 47/11, 48/15...84/18)
- Zakon o zaštiti od buke u životnoj sredini ("Sl. list Crne Gore", br. 28/11, 1/14)
- Zakon o genetički modificovanim organizmima ("Sl. list Crne Gore", br. 22/08),
- Zakon o upravljanju otpadom ("Sl. list CG", broj 34/24)
- Zakon o zaštiti vazduha ("Sl.list CG", br. 25/10, 43/15)
- Zakon o planiranju prostora i izgradnji objekata ("Sl. list CG", br. 64/17, 44/18, 63/18, 11/19,18/20, 86/22, 4/23)

- Zakon o zabrani diskriminacije ("Sl. list Crne Gore", br. 46/10, 18/14, 42/17)
- Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom ("Sl. list Crne Gore", br. 35/15, 44/15)
- Uredba o izboru predstavnika nevladinih organizacija u radna tijela organa državne uprave i sprovođenju javne rasprave u pripremi zakona i strategija („Sl.list CG“, br. 41/18)

Zakonom o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu u članu 7 date su sljedeće definicije: planovi ili programi; strateška procjena uticaja planova ili programa na životnu sredinu; izvještaj o strateškoj procjeni; javnost; zainteresovana javnost; zainteresovani organi i organizacije.

b) Upućujemo na odredbe člana 8 Ustava Crne Gore i čl.1 i 2 Zakona o zabrani diskriminacije.

XX. MOGUĆNOSTI ZA UČEŠĆE JAVNOSTI U PRIPREMI POLITIKE KOJA SE ODNOSI NA ŽIVOTNU SREDINU, PREDVIĐENE U ČLANU 7

Objasnite mogućnosti koje su predviđene za učešće javnosti u pripremi politike koja se odnosi na životnu sredinu, shodno članu 7.

Odgovor:

Zakonom o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu u članu 5 propisano je da se strateška procjena vrši za planove ili programe kad postoji mogućnost da njihova realizacija izazove znatne posledice po životnu sredinu. Izrada strateške procjene je obavezna za planove ili programe iz oblasti poljoprivrede, šumarstva, ribarstva, lovstva, energetike, industrije, uključujući rudarstvo, saobraćaja, turizma, regionalnog razvoja, telekomunikacija, upravljanja otpadom, upravljanja vodama, upravljanja morskim dobrom, urbanističkog ili prostornog planiranja ili korišćenja zemljišta, a koji daju okvir za budući razvoj projekata koji podliježu izradi procjene uticaja na životnu sredinu u skladu sa posebnim aktom, kao i za one planove i programe koji, s obzirom na područje u kome se realizuju, mogu uticati na zaštićena područja, prirodna staništa i očuvanje divlje flore i faune. Odluku o potrebi izrade strateške procjene za planove ili programe, kojima je predviđeno korišćenje manjih površina na lokalnom nivou ili u slučaju manjih izmjena planova ili programa koje ne zahtijevaju propisani postupak usvajanja, kao i za planove ili programe koji nijesu navedeni, donosi organ nadležan za pripremu plana ili programa ako, prema kriterijumima propisanim ovim zakonom, utvrdi da postoji mogućnost značajnih uticaja na životnu sredinu. Strateška procjena se ne vrši za planove i programe namijenjene odbrani zemlje, za planove ublažavanja i otklanjanja posljedica elementarnih nepogoda i za finansijske i budžetske planove.

Ovim zakonom propisano je da odluku o izradi strateške procjene donosi organ nadležan za pripremu plana ili programa, po prethodno pribavljenom mišljenju organa nadležnog za poslove zaštite životne sredine, organa nadležnog za poslove zdravlja i drugih zainteresovanih organa i organizacija. Odluku o izradi strateške procjene donosi organ nadležan za pripremu plana ili programa istovremeno sa odlukom o pripremi plana ili programa. Takođe ukazujemo da je Zakonom o uređenju prostora i izgradnji objekata definisano da ako se strateška procjena uticaja na životnu sredinu izrađuje za planski dokument, u skladu sa posebnim propisima, odluka o tome donosi se istovremeno sa donošenjem odluke o izradi planskog dokumenta (član 31), a u članu 42 propisano je da se izvještaj o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu stavlja na javnu raspravu istovremeno sa stavljanjem na javnu raspravu nacrt planskog dokumenta.

Zakonom o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu je regulisano učešće javnosti u fazi odlučivanja o davanju saglasnosti na Izvještaj o strateškoj procjeni uticaja. Članom 19 istog zakona, definisano je da organ nadležan za pripremu plana ili programa (nadležan i za sprovođenje starteške procjene) obavještava javnost i zainteresovanu javnost o načinu i rokovima uvida u sadržinu izvještaja o strateškoj procjeni i dostavljanja mišljenja, kao i vremenu i mjestu održavanja javne rasprave. Javna rasprava se može održati najranije 30 dana od dana obavještavanja javnosti i zainteresovane javnosti, i istu sprovodi organ nadležan za pripremu plana ili programa. Shodno odredbama člana 20, organ nadležan za pripremu plana ili programa u roku od 30 dana od dana završetka javne rasprave izrađuje Izvještaj o učešću zainteresovanih organa i organizacija i javnoj raspravi, koji sadrži mišljenja dostavljena u toku javnog uvida i javne rasprave o izvještaju o strateškoj procjeni uticaja i sadrži obrazloženja o svim prihvaćenim ili neprihvaćenim mišljenjima. Dalje, u skladu sa članom 21 zakona Izvještaj o učešću zainteresovanih organa i organizacija i javnoj raspravi zajedno sa Izvještajem o strateškoj procjeni uticaja, organ nadležan za pripremu plana ili programa dostavlja organu nadležnom za zaštitu životne sredine na saglasnost. Ukoliko implementacija plana ili programa može imati negativni uticaj na životnu sredinu druge države ili ako druga država čija životna sredina može biti značajno ugrožena to zatraži, organ državne uprave nadležan za poslove zaštite životne sredine, u postupku učešća zainteresovanih organa i organizacija i javnosti, u što kraćem roku, a najkasnije kada bude informisao svoju javnost, dostavlja drugoj državi na mišljenje informacije o planu ili programu.

U skladu sa **Zakonom o planiranju prostora i izgradnji objekata** obezbjeđuje se obavezno sprovođenje prethodnog učešća javnosti, u početnoj, najranijoj fazi izrade planskih dokumenata, kako bi se zainteresovana javnost upoznala sa ciljevima i svrhom planskog dokumenta, kao i mogućim planskim rješenjima. Kroz organizovanje javnih rasprava o nacrtu planskog dokumenta, obezbjeđuje se aktivno učešće javnosti i zainteresovanih korisnika prostora, čime se obezbjeđuje maksimalna transparentnost pri planiranju prostora. Takođe, u skladu sa ovim Zakonom, obezbijedena je transparentnost podataka u procesu izgradnje objekata. Svaki akt koji se izda po zahtjevu za urbanističko-tehničke uslove, građevinska i upotrebna dozvola, objavljuju se na internet stranici organa lokalne uprave, kao i Ministarstva, što u konačnom znači potpuni monitoring tih procesa u svim lokalnim samoupravama, odnosno Ministarstvu, od strane svih zainteresovanih lica.

Takođe upućujemo na odredbe sledećih zakona:

- Zakon o zaštiti vazduha, član 42
- Zakon o zaštiti od buke u životnoj sredini, član 16 i 18
- Zakon o šumama, član, 16, 17 i 47
- Zakon o vodama, član 3, 30 i 31
- Zakon o zaštiti prirode, čl.50 i 51

XXI. PREPREKE U SPROVOĐENJU ČLANA 7

Opišite sve prepreke na koje nailazite u sprovođenju člana 7.

Odgovor:

U postupku izrade planskog dokumenta zainteresovanim korisnicima prostora data je mogućnost da podnose inicijative za planiranje određenih sadržaja na pojedinim lokalitetima, u formi zahtjeva Ministarstvu, kroz anketu korisnika prostora ili u toku održavanja javne rasprave.

Učešće javnosti pri izradi planskih dokumenata doprinosi kvalitetu dokumenata i, istovremeno, podizanju nivoa svijesti o značaju poslova uređenja prostora.

Učešće javnosti u procesu izrade planskih dokumenata sve je naglašenije. Građani postaju svjesni da svojim aktivnim učešćem na javnim raspravama, dajući primjedbe i iznoseći svoja mišljenja, postaju aktivni sudionici u procesu izrade planskih dokumenata, čime doprinose rješavanju pitanja od ličnog ali i javnog interesa.

Javne rasprave po državnim planskim dokumentima traju po 40 dana; oglašavaju se u štampanom mediju; vrši se uvid u nacrt plana sa strateškom procjenom; obezbjeđuje se uvid u elektronsku verziju plana putem web - sajta Ministarstva; održavaju se okrugli stolovi.

XXII. DALJE INFORMACIJE O PRAKTIČNOJ PRIMJENI ODREDBI ČLANA 7

Pružite dalje informacije o praktičnoj primjeni odredbi odredbi o učešću javnosti u odlukama o specifičnim aktivnostima iz člana 7.

Odgovor:

U skladu sa **Zakonom o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu**, na osnovu podnijetih zahtjeva, Agencija za zaštitu životne sredine je sprovela:

- tokom 2021, 7 postupaka strateške procjene uticaja na životnu sredinu (SEA);
- tokom 2022, 1 SEA postupak.
- tokom 2023. 1 SEA postupak
- do avgusta 2024, 3 SEA postupka

U postupku donošenja planova i programa nadležni organ za pripremu plana ili programa obezbjeđuje učešće javnosti na način što:

- objavljuje na web sajtu nacrt plana ili programa sa izvještajem o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu, sa pozivom za dostavljanje primjedbi, mišljenja i komentara.
- obavještava javnost i zainteresovanu javnost o načinu i rokovima uvida u sadržinu izvještaja o strateškoj procjeni i dostavljanju mišljenja, kao i vremenu i mjestu održavanja javne rasprave.
- Dostavljena mišljenja se uzimaju u obzir prilikom donošenja odluka u postupku strateške procjene, sa obrazloženjem o svim prihvaćenim ili neprihvaćenim mišljenjima.

Geoportal Uprave za nekretnine Crne Gore <https://geoportal.co.me/> omogućava pristup prostornim podacima iz nadležnosti Uprave i drugih subjekata.

Shodno Zakonu o planiranju prostora i izgradnji objekata uspostavljen je **Registar planske i tehničke dokumentacije**, na web adresi: <https://lamp.gov.me/> koji vodi Ministarstvo prostornog planiranja, urbanizma i državne imovine. Registar predstavlja jedinstvenu bazu podataka o važećoj planskoj dokumentaciji na teritoriji Crne Gore i tehničkoj dokumentaciji na osnovu koje se izdaje građevinska dozvola. Ovo web rješenje, kroz slobodan pristup Portalu ili kroz dodjeljivanje određenih korisničkih uloga,

omogućava zainteresovanoj javnosti uvid u objavljenu dokumentaciju. Implementacija rješenja omogućava jednostavnu pretragu po bilo kom kriterijumu (planskom dokumentu/investitoru, katastarskoj parceli, urbanističkoj parceli i sl.) i istovremeno predstavlja „biblioteku“ planova i projekata.

Slučaj „Rudnik Brskovo“

Vlada Crne Gore kao Koncedent i DOO „North Mining“- Podgorica kao Koncesionar (Koncesionar je kasnije promijenio naziv u DOO "Brskovo Mine"- Podgorica) su 10. decembra 2010. godine, zaključili Ugovor o koncesiji za detaljna geološka istraživanja i eksploataciju sulfidne polimetalne rude (Pb, Zn, Cu, FeS₂ i ostalih pratećih sulfida metala) na istražno-eksploatacionom prostoru bivšeg rudnika "Brskovo" kod Mojkovca na period od 30 godina.

Nakon prve javne rasprave o Nacrtu Detaljnog prostornog plana-DPP za prostor koncesionog područja za eksploataciju mineralnih sirovina – Brskovo i nacrtu izvještaja o Strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu, 2023.godine uslijedila je oštra reakcija dijela građana Mojkovca, kao i ekoloških i građanskih aktivista, prvenstveno zbog činjenice da je koncesionar izbjegao da navede opasnosti po zdravlje ljudi i životnu sredinu zbog dokazanog prisustva žive i ostalih teških metala u zemljištu.

Formirana je Građanska inicijativa "Zdravi Mojkovac", sa ciljem iskazivanja javnog mišljenja i stava građana kada je u pitanju realizacija ovog projekta. Građanska inicijativa je velikim brojem saopštenja za javnost ukazivala na posljedice ovog projekta i negativnom uticaju na zdravlje ljudi i životnu sredinu, ukoliko bi došlo do njegove realizacije. Istraživanja ukazuju da je tlo šireg pojasa i dalje zagađeno teškim metalima koji su posljedica nekadašnje aktivnosti rudnika Brskovo, koji je bio aktivan prije 30 godina.

Građanska inicijativa Zdravi Mojkovac se obratila i UNESCO-u povodom ovog slučaja, što je rezultiralo reakcijom UNESCO-a na posljednjem zasjedanju u Rijadu 2023.godine, gdje je zatraženo da država Crna Gora do decembra 2024.godine dostavi, između ostalog, i procjenu uticaja ovog projekta na Nacionalni park Durmitor.

Predstavnici NVO Ljepši Mojkovac i GI Zdravi Mojkovac bili su članovi državne komisije koju je formirala Vlada sa ciljem utvrđivanja činjenica i davanjem predloga da li je potrebno raskinuti ugovor sa koncesionarom. Komisija je predložila Vladi da raskine koncesioni ugovor. Vlada je nakon ovoga angažovala kredibilnu međunarodnu advokatsku kancelariju koja je izvršila detaljnu analizu dostupne dokumentacije i predložila da se koncesionaru dostave sve primjedbe i rok od 60 dana da te nepravilnosti ispravi. Kako koncesionar nije u predviđenom roku dostavio odgovor Vladi, Ugovor je zvanično po automatizmu raskinut 30. maja 2024. godine.

Na ovaj način Vlada Crne Gore je odgovornim upravljanjem pokazala da su zdravlje građana i njihovi interesi primarni cilj u vođenju politike zaštite životne sredine.

XXIII. WEBSITE ADRESE BITNE ZA SPROVOĐENJE ČLANA 7

Navedite relevantne web site adrese, ako ih ima:

Odgovor:

Vidjeti internet adrese navedene za član 6.

XXIV. NAPORI NA PROMOVISANJU UČEŠĆA JAVNOSTI U TOKU IZRADE PROPISA I PRAVILA KOJA IMAJU ZNAČAJAN UTICAJ NA ŽIVOTNU SREDINU SHODNO ČLANU 8

Opisati napore koji su uloženi u promovisanje efektivnog učešća javnosti u toku pripreme izvršnih propisa od strane organa javne vlasti i drugih opšte primjenjivih zakonski obavezujućih pravila koja mogu imati značajan uticaj na životnu sredinu, shodno članu 8. U mjeri u kojoj je to moguće, opišite transponovanje relevantnih definicija iz člana 2 i zahtjeva u pogledu nediskriminacije iz člana 3, stav 9.

Odgovor:

Upućujemo na odredbe člana 7, 67, 68 i 72 Zakona o životnoj sredini.

Uredbom o izboru predstavnika nevladinih organizacija u radna tijela organa državne uprave i sprovođenju javne rasprave u pripremi zakona i strategija obezbijeđeno je konsultovanje organa, organizacija, udruženja i pojedinaca (zainteresovana javnost) u početnoj fazi pripreme zakona i strategija. Ovom uredbom propisano je da konsultovanje zainteresovane javnosti ne može biti kraće od 15 dana, dok javna rasprava o tekstu nacrtu zakona, odnosno strategije traje od 20 do 40 dana. Javni poziv za učešće u postupku javne rasprave se objavljuje na internet stranici Ministarstva i Portalu E-uprave.

Ovom Uredbom je utvrđeno da prilikom sprovođenja javne rasprave, Ministarstvo vodi računa da prostorije u kojima se organizuje javna rasprava budu pristupačne licima sa invaliditetom. Ako se tekst nacrtu zakona, odnosno strategije koji je predmet javne rasprave neposredno odnosi na prava, obaveze i pravne interese lica sa poremećajima sluha i govora, odnosno lica sa oštećenim vidom, Ministarstvo će omogućiti da se javna rasprava sprovede uz upotrebu gestovnog govora, odnosno da tekst nacrtu zakona, odnosno strategije, bude dostupan u audiotonskom zapisu ili na Brajevom pismu.

Nakon završetka rasprave Ministarstvo sačinjava Izvještaj o javnoj raspravi, koji sadrži naročito podatke o predlozima i sugestijama koji su prihvaćeni i predlozima i sugestijama koji nijesu prihvaćeni, sa obrazloženjem razloga prihvatanja/odbijanja. Sastavni dio Izvještaja o javnoj raspravi čine izvještaj o konsultacijama sa zainteresovanom javnošću i izvještaj o međuresorskim konsultacijama, ako su obavljene tokom Javne rasprave. Izvještaj je javan. Takođe, ovom uredbom je uređen način i postupak ostvarivanja saradnje Ministarstava i drugih organa državne uprave i nevladinih organizacija, kao i kriterijumi i postupak izbora predstavnika nevladinih organizacija u radne grupe i druga tijela koja obrazuju organi državne uprave.

XXV. PREPREKE U SPROVOĐENJU ČLANA 8

Opišite sve prepreke na koje nailazite u sprovođenju člana 8.

Odgovor:

Relativno slaba zainteresovanost javnosti za učešće u proceduri pripreme propisa.

XXVI. DALJE INFORMACIJE O PRAKTIČNOJ PRIMJENI ODREDBI ČLANA 8

Pružite dalje informacije o praktičnoj primjeni odredbi o učešću javnosti u oblasti koja je obuhvaćena članom 8.

Odgovor:

Član 8 Arhuske konvencije predviđa da će ugovorne strane »nastojati« da promovišu efektivno učešće javnosti u postupku donošenja propisa koji mogu da imaju značajan uticaj na životnu sredinu. Iako odredba ne koristi imperativ u pogledu obaveze javnih vlasti, treba je tumačiti u prilog učešća javnosti. Pojam »propisi« treba široko tumačiti i on obuhvata kako zakone, tako i podzakonske akte koji mogu imati značajan uticaj na životnu sredinu. Mjere koje se preduzimaju u cilju omogućavanja učešća javnosti obuhvataju: utvrđivanje razumnih vremenskih okvira za različite faze odlučivanja, objavljivanje i stavljanje na drugi način javnosti na raspolaganje nacrtu akata i uključivanje javnosti u proces odlučivanja kroz javnu raspravu, bilo direktno ili putem konsultativnih zastupničkih tijela.

U cilju obezbjeđenja učešća javnosti i nevladinih organizacija u postupku pripreme zakona, strategija i drugih akata ovo Ministarstvo (kao i druga ministarstva) redovno:

- upućuje javni poziv nevladinim organizacijama za predlaganje kandidata u sastav radne grupe za izradu predloga zakona ili drugog podzakonskog akta;
- organizuje javne rasprave prilikom izrade zakona, strateških i planskih dokumenata i dr;
- objavljuje tekstove nacrtu propisa na internet stranicama Ministarstva, Portalu e-Uprave i Arhus centara, sa pozivom za dostavljanje primjedbi, komentara i sugestija.

U cilju obezbjeđenja učešća javnosti i nevladinih organizacija u postupku pripreme zakona, strategija i drugih akata iz oblasti životne sredine tokom **2021.** Ministarstvo objavilo je 4 javna poziva NVO-ima za predlaganje kandidata za učešće u izradi Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti prirode, Nacrtu Zakona o izmjenama i dopunama zakona o biocidnim proizvodima, izmjene i dopune Uredbe o aktivnostima odnosno djelatnostima koje emituju gasove sa efektom staklene bašte za koje se izdaje dozvola za emisiju gasova sa efektom staklene baste, za člana/icu komisije za raspodjelu sredstava nevladinim organizacijama u cilju sprovođenja edukativnih kampanja o bezbjednom upravljanju dugotrajnim organskim zagađujućim supstancama (Pops) u Crnoj Gori. Takođe je organizovana i javna rasprava za Nacrt zakona o izmjenama i dopunama Zakona o biocidnim proizvodima i za Nacrt strategije upravljanja kvalitetom vazduha za period 2021-2029. godina, sa akcionim planom za period 2021-2022. godina

Tokom **2022.** Ministarstvo je objavilo 2 javna poziva za NVO za predlaganje kandidata u sastav radne grupe, i to za izradu: Predloga zakona o zaštiti od negativnog uticaja klimatskih promjena i za izradu Nacrtu strategije upravljanja hemikalijama 2024-2026. Kancelarija za održivi razvoj objavila je Javni poziv za predlaganje predstavnika/ica nevladinih organizacija u Nacionalni savjet za održivi razvoj.

U aprilu. 2022. godine, Ministarstvo je formiralo radnu grupu za praćenje realizacije aktivnosti vezanih za upravljanje Ulcinjskom solanom definisanih Akcionim planom za ispunjavanje završnih mjerila za Poglavlje 27- životna sredina i klimatske promjene. Među članovima radne grupe su i 2 predstavnika NVO. Organizovana je i Javna rasprava o Nacrtu Studije revizije za Nacionalni park „Biogradska gora“

U 2023. godini je sprovedena javna rasprava i održani sastanci sa zainteresovanim stranama za sledeće propise iz oblasti životne sredine: Nacionalnu strategiju upravljanja hemikalijama 2024-2026, Nacrt zakona o zaštiti prirode i Nacrt zakona o zaštiti od negativnih uticaja klimatskih promjena i zaštiti ozonskog omotača. Tokom ove godine, objavljeno je 9 javnih poziva/konkursa za predstavnike NVO iz oblasti životne sredine I

to: Javni poziv za predlaganje predstavnika nevladine organizacije za člana/icu komisije za raspodjelu sredstava nevladinim organizacijama u cilju sprovođenja edukativnih kampanja o opasnostima izlaganja živi i živinim jedinjenjima, Javni konkurs za finansiranje projekata nevladinih organizacija na temu proširena odgovornost proizvođača posebnih vrsta otpada, Javni konkurs za finansiranje projekata nevladinih organizacija na temu odbacivanja otpada na nepropisnim mjestima, Javni konkurs za finansiranje projekata nevladinih organizacija o načinu produžavanja vijeka trajanja sanitarnih deponija, Javni poziv nevladinim organizacijama za predlaganje dva predstavnika/ce za člana/cu u Sektorskoj radnoj grupi za praćenje pripreme Operativnog programa iz oblasti životne sredine za period 2024 -2027, Javni poziv zainteresovanim nevladinim organizacijama za konsultovanje u cilju pripreme sektorske analize radi utvrđivanja prioriternih oblasti od javnog interesa i potrebnih sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija za 2024. godinu u oblasti zaštite vazduha, Javni poziv za predlaganje predstavnika nevladine organizacije u Radnoj grupi za izradu Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o upravljanju komunalnim otpadnim vodama, Javni poziv za predlaganje predstavnika nevladine organizacije u Radnoj grupi za izradu Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o regionalnom vodosnabijevanju Crnogorskog primorja, Javni poziv za predlaganje predstavnika NVO za člana komisije za raspodjelu finansijskih sredstava na javnim konkursima koji se odnose na oblast upravljanja otpadom.

U periodu **januar - septembar 2024.godine** Ministarstvo je objavilo 9 javnih poziva NVO-ima za predlaganje kandidata za učešće u izradi propisa iz oblasti životne sredine I to za: 6 uredbi iz oblasti upravljanja otpadom; Nacionalne strategije biodiverziteta sa akcionim planom; Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o nacionalnim parkovima; Nacrta zakona o izmjenama i dopunama Zakona o hemikalijama. Objavljene su i konsultacije zainteresovanih nevladinih organizacija u cilju pripreme Sektorske analize za utvrđivanje predloga prioriternih oblasti od javnog interesa i potrebnih sredstava za finansiranje programa i projekata nevladinih organizacija iz Budžeta u 2025.godini, javne konsultacije za izradu Nacrta zakona o izmjenama i dopunama Zakona o hemikalijama, Javni poziv NVO za rad u Koordinacionom tijelu za unaprijeđenje upravljanja zaštićenim područjima Crne Gore; Javni poziv za predlaganje predstavnika nevladine organizacije za člana komisije za raspodjelu finansijskih sredstava na javnim konkursima koji se odnose na oblast upravljanja otpadom, javne konsultacije za izradu V Nacionalnog izvještaja o sprovođenju Arhuske Konvencije I javni poziv nevladinim organizacijama za učešće u izradi ovog Nacionalnog izvještaja. Takođe je organizovana javna rasprava za Nacrt zakona o zaštiti od negativnih uticaja klimatskih promjena i zaštiti ozonskog omotača ,Javna rasprava o Nacrtu Nacionalnog plana Crne Gore za prilagođavanje na klimatske promjene.

Učešće javnosti obezbijeđeno je i u postupku proglašavanja zaštićenih prirodnih dobara, na način što se organizuju javne rasprave za Predlog akta o proglašenju nekog područja zaštićenim i studije zaštite za zaštićeno prirodno dobro, planove upravljanja zaštićenim područjima .

Tako je tokom 2022.godine organizovana javna rasprava za tri Predloga Planova upravljanja za morska zaštićena područja (Platamuni, Katič i Stari Ulcinj), radi transparentnosti i bolje uključenosti zainteresovanih strana.

Tokom 2024 godine organizovana je Javna rasprava o Nacrtu studije zaštite i Nacrtu odluka o proglašavanju spomenika prirode „Sopot“ i „Dražin vrt“; Javna rasprava o Nacrtima studije revizije i Nacrtima odluka o proglašavanju kategorije, granica, statusa i režima zaštite Spomenika prirode "Plaža Pećin" i Spomenika prirode "Ratac sa Žukotrlicom".

U julu 2024. godine, Ministarstvo je formiralo Koordinacioni tim za unapređenje upravljanja zaštićenim područjima Crne Gore. Koordinaciono tijelo ima za zadatak da podstiče saradnju među upravljačima zaštićenih područja, dijeli informacije od značaja za unapređenje upravljanja zaštićenim područjima, kao i da pruža stručnu podršku u pripremi i implementaciji aktivnosti upravljača zaštićenih područja. Članovi tima su predstavnici NVO Green Home i Asocijacije Parkovi Dinarida: mreža zaštićenih područja Dinarida.

XXVII. WEBSITE ADRESE BITNE ZA SPROVOĐENJE ČLANA 8

Navedite relevantne web site adrese, ako ih ima:

Odgovor:

Ministarstvo ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera: <https://www.gov.me/mers>
Agencija za zaštitu životne sredine: <http://www.epa.org.me/>
Skupština Crne Gore: <http://www.skupstina.me/>
Službeni list Crne Gore: <http://www.slistcg.me>
<https://www.euprava.me/eparticipacija/lista-javnih-rasprava>,
<http://www.epa.org.me/index.php/dokumenti/izdate-dozvole>
<http://www.epa.org.me/index.php/dokumenti/>
<http://www.epa.org.me/index.php/dokumenti/izvjestaji-2>
<http://www.ozon.org.me/category/arhus-info-centar/javne-rasprave/>

XXVIII. ZAKONSKE, REGULATORNE I DRUGE MJERE ZA SPROVOĐENJE ODREDBI O PRISTUPU PRAVOSUĐU IZ ČLANA 9

Navedite zakonodavne, regulatorne i druge mjere za realizaciju odredbi o pristupu pravosuđu iz člana 9.

Odgovor:

Transpozicija odredaba o pristupu pravosuđu iz člana 9 Arhuske konvencije obezbjeđuje se kroz veći broj propisa u CG i to:

- Ustav Crne Gore (Sl. List CG br. 01/07, 38/13)
- Zakon o Državnom tužilaštvu („Sl. list Crne Gore“, br. 11/15, 42/15...76/20, 59/21, 54/24)
- Zakon o Specijalnom državnom tužilaštvu („Sl. list Crne Gore“, broj 10/15, 53/16, 54/24)
- Krivični zakonik Crne Gore („Sl list RCG br.70/03,13/04,47/06 i "Sl. list CG", br. 40/08, 25/10...49/18, 3/20, 144/21, 145/21, 110/23)

- Zakonik o krivičnom postupku ("Sl. list CG", br.57 /09, 49/10 ...58/15,28/18,116/20, 145/21, 54/24)
- Zakon o odgovornosti pravnih lica za krivična djela ("Sl.list RCG", br.2/07,13/07, „Sl.list CG“, br. 73/10,30/12, 39/16)
- Zakon o prekršajima ("Sl. list Crne Gore", br. 01/11, 06/11, 39/11,32/14, 43/17, 51/17)
- Zakon o parničnom postupku ("Sl list RCG" br. 22/04, 28/05, 76/06, „Sl.list CG“, br.48/15... 42/19,76/20, 108/21)
- Zakonom o Ustavnom sudu Crne Gore ("Sl list CG"br. 11/15,55/19)
- Zakonom o sudovima ("Sl list CG"br. 11/15,76/20, 54/24)
- Zakon o inspekcijском nadzoru ("Sl list RCG"br. 39/03, „Sl.list CG“, br. 76/09,57/11, 18/14, 11/15,52/16)
- Zakon o slobodnom pristupu informacijama („Sl.list CG“, br. 44/12,30/17),
- Zakon o upravnom postupku („Sl.list CG“, br. 56/14,20/15,40/16,37/17)
- Zakonom o upravnom sporu („Sl.list CG“, br. 54/16)
- Zakon o državnoj upravi ("Sl.list CG", br .78/18, 70/21, 52/22)
- Zakon o lokalnoj samoupravi („SL.list CG“, br. 2/18, 34/19, 38/20, 50/22, 84/22)
- Zakon o državnim službenicima i namještenicima ("Sl. list CG", br. 2/18, 34/19, 8/21, 37/22)
- Zakon o zabrani diskriminacije ("Sl. list Crne Gore", br. 46/10, 40/11, 18/14,42/17)
- Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom ("Sl. list CG", br. 35/15, 44/15)
- Zakon o životnoj sredini („Sl. list CG“ broj 52/16,73/19)
- Zakon o procjeni uticaja na životnu sredinu („Sl.list CG“, br. 75/18)
- Zakon o industrijskim emisijama („Sl.list CG“, br. 17/19, 3/23, 34/24)
- Zakon o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu („Sl.list RCG“, br. 80/05, „Sl.list CG“, br. 59/11,52/16)
- Zakon o zaštiti prirode ("Sl.list CG", broj 54/16,18/19),
- Zakon o genetički modificovanim organizmima ("Sl. list Crne Gore", br. 22/08),
- Zakon o upravljanju otpadom ("Sl. list CG", broj 34/24)
- Zakon o zaštiti vazduha ("Sl.list CG", br. 25/10, 43/15,73/19),
- Zakon o tajnosti podataka ("Sl. list CG", br. 14/08, 76/09... 48/15,74/20)
- Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći ("Sl.list CG", br. 20/11, 20/15).

Objasnite kako se sprovodi svaki stav člana 9. Opišite transponovanje odgovarajućih definicija iz člana 2 i zahtjev u pogledu nediskriminacije iz člana 3, stav 9.

Odgovor:

Upućujemo na odredbe čl. 8, 20 i 23 Ustava Crne Gore; čl. 1 i 2 Zakona o zabrani diskriminacije; član 73 Zakona o životnoj sredini; čl. 20 i 24 Zakona o slobodnom pristupu informacijama.

Takođe opišite, naročito:

(a) u vezi sa stavom 1, mjere koje su preduzete kako bi se osiguralo da:

(i)svako lice koje smatra da njegov zahtjev za dobijanje informacija iz člana 4 nije tretiran u skladu sa odredbama tog člana ima pristup proceduri preispitivanja pred sudom ili drugim nezavisnim i nepristrasnim tijelom ustanovljenim zakonom;

Odgovor:

Shodno **Zakonu o slobodnom pristupu informacijama** u članu 34 definisano je da protiv akta organa vlasti o zahtjevu za pristup informaciji, podnosilac zahtjeva i drugo

zainteresovano lice može izjaviti žalbu nezavisnom nadzornom organu nadležnom za zaštitu podataka o ličnosti i pristup informacijama - Agenciji za zaštitu podataka o ličnosti i pristup informacijama. Agencija je dužna da po žalbi na akt o zahtjevu za pristup informaciji donese rješenje i dostavi ga podnosiocu žalbe, u roku od 15 dana od dana podnošenja žalbe.

U članu 44 ovog zakona propisano je da podnosilac zahtjeva za pristup informaciji i drugo zainteresovano lice ima pravo na sudsku zaštitu u upravnom sporu, i da je postupak po tužbi u vezi sa pristupom informacijama hitan. Dakle, protiv konačnog rješenja po zahtjevu za pristup informaciji može se tužbom pokrenuti upravni spor, a postupak po tužbi je hitan. Ovim članom je omogućena dalja zaštita osnovnih prava i sloboda i ta zaštita istovremeno je i zaštita javnog interesa, zaštitna prava građana i zaštita načela istine.

U pogledu mogućnosti upotrebe žalbe u pravnom postupku **Zakonom o upravnom postupku** članom 119 propisano je da protiv rješenja donijetog u prvom stepenu ili kad rješenje nije donijeto u zakonom propisanom roku, stranka ima pravo na žalbu, osim ako žalba zakonom nije dozvoljena. Žalba je redovno pravno sredstvo koje inicira drugostepeni upravni postupak kao postupak kontrole rada prvostepenog organa. Bez žalbe nema ovog vida kontrole, jer se drugostepeni postupak ne može pokrenuti niti voditi po službenoj dužnosti.

Zakonom o upravnom sporu propisano je da je tužilac fizičko ili pravno lice, koje smatra da mu je upravnim aktom ili drugom upravnom aktivnošću povrijeđeno neko pravo ili pravni interes (član 10 stav 1). Takođe je utvrđeno da se upravni spor može pokrenuti protiv upravnog akta koji je donijet u drugom stepenu kao i protiv prvostepenog upravnog akta protiv kojeg nije dozvoljena žalba ili prigovor u upravnom postupku, kao i protiv druge upravne aktivnosti kad je to zakonom propisano (član 12 stav 1) i da se upravni spor pokreće tužbom (član 16 stav 1).

(ii) u slučajevima kada je obezbijeđeno pravo preispitivanja pred sudom, takvo lice ima mogućnost pokretanja besplatne ili jeftine, zakonski ustanovljene ubrzane procedure ponovnog razmatranja od strane organa javne vlasti ili nezavisnog i nepristrasnog tijela, osim suda;

Odgovor:

Zakonom o slobodnom pristupu informacijama u članu 31 propisano je da organ vlasti dužan, po zahtjevu za pristup informaciji, donijeti rješenje i dostaviti ga podnosiocu zahtjeva u roku od 15 dana od dana podnošenja zahtjeva. Izuzetno, u slučaju kada je to potrebno radi zaštite života ili slobode lica, organ vlasti dužan je rješenje donijeti i dostaviti ga podnosiocu zahtjeva odmah, a najkasnije u roku od 48 časova od podnošenja zahtjeva.

Ako je obim traženih informacija veliki, ako se traži pristup informaciji koja sadrži podatak koji je označen stepenom tajnosti, ili ako pronalaženje tražene informacije zahtijeva pretraživanje velikog broja dokumenata, tako da bi pristup informaciji u propisanom roku nerazumno omeo redovno poslovanje organa vlasti, rok za donošenje i dostavljanje rješenja može se produžiti za 8 dana.

Takođe je članom 32 propisano da je organ vlasti dužan da izvrši rješenje kojim se dozvoljava pristup informaciji u roku od tri dana od dana dostavljanja rješenja podnosiocu zahtjeva, odnosno u roku od pet dana od dana kada je podnosilac zahtjeva dostavio dokaz o uplati troškova postupka, ako su oni rješenjem određeni.

Shodno Zakonu o slobodnom pristupu informacijama na zahtjev za pristup informaciji ne plaća se taksa, a podnosilac zahtjeva snosi samo stvarne troškove organa vlasti koji se odnose na kopiranje, skeniranje i dostavljanje tražene informacije, što je uređeno Uredbom o naknadi troškova u postupku za pristup informacijama ("Sl.list CG" br. 66/16). Ako je podnosilac zahtjeva lice sa invaliditetom i lice u stanju socijalne potrebe, troškove postupka za pristup informaciji snosi organ vlasti.

Zakonom o upravnom postupku, u članu 8 stav 1, utvrđeno je da je javnopravni organ dužan da omogućiti stranci i drugim učesnicima u upravnom postupku da što lakše i efikasnije ostvare i zaštite svoja prava i pravne interese, vodeći računa da ostvarivanje njihovih prava i pravnih interesa ne bude na štetu prava i pravnih interesa drugih lica, niti u suprotnosti sa javnim interesom; da se upravni postupak mora voditi bez odugovlačenja i sa što manje troškova, ali tako da se pravilno i potpuno utvrde sve činjenice i okolnosti bitne za uspješno i potpuno ostvarivanje i zaštitu prava i pravnih interesa stranaka, odnosno drugih učesnika u postupku (član 10). Odredbama člana 110 definisano je da organ koji vodi postupak može osloboditi stranku od plaćanja troškova u cjelini ili djelimično, ako nađe da ih ne može podnijeti bez štete po svoje nužno izdržavanje, odnosno po nužno izdržavanje svoje porodice. Strani državljani oslobodiće se od plaćanja troškova kada je to predviđeno međunarodnim ugovorom, a ako takvog ugovora nema, pod uslovom uzajamnosti.

Prije donošenja rješenja, organ koji vodi postupak dužan je, da obavijesti stranku o rezultatima ispitnog postupka, o čemu stranka ima pravo da se izjasni (član 111). Rok za donošenje i dostavljanje rješenja u upravnom postupku je 30 dana od dana pokretanja postupka, ukoliko posebnim zakonom nije drukčije propisano (član 114). Kad je upravni postupak pokrenut na zahtjev stranke, a javnopravni organ ne donese i ne dostavi stranci rješenje u propisanom ili produženom roku, smatraće se da je zahtjev usvojen, ako je to propisano posebnim zakonom. U ovom slučaju stranka ima pravo da od prvostepenog ili drugostepenog javnopravnog organa traži potvrdu da je njen zahtjev usvojen. Potvrda mora da sadrži sve elemente rješenja kojim se usvaja zahtjev stranke.

(iii) konačne odluke shodno ovom stavu budu obavezujuće za organ javne vlasti koji posjeduje informacije i da su razlozi navedeni u pismenoj formi, barem kada se odbija dostupnost informacija;

Odgovor:

Zakonom o slobodnom pristupu informacijama u članu 30 stav 5 definisano je da rješenje kojim se odbija zahtjev za pristup informaciji, odnosno ponovnu upotrebu informacija sadrži detaljno obrazloženje razloga zbog kojih se ne dozvoljava pristup traženoj informaciji, odnosno ponovna upotreba informacija. Odredbama člana 38 ovog zakona je utvrđeno da je Agencija dužna da po žalbi na akt o zahtjevu za pristup informaciji donese rješenje i dostavi ga podnosiocu žalbe, u roku od 15 dana od dana podnošenja žalbe.

(b) mjere koje su preduzete kako bi se osiguralo da u okviru nacionalnog zakonodavstva, pripadnici zainteresovane javnosti koji ispunjavaju kriterijume iz stava 2 imaju pristup proceduri preispitivanja pred sudom i/ili drugim nezavisnim i nepristrasnim, zakonski ustanovljenim tijelom, u cilju pobijanja materijalne i procesne zakonitosti bilo koje odluke, činjenja ili nečinjenja prema odredbama člana 6;

Odgovor:

Zakonom o upravnom sporu propisano je da se upravni spor može pokrenuti protiv upravnog akta koji je donijet u drugom stepenu i protiv prvostepenog upravnog akta protiv kojeg nije dozvoljena žalba ili prigovor u upravnom postupku, kao i protiv druge upravne aktivnosti kad je to zakonom propisano, te da se upravni spor pokreće tužbom pred Upravnim sudom (čl. 12 i 16).

Shodno članu 44 **Zakona o slobodnom pristupu informacijama** propisano je da podnosilac zahtjeva za pristup informaciji i drugo zainteresovano lice ima pravo na sudsku zaštitu u upravnom sporu, i da je postupak po tužbi u vezi sa pristupom informacijama hitan.

Zakonom o prekršajima, u članu 107 propisano je da prekršajni postupak u prvom stepenu vodi sudija pojedinac, a u drugostepenom postupku sud odlučuje u vijeću sastavljenom od troje sudija. Ovim zakonom je utvrđeno da se prekršajni postupak može pokrenuti na osnovu zahtjeva ovlašćenog organa (organi državne uprave, organi lokalne uprave, ovlašćeni inspektori i drugi subjekti koji vrše javna ovlašćenja, kao i državni tužilac), oštećenog ili okrivljenog (član 111).

Zakonom o životnoj sredini je propisana zaštita svih segmenata životne sredine uključujući i pravo na sudsku zaštitu u ovoj oblasti. Tako je članom 5 tačka 13) ovog Zakona kao jedan od osnovnih principa zaštite životne sredine utvrđen princip zaštite prava na zdravu životnu sredinu i pristupa pravosuđu: građanin ili grupe građana, njihova udruženja, profesionalne ili druge organizacije, imaju mogućnost uticaja prilikom odlučivanja o pitanjima od značaja za životnu sredinu i na pravnu zaštitu kod nadležnih organa i pred sudom. Dalje je odredbama člana 73 ovog zakona propisano da „Zainteresovana javnost u postupku odlučivanja u pitanjima životne sredine ima pravo da pokrene postupak preispitivanja odluke pred nadležnim organima, odnosno sudom u skladu sa zakonom. Zainteresovana javnost ima pravo podnošenja žalbe protiv odluke nadležnog organa za poslove zaštite životne sredine, odnosno pravo podnošenja tužbe nadležnom sudu u skladu sa posebnim propisima.

Zakonom o procjeni uticaja na životnu sredinu pravo na žalbu regulisano je odredbama člana 14,16 i 24 ovog zakona.

Zakonom o industrijskim emisijama – pravo na žalbu uređeno je odredbama člana 16 ovog zakona.

Zakonom o genetički modificovanim organizmima pravo na žalbu uređeno je odredbama člana 5 ovog zakona. Naime, protiv prvostepenog rješenja organa uprave nadležnog za poslove zaštite životne sredine u oblasti GMO žalba se može izjaviti ministarstvu nadležnom za poslove zaštite životne sredine (član 5 stav 3 u vezi sa članom 10 stav 1 alineja 6).

(c) u vezi sa stavom 3, mjere koje su preduzete kako bi se osiguralo da u slučajevima kada ispunjavaju eventualne kriterijume utvđene nacionalnim

zakonodavstvom, pripadnici javnosti imaju pristup upravnim ili sudskim postupcima u cilju pobijanja činjenja ili nečinjenja od strane fizičkih lica i organa javne vlasti koja su u suprotnosti sa odredbama njihovog nacionalnog zakonodavstva koje se odnose na životnu sredinu;

Odgovor:

U pravnom sistemu Crne Gore svakom pojedincu ili pravnom licu obezbjeđena je sudska ili upravna zaštita u postupcima u kojima se odlučuje o njihovim pravima i obavezama. Postupci koji se vode pred sudovima, uređeni su nizom propisa u oblasti sudske zaštite. Takođe je propisana i obaveza sudova da postupaju zakonito objektivno i blagovremeno kada odlučuju u pravnim stvarima za koje su nadležni, što je utvrđeno Zakonom o sudovima, kojima je propisano da svako ima pravo da se obrati sudu radi ostvarivanja svojih prava i da su svi jednaki pred sudom (član 3); da je rad suda javan, izuzev u slučajevima predviđenim zakonom (član 4); da svako ima pravo na nepristrasno suđenje u razumnom roku (član 5).

Pored odgovornosti fizičkih lica u crnogorskom nacionalnom zakonodavstvu Zakonom o odgovornosti pravnih lica za krivična djela utvrđena je i odgovornost pravnih lica za počinjeno krivično djelo i to po principu objektivne odgovornosti.

Tako je u okviru nadležnosti ovog Ministarstva utvrđeno da po žalbi podnesenoj protiv rješenja koje je u prvostepenom upravnom postupku donijela Agencija za zaštitu i životne sredine i Uprava za inspekcijske poslove-Odsjek za ekološku inspekciju odlučuje ovo Ministarstvo.

Samo zakonom može se propisati da u pojedinim upravnim stvarima žalba nije dopuštena i to, ako je na drugi način obezbjeđena zaštita prava i pravnih interesa stranke, odnosno zaštita zakonitosti. Protiv rješenja donešenog u drugom stepenu žalba nije dopuštena.

Zakonom o upravnom sporu propisano je da se upravni spor može pokrenuti protiv upravnog akta koji je donijet u drugom stepenu i protiv prvostepenog upravnog akta protiv kojeg nije dozvoljena žalba ili prigovor u upravnom postupku, kao i protiv druge upravne aktivnosti kad je to zakonom propisano, te da se upravni spor pokreće tužbom pred Upravnim sudom (čl. 12 i 16). To znači da ovaj zakon u sistem upravno sudske zaštite uvodi, pored upravnih stvari i druge pravne stvari, čime u potpunosti učvršćuje sistem generalne sudske zaštite protiv svih akata uprave.

Značajnu ulogu u pomaganju javnosti u ostvarivanju pravne zaštite u pitanjima životne sredine ima i **Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore (Ombudsman).**

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore je nezavisna i samostalna institucija, čiji je zadatak da preduzima mjere za zaštitu ljudskih prava i sloboda, kad su povrijeđena aktom, radnjom ili nepostupanjem državnih organa, organa državne uprave, organa lokalne samouprave i lokalne uprave, javnih službi i drugih nosilaca javnih ovlašćenja, kao i mjere za sprječavanje mučenja i drugih oblika nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja i kažnjavanja i mjere za zaštitu od diskriminacije.

U godišnjem izvještaju za 2023.godinu Zaštitnik ljudskih prava i sloboda konstatuje da ozbiljne prijetnje po životnu sredinu i dalje ostaju nelegalna skladišta, sanitarna skladišta, kojima se ne upravlja po standardima i kriterijumima, opasni otpad, bacanje industrijskog otpada bez kriterijuma i standarda.; Jako je važno raditi na hitnom rješavanju nedostatka dovoljnog administrativnog kapaciteta na centralnom i lokalnom

nivou i u inspekcijskim organima, nedovoljne međuinstitucionalne koordinacije i nedostatka održivog finansijskog okvira; Kod utvrđivanja i saniranja zagađenja životne sredine bitnu ulogu imaju nadležne inspekcije, zato je važno ukazati na značaj i svrsishodnost preventivne uloge inspekcijskih organa u postupku procjene uticaja na životnu sredinu, preduzimanju mjera u skladu sa zakonskim ovlašćenjima, a naročito mjera odgovornosti; Javno učešće u procesu donošenja odluka se odvija, ali zahtijeva i dalje poboljšanje. Iako su uočeni pomaci u poštovanju tri proceduralna principa prava životne sredine, principa učešća javnosti u donošenju odluka, pristupa informacijama o životnoj sredini i principa pristupa pravdi, institucije i dalje imaju posla na planu implementacije standarda zaštite životne sredine; Potrebno je imati što više javnih rasprava o životnoj sredini i ekološkim problemima; Napredak ka ekološkoj demokratiji predstavlja aktiviranje civilnog društva; Promocija, vaspitanje i integracija prava životne sredine u nastavne planove i programe je pitanje koje treba posebno obuhvatiti.

- (d) u vezi sa stavom 4, mjere koje su preduzete kako bi se osiguralo da:**
(i) procedure iz stava 1, 2 i 3 obezbjeđuju adekvatnu i efektivnu pravnu zaštitu;
(ii) te procedure ispunjavaju i druge zahtjeve iz ovog stava;

Odgovor:

Ustavom Crne Gore u članu 32 propisano je da svako ima pravo na pravično i javno suđenje u razumnom roku pred nezavisnim, nepristrasnim i zakonom ustanovljenim sudom. Odredbama člana 120 definisano je da je rasprava pred sudom javna i presude se izriču javno kao i da sud izuzetno, može isključiti javnost sa rasprave ili njenog dijela. U pogledu mogućnosti upotrebe žalbe u upravnom postupku **Zakonom o upravnom postupku** članom 119 propisano je da protiv rješenja donijetog u prvom stepenu ili kad rješenje nije donijeto u zakonom propisanom roku, stranka ima pravo na žalbu, osim ako žalba zakonom nije dozvoljena. Rješenje po žalbi mora se donijeti i dostaviti stranci što prije, a najkasnije u roku od 45 dana od dana prijema žalbe, ako posebnim zakonom nije propisan kraći rok (član 130).

Takođe upućujemo na odredbe člana 375 i 378 Zakonika o krivičnom postupku i odredbe člana 47 Zakona o prekršajima.

- (e) u vezi sa stavom 5, mjere koje su preduzete kako bi se osiguralo da su javnosti dostupne informacije o mogućnosti pokretanja upravnih i sudskih postupaka za preispitivanje.**

Odgovor:

Ustavom Crne Gore u članu 21 utvrđeno je da svako ima pravo na pravnu pomoć, te da pravnu pomoć pruža advokatura, kao nezavisna i samostalna profesija, i druge službe. Pravna pomoć može biti besplatna, u skladu sa zakonom.

Zakonom o besplatnoj pravnoj pomoći odredbama člana 1 propisano je da se radi ostvarivanja prava na pravično suđenje fizičkom licu koje prema svom imovnom stanju nije u mogućnosti da ostvari pravo na sudsku zaštitu bez štete po nužno izdržavanje sebe i svoje porodice obezbjeđuje besplatna pravna pomoć, u skladu sa ovim zakonom. Besplatna pravna pomoć podrazumijeva obezbjeđivanje potrebnih sredstava za potpuno ili djelimično pokrivanje troškova pravnog savjetovanja, sastavljanja pismena, zastupanja u postupku pred sudom, Državnim tužilaštvom i Ustavnim sudom Crne Gore i u postupku za vansudsko rješavanje sporova, kao oslobađanje od plaćanja troškova

sudskog postupka (član 2).

Odredbe o pravnoj pomoći sadržane su i u više zakona, koji regulišu samo pojedine vidove pravne pomoći. Tako je odredbama člana 28 Zakona o lokalnoj samoupravi utvrđeno da opština, između ostalog, vrši i poslove organizovanja i obavljanja poslova pružanja pravne pomoći građanima.

Zakonom o prekršajima u članu 103 je utvrđeno da okrivljeno ili drugo lice koje učestvuje u postupku, a iz neznanja bi moglo da propusti neku radnju ili da zbog toga ne koristi svoja prava, sud će poučiti o pravima koja mu po ovom zakonu pripadaju, kao i o posljedicama propuštanja radnje.

Takođe je Zakonom o upravnom postupku u članu 8 propisano da neznanje ili neukost stranke, odnosno drugog učesnika u upravnom postupku ne može biti na štetu zaštite njihovih prava i pravnih interesa.

Zakonom o životnoj sredini, odredbama člana 72, utvrđeno je da organi državne uprave, organi uprave i organi lokalne uprave nadležni za poslove zaštite životne sredine, dužni su da blagovremeno obavještavaju javnost i zainteresovanu javnost o postupcima odlučivanja u pitanjima životne sredine koja se odnose na: stratešku procjenu uticaja planova i programa na životnu sredinu; procjenu uticaja na životnu sredinu; postupak izdavanja dozvole za integrisano sprječavanje i kontrolu zagađivanja kroz odobravanje rada novih, odnosno postojećih postrojenja; strategije, planove, programe i ostala dokumenta iz oblasti zaštite životne sredine; druga pitanja iz oblasti životne sredine u skladu sa posebnim propisima. Dalje, odredbama člana 73 ovog zakona utvrđeno je da zainteresovana javnost u postupku odlučivanja u pitanjima životne sredine ima pravo da pokrene postupak preispitivanja odluke pred nadležnim organima, odnosno sudom u skladu sa zakonom. Zainteresovana javnost ima pravo podnošenja žalbe protiv odluke nadležnog organa za poslove zaštite životne sredine, odnosno pravo podnošenja tužbe nadležnom sudu u skladu sa posebnim propisima.

XXIX. PREPREKE U SPROVOĐENJU ČLANA 9

Opišite sve prepreke na koje nailazite u sprovođenju bilo kojeg od stavova člana 9.

Odgovor:

U sprovođenju efikasne kaznene politike u oblasti životne sredine Crna Gora dijeli iste probleme koje imaju i zemlje u okruženju, a slični problemi, istina u manjoj mjeri javljaju i u mnogo razvijenim zemljama.

Faktori koji utiču na mali broj pravosnažnih presuda iz oblasti životne sredine su prevashodno činjenica što pojedine norme koje se odnose na ova krivična djela nijesu precizne, tako da se različito tumače norme kao što su:

- "zagađivanje u većoj mjeri i širem prostoru";
- "opasnost za život i zdravlje ljudi";
- "uništavanje biljnog i životinjskog svijeta u većim razmjerama".

U tom smislu, izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika iz 2013. usaglašene su odredbe u ovoj oblasti sa pravom Evropske unije - Direktivom 2008/99/EK o zaštiti životne sredine kroz krivično zakonodavstvo. Tada su uvedena krivična djela -zagađenje životne sredine otpadom i oštećenje ozonskog omotača – čl. 303a i 303b), a posebno je značajno što je pravni standard „u većem obimu ili na većem, odnosno širem prostoru” zadržan samo za dva krivična djela (čl. 307 i 308), dok su odgovarajuće norme sada jasnije i preciznije (koriste pravni standard „znatna šteta”, a jedan broj normi je pretrpio značajnije izmjene). Takođe, kvalifikovani oblici najtežih krivičnih djela zapriječeni su dugotrajnijim zakonskim kaznama. Ilustrativan primjer je novi čl. 303 koji sada u stavu 1

na drugačiji način reguliše osnovni oblik krivičnog djela zagađenje životne sredine precizirajući da će se kazniti zatvorskom kaznom do tri godine: „ko kršeći propise o zaštiti, čuvanju i unapređenju životne sredine ispusti, unese ili odloži određenu količinu materije ili jonizujućeg zračenja u vazduh, vodu ili zemljište kojom izazove opasnost za život, tijelo ili zdravlje ljudi ili opasnost od nastupanja znatne štete u odnosu na kvalitet vazduha, vode ili zemljišta ili za životinjski ili biljni svijet”. Predviđeni su i kvalifikovani oblici krivičnog djela, ako je nastupila teška tjelesna povreda ili teško narušavanje zdravlja jednog ili više lica, kao i ako je nastupila smrt jednog ili više lica, koji su zapriječeni kaznama zatvora u trajanju od dvije do deset, odnosno tri do dvanaest godina.

Izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika iz 2023.godine, radi pravne zaštite životne sredine i uređenja prostora propisana su nova krivična djela i to: „uništavanje gljiva” (član 308a), „neovlašćena eksploatacija i oštećenje pri eksploataciji rječnog nanosa” (član 308b), „obučavanje životinja za borbe i organizovanje borbi životinja” (član 309a), „unošenje i širenje invazivne strane vrste” (član 312a), dok je „pustošenje šuma” (član 323) izmijenjen u pogledu visine kazne i oduzimanja predmeta upotrijebljenih za izvršenje navedenog krivičnog djela, a „šumska krađa” (član 324) dopunjen na način da se predmeti upotrijebljeni za izvršenje tog krivičnog djela oduzimaju.

U Crnoj Gori, kao i regionu Balkana, ekološki kriminal poprima različite oblike, predstavljajući značajnu prijetnju prirodnim resursima. Nezakonita sječa šuma je i dalje rasprostranjen problem, a pored toga, trgovina divljim životinjama, posebno ugroženim vrstama, nastavlja da napreduje, doprinoseći opadanju biodiverziteta. Nelegalno odlaganje opasnog otpada takođe predstavlja ozbiljan rizik za životnu sredinu i zdravlje ljudi. Štaviše, nezakonit ribolov i upotreba zabranjene opreme, dovodi do iscrpljivanja ribljeg fonda i narušavanja morskog i slatkovodnog ekosistema. Krijumčarenje supstanci koje oštećuju ozonski omotač, i nedavni slučajevi nelegalne eksploatacije pijeska i šljunka na Morači i Cijevni dalje pogoršavaju ekološke izazove sa kojim se suočava Crna Gora. Borba protiv ovih krivičnih djela zahtijeva efikasne mjere i nacionalnu, ali i regionalnu/međunarodnu saradnju.

Imajući navedeno u vidu, može se izdvojiti nekoliko preporuka koje bi doprinijele većoj efikasnosti u prekršajnim i krivičnopravnim postupcima za zaštitu životne sredine, a koje se odnose na:

- tješnju saradnju između nadležnih inspekcijskih organa, Državnog tužilaštva, Uprave policije i suda, uz potpisivanje Memoranduma o saradnji;
- organizovanje seminara i okruglih stolova u cilju obuke, kako inspekcijskih organa, tako i tužilaca i pravosudnih organa iz oblasti životne sredine i njihovog boljeg upoznavanja sa materijalnim propisima iz te oblasti, uz uključivanje i stručnjaka iz regiona;
- preventivno djelovanje inspekcijskih organa i podizanje svijesti građana o značaju zaštite životne sredine u cilju sprječavanja krivičnih djela i prekršaja;
- izrada priručnika iz oblasti krivičnopravne zaštite životne sredine, koji bi sadržao i uporednopravnu sudsku praksu;
- stvaranje baze podataka o kaznenim postupcima u predmetima zaštite životne sredine.

XXX. DALJE INFORMACIJE O PRAKTIČNOJ PRIMJENI ODREDBI ČLANA 9

Pružite dalje informacije o praktičnoj primjeni odredbi o pristupu pravosuđu po osnovu člana 9, npr. da li postoje statistički podaci o pravnoj zaštiti u oblasti životne sredine i da li postoje mehanizmi pomoći kako bi se otklonile finansijske i druge barijere za dostupnost pravde?

U nastavku slijede statistički podaci **Ministarstva** o podnesenim **žalbama iz oblasti životne sredine** (za oblast: prirode, hemikalija, industrijskog zagađenja, procjene i strateške procjenu uticaja na životnu sredinu, odgovornosti za štetu u životnoj sredini, buka, vazduh, otpad, jonizujuće i nejonizujuće zračenje) protiv rješenja Agencije za zaštitu životne sredine i Uprave za inspekcijske poslove -Odsjeka za ekološku inspekciju. Takođe su dati i podaci o **tužbama** iz oblasti životne sredine, koje su podnijete protiv rješenja Ministarstva, a o kojima je odlučivao Upravni sud Crne Gore.

U drugostepenom upravnom postupku **tokom 2022**, Ministarstvu je podnijeto ukupno 39 žalbi i to, protiv rješenja Agencije za zaštitu životne sredine po kojima je donešeno 34 rješenja i to: 9 rješenja kojima su poništena rješenja Agencije i predmeti vraćeni na ponovni postupak i odlučivanje, 18 rješenja kojim se žalba odbija i potvrđuju rješenja Agencije i 6 rješenja kojim su poništena rješenja Agencije i meritorno odlučeno i jedno rješenje kojim je obustavljen postupak

Rješavajući po žalbama podnešenim protiv rješenja Uprave za inspekcijske poslove – Odsjeka za ekološku inspekciju, donešena su 2 rješenja kojim je odbijena žalba i potvrđeno rješenje ekološkog inspektora i 3 rješenja kojim je poništeno rješenje ekološkog inspektora i predmet vraćen na ponovni postupak i odlučivanje.

U izvještajnom periodu dostavljeno je 19 odgovora na tužbu Upravnom sudu Crne Gore, koje su podnešene protiv rješenja ovog Ministarstva (14 tužbi je od istog pravnog lica). Postupak pred sudom je u toku. Donešena je jedna presuda Upravnog suda Crne Gore kojima je tužba usvojena i poništeno rješenje ovog Ministarstva

U drugostepenom upravnom postupku **tokom 2023**, Ministarstvu su podnijete ukupno 24 žalbe i to, protiv rješenja Agencije za zaštitu životne sredine po kojima je donešeno 19 rješenja i to: 13 rješenja kojima su poništena rješenja Agencije i predmeti vraćeni na ponovni postupak i odlučivanje i 2 rješenja kojim su poništena rješenja Agencije i meritorno odlučeno, 4 rješenja kojim se žalba odbija i potvrđuju rješenja Agencije. Jedna žalba je izjavljena krajem decembra pa je iz tih razloga prenesena za 2024 godinu.

Rješavajući po žalbama podnešenim protiv rješenja Uprave za inspekcijske poslove – Odsjeka za ekološku inspekciju, donešena su tri rješenja i to dva rješenja kojim je poništeno rješenje ekološkog inspektora i predmet vraćen na ponovni postupak i jedno rješenje kojim je odbijena žalba i potvrđeno rješenje ekološkog inspektora.

U ovom periodu dostavljena su 4 odgovora na tužbu Upravnom sudu CG, koja su podnešena protiv rješenja ovog Ministarstva. Postupak pred Sudom je u toku.

U drugostepenom upravnom postupku u periodu januar- septembar **2024**, Ministarstvu-Direktoratu za ekologiju je podnijeto ukupno 31 žalba iz oblasti životne sredine, od čega 21 na rješenja Agencije za zaštitu životne sredine i 10 na rješenje Uprave za inspekcijske poslove. U 16 predmeta (10 Agencija i 6 UIP) je poništeno rješenje i vraćeno na ponovno odlučivanje, dok je u 15 predmeta (Agencija) žalba odbijena kao neosnovana.

Od strane **Ministarstva pravde- Sudskog savjeta Crne Gore** dobijeni su statistički podaci za period 2021-jul 2024.godine o broju podnesenih krivičnih prijava i ishodu postupaka za **krivična djela iz oblasti životne sredine**.

Tako je u **toku 2021.godine** za krivična djela u oblasti životne sredine donijeto: 148 osuđujućih odluka, 2 oslobađajuće, 4 obustave postupka, 11 odbijajućih, 116 uslovnih kazni, 13 zatvorskih kazni, 9 rad u javnom interesu, 48 novčanih kazni, 6 mjera upozorenja.

Tokom **2022.godine** za krivična djela u oblasti životne sredine donijeto je: 117 osuđujućih odluka, 2 oslobađajuće, 1 odbijajuća, 87 obustave postupka, 19 uslovnih kazni, 18 zatvorskih kazni, 8 kazni-rad u javnom interesu, 31 novčana kazna, 1 mjera upozorenja i 1 sudska opomena.

Tokom **2023.godine** za krivična djela u oblasti životne sredine donijeto je: 157 osuđujućih odluka, 1 oslobađajuća, 2 odbijajuće, 121 uslovna kazna, 15 zatvorskih kazni, 13 kazni-rad u javnom interesu, 40 novčanih kazni, 2 posebne obaveze.

U **prvoj polovini 2024.godine** za krivična djela u oblasti životne sredine donijeto je: 51 osuđujuća odluka, 3 odbijajuće, 43 uslovne kazne, 6 zatvorskih kazni, 1 kazna-rad u javnom interesu, 9 novčanih kazni.

Uvidom u dostavljene statističke podatke može se zaključiti da se najviše krivičnih djela odnosilo na šumske krađe i građenje objekta bez prijave i dokumentacije za građenje, dok se manji broj krivičnih djela odnosio na krivična djela: nezakonit lov, nezakonit ribolov, mučenje i ubijanje životinja i razaranje njihovih staništa, zagađenje i oštećenje životne sredine, uništenje i oštećenje zaštićenog prirodnog dobra.

U izvještajnom periodu 2021-2024, posredstvom Centra za obuku u sudstvu i tužilaštvu **sproveden je veći broj obuka na temu životne sredine za sudije i tužioce:**

– **14. maj 2021. godine**, Podgorica, Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu, u okviru Programa za kontinuiranu obuku sudija i državnih tužilaca za 2021. godinu organizovao je onlajn obuku na temu: „**Krivična djela iz oblasti zaštite životne sredine**“. Seminaru je prisustvovalo 14 učesnika (7 sudija, 1 savjetnik u sudu, 4 državna tužioca, 1 pripravnik u državnom tužilaštvu i 1 savjetnik kod Zaštitnika imovinsko pravnih interesa Crne Gore).

– **15. i 16. februar 2021. godine** – Ekonomska komisija Ujedinjenih nacija za Evropu – UNECE organizovala je u onlajn formatu trinaesti sastanak Radne grupe za pristup pravosuđu, pod pokroviteljstvom Arhuske konvencije. Fokus sastanka bio je na promovisanju parnica od javnog interesa u oblasti životne sredine. Posredstvom Centra, na onlajn sastanku je učestvovala jedna predstavica Crne Gore.

– **21. februar – 21. april 2022. godine** – U saradnji Centra za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu sa **HELP** Programom Savjeta Evrope za Zapadni Balkan i Tursku (Evropski program za obrazovanje pravnika u oblasti ljudskih prava), regionalnog projekta koji je dio zajedničkog programa Evropske unije i Savjeta Evrope, pod nazivom „*Horizontalni mehanizam za Zapadni Balkan i Tursku 2019-2022*“, a u cilju dalje obuke nosilaca pravosudne funkcije u oblasti ljudskih prava, **uspješno je realizovan HELP onlajn kurs na temu „Zaštita životne sredine i ljudska prava**“. Ovaj kurs uspješno je završilo 35 polaznika – osam (8) sudija, tri (3) državna tužioca, dvanaest (12) savjetnika iz sudova, tri (3) savjetnika iz državnih tužilaštava, tri (3) pripravnika iz sudova, dva (2) kandidata za sudiju, četiri (4) kandidata.

– **15. i 16. novembar 2022. godine**, Podgorica, u okviru Programa tehničke podrške Luksemburga za Crnu Goru pod nazivom „**Jačanje kapaciteta pravosudnih organa i kvaliteta pravosuđa**“, Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu u saradnji sa Pravosudnom akademijom Srbije i Institutom **EIPA (Evropski Institut za javnu upravu)**, a uz podršku Vlade Luksemburga, organizovali su regionalnu konferenciju na temu „**Primjena Zakona o zaštiti životne sredine u oblasti zagađenja**“. Konferenciji

je prisustvovalo sedamnaest (17) učesnika (7 sudija, 7 državnih tužilaca, 1 savjetnica u tužilaštvu, 2 predstavnika Pravosudne akademije Srbije).

– **26. do 30. juna 2023. godine** – Trir/ Njemačka, Akademija za evropsko pravo (ERA) organizovala je ljetnji kurs na temu parničnog postupka u evropskom pravu. Ključne teme na ovom kursu bile su prekogranični sporovi, predstavljanje parničnog postupka u evropskom pravu, slučajevi povrede prava na privatnost, strateške tužbe protiv učešća javnosti, sudski sporazumi u skladu sa Briselskom I a regulativom i Haškom konvencijom, zaštita slabije strane u parničnom postupku, međunarodni ugovori i praksa Suda pravde Evropske unije, prekogranična dostava dokumenata, dostava dokumenata u digitalnom svijetu, uzimanje dokaza u inostranstvu, izvršenje presuda, naplata duga, međunarodno poslovno pravo, strateški parnični postupak, parnični postupak u vezi sa klimatskim promjenama – proceduralna pitanja i kolizija zakona, studija slučaja odgovornosti za štetu nastalu u životnoj sredini. Posredstvom Centra, ovaj kurs pohađala je jedna polaznica inicijalne obuke.

– **9. oktobar 2023. godine** – Podgorica, Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu, u okviru Programa za kontinuiranu obuku sudija i državnih tužilaca za 2023. godinu, organizovao je obuku na temu: „**Krivična djela iz oblasti zaštite životne sredine**“. Obuci je prisustvovalo 13 učesnika/ca (2 sudija/tkinja, 5 državnih tužitelja/teljki, 4 savjetnika/ce u sudu i 2 savjetnika u Državnom tužilaštvu).

– **31. januar – 1. februar 2024. godine** – Dubrovnik/Hrvatska, Kancelarija za razvoj, podršku i edukaciju tužilaštava u inostranstvu (OPDAT) Ministarstva pravde Sjedinjenih Američkih Država u partnerstvu sa Biroom Stejt Departmenta za borbu protiv međunarodne trgovine drogom i sprovođenje zakona (INL Programom), organizovala je regionalnu radionicu na temu „**Transnacionalni organizovani kriminal i korupcija u kontekstu kriminala u oblasti zaštite životne sredine**“, namijenjenu sudijama, državnim tužiocima, policijskim i finansijskim istražiteljima, u cilju unapređenja znanja pravnih praktičara kada je u pitanju borba protiv kriminala u oblasti zaštite životne sredine, kao i korupcije, organizovanog kriminala i pranja novca. Posredstvom Centra za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu, na pomenutoj radionici učestvovao je jedan (1) specijalni tužilac.

– **1 – 5. april 2024. godine**, Opatija/Hrvatska, Kancelarija Međunarodnog programa za policijsku obuku i podršku (ICITAP) Ambasade SAD u Zagrebu organizovala je **regionalnu radionicu na temu organizovanog kriminala u oblasti zaštite životne sredine i korupcije**. Posredstvom Centra, na pomenutoj regionalnoj radionici učestvovao je jedan (1) specijalni tužilac.

– **18. i 19 april 2024. godine** – Priština, Švedska Agencija za zaštitu životne sredine (EPA), u saradnji sa Evropskim institutom za javnu upravu (EIPA), organizovala je dodjelu diploma o uspješno završenom drugom izdanju onlajn kursa pod nazivom „**Akademija za pravo EU u oblasti zaštite životne sredine**“. Posredstvom Centra, ovaj kurs pohađala je jedna (1) savjetnica iz Vrhovnog suda Crne Gore.

Crna Gora učestvuje u regionalnom projektu „**Borba protiv ekološkog kriminala u Crnoj Gori i regionu Balkana**“. U okviru ovog projekta, u organizaciji OEBSa, u Crnoj Gori je 5.juna 2024.godine održan okrugli sto. Agencija za zaštitu životne sredine, u saradnji sa Misijom OEBSa i Francuskom ambasadom u Crnoj Gori, organizovala je u **oktobru 2024.godine** nacionalnu radionicu „**Ekološki kriminal u Crnoj Gori i regionu Balkana**“ koji je okupio oko 40 učesnika i to: predstavnike policije, inspekcije, carine,

tužioce, sudije, nevladine organizacije, predstavnike Agencije i dr). U sklopu ovog projekta, organizovana je i regionalna radionica u Crnoj Gori.

XXXI. WEBSITE ADRESE BITNE ZA SPROVOĐENJE ČLANA 9

Navedite relevantne web site adrese, ako ih ima:

Odgovor:

Ministarstvo ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera: <https://www.gov.me/mers>

Agencija za zaštitu životne sredine: <http://www.epa.org.me/>

Aarhus centri Crne Gore: <https://arhus-centri.org.me/>

Vlada Crne Gore: <http://www.gov.me/>

Skupština Crne Gore: <http://www.skupstina.me/>

Ministarstvo pravde: <https://www.gov.me/mpa>

Ministarstvo unutrašnjih poslova: <https://www.gov.me/mup>

Službeni list Crne Gore: <http://www.slistcg.me>

Sudovi Crne Gore: <http://sudovi.me/>

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore: <http://www.ombudsman.co.me>

Ustavni sud Crne Gore: <http://www.ustavisudcg.co.me>

Vrhovni sud Crne Gore: <http://www.vrhsudcg.gov.me>

Upravni sud Crne Gore: www.upravisud.org

Vrhovni državni tužilac Crne Gore: <https://tuzilastvo.me/vrdt>

Državna revizorska institucija Crne Gore: www.dri.co.me

Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama:
<http://www.azlp.me/index.php/me/>

Centar za obuku u sudstvu i tužilaštvu: <http://cosdt.me/>

Članovi 10-22 nijesu predviđeni za nacionalnu implementaciju.

XXXII. OPŠTI KOMENTARI O CILJU KONVENCIJE

Ako je adekvatno, navedite kako sprovođenje Konvencije doprinosi zaštiti prava svakog lica sadašnjih i budućih generacija da živi u životnoj sredini koja odgovara njenom zdravlju i blagostanju.

Kada je riječ o zaštiti životne sredine, nevladine organizacije i kompletna javnost dobijaju velika prava, jer praktično se Arhuskom konvencijom i njenim sprovođenjem u našoj zemlji omogućuje građanima da imaju ogroman uticaj na sve aktivnosti kojim se utiče na kvalitet životne sredine i na taj način omogućuje kvalitetna zaštita životne sredine po evropskim principima.

XXXIII. ZAKONODAVNE, REGULATORNE I DRUGE MJERE ZA SPROVOĐENJE ODREDBI O GENETSKI MODIFIKOVANIM ORGANIZMIMA SHODNO ČLANU 6bis I ANEKSU I bis

NAPOMENA: Crna Gora nije potvrdila GMO amandman, tj. nije strana ugovornica GMO amandmana.